T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

DERSTE ZAMAN YÖNETİMİ: İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİNE YÖNELİK BİR İNCELEME

Niket TOPAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2009

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

DERSTE ZAMAN YÖNETİMİ: İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİNE YÖNELİK BİR İNCELEME

Niket TOPAL

Danışman: Yrd. Doç Dr. M. Sencer ÖZSEZER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2009

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Adana

Bu çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. M.Sencer ÖZSEZER
(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Filiz YURTAL

Üye : Öğr. Gör. Dr. Fatma SADIK

ONAY
Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…./…./2009

Doç. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

DERSTE ZAMAN YÖNETİMİ: İLKÖĞRETİM 3. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİNE YÖNELİK BİR İNCELEME

Niket TOPAL

Yüksek Lisans Tezi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. M. Sencer ÖZSEZER
Ağustos-2009, 95 sayfa

Bu çalışma İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışlarını ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma betimsel bir araştırma olup nitel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Adana ili merkez ilçelerinden (Seyhan-Yüreğir) kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemi ile seçilen 5 ilköğretim okulunda görev yapan 15 üçüncü sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme ve yarı yapılandırılmış gözlem teknikleriyle toplanmıştır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda, 15 sınıf öğretmeniyle Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili olarak neler yaptıkları üzerine görüşmeler yapılmış ve içlerinden gönüllü olan 4 öğretmenin sınıfı gözlenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili sorulara kuramsal açıdan literatüre uygun cevaplar verdiği fakat sınıf gözlemlerinde bu bilgilerin uygulamaya taşınmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi ders süresinin ortalama 15–20 ya da 20–25 dakikasını verimli kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlere göre bunun temel nedeni öğrencilerin dikkat sürelerinin kısalığı, sınıf gözlemlerinde ise dersin ders dışı etkenlerle bölünmesidir.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi, Derste Zaman Yönetimi.

ABSTRACT

TIME MANAGEMENT DURING LESSON: A RESEARCH ABOUT SOCIAL STUDIES LESSON OF THIRD CLASS STUDENTS AT PRIMARY SCHOOLS

Niket TOPAL

Master Thesis, Department of Elementary Education
Supervisor: Assist. Prof. M. Sencer ÖZSEZER
August-2009, 95 page

This study has been done in order to determine behaviors and point of views of teachers of third Grade at Social Studies lesson at Primary Schools.

The research is descriptive and it was designed in basis of qualitative research techniques. 15 teachers of third Graders, who work at 5 primary schools among centre districts (Seyhan-Yüreğir) of Adana City and who were chosen by easily accessible condition sampling approach, form the study group of the research.

Data for research were collected by semi-structured meeting and semi-structured observation techniques. In accordance with the general aim of the research, interviews have been done with 15 class masters about what they do concerning time management at Social Studies lesson, and 4 classes of voluntary teachers were observed. Obtained data was analyzed by content analysis.

In the result of the research; it was seen that most teachers gave appropriate answers according to literature in theoretical perspective about the questions related to time management at Social Studies lesson, but at class observations, it was seen that those information was not put into practice at classrooms. It was seen that most teachers use 15-20 or 20-25 minutes of lesson time efficiently on average. Basic reason of this, according to the teachers, is short attention time of students; but at class observations, lessons to be interrupted due to extracurricular factors was seen as the basic reason.

Keywords: Social Studies, Time Management at Lesson

ÖNSÖZ

Bu araştırma İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışlarını ve görüşlerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma süresince planlama, uygulama ve raporlaştırma aşamalarında birçok kişinin katkısı olmuştur. Bu kişilerden araştırmanın her aşamasında bana yol gösteren, değerli önerilerde bulunan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. M. Sencer ÖZSEZER' e teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın planlanmasında, düzeltmede ve kaynak edinmede bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Ahmet Doğanay, Öğr. Gör. Dr. Fatma SADIK, Yrd. Doç. Dr. Filiz YURTAL, Yrd. Doç. Dr. Ayten İFLAZOĞLU ve Yrd. Doç. Dr. Özlem Kaf HASIRCI'ya teşekkür ederim.

Araştırma grubunda yer alan öğretmenlere, bu çalışmayı destekleyen Ç.Ü Araştırma Fonu Saymanlığı'na (EF2008YL12); Ç.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarına ve çalışmada emeği geçen adını sayamadığım herkese teşekkür ederim.

Son olarak hayatımın her döneminde beni destekleyen ve bana güvenen canım annem, Remziye COŞKUN, babam Hicabi COŞKUN, ablam Demet COŞKUN, abim Levent COŞKUN ve bana her zaman destek olup sabır gösteren sevgili eşim Ersoy TOPAL' a sonsuz teşekkürler.

Niket TOPAL

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....**i**

ABSTRACT.....**ii**

ÖNSÖZ.....**iii**

TABLOLAR LİSTESİ.....**viii**

ŞEKİLLER LİSTESİ.....**ix**

EKLER LİSTESİ.....**x**

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....1

1.1.1. Problem Cümlesi.....5

1.2. Araştırmanın Amacı.....5

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....6

1.4. Sayıltılar.....7

1.5. Sınırlılıklar.....7

1.6. Tanımlar.....8

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar.....8

2.1.1. Zaman.....8

2.1.2. Zaman Yönetimi.....9

2.1.3. Sınıf Yönetimi.....12

2.1.4. Sınıf Yönetiminde Zaman Yönetimi.....13

2.1.5. Sınıfta Zaman Yönetimi.....14

2.1.5.1. Dersten Önce Zaman Yönetimi.....15

2.1.5.2. Derste Zaman Yönetimi.....15

2.1.6. Öğrenme Fırsatlarını Arttırmak.....17
2.1.6.1. Etkinlik Akışını Sürdürmek.....17
2.1.6.2. Geçiş Zamanını En Aza İndirgemek.....18
2.1.6.3. Öğrencileri Sorumlu Tutmak.....20
2.2. İlgili Araştırmalar.....21
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar……..……..…..21
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar……..…….……...26

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....29
3.2. Çalışma Grubu….....29
3.2.1. Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler……..…..…….…….30
3.2.2. Gözlem Yapılan Sınıf Ortamlarının Tanımlanması…….……31
3.3. Veri Toplama Araçları…….....32
3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme…….....…..……32
3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Gözlem…….……..…....33
3.4. Verilerin Toplanması.....33
3.5. Verilerin Analizi.....35

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular……..…….37
4.1.1. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular……..……..37
4.1.1.1. Öğretmenlerin Planlama Zamanı ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular……..…….....37
4.1.1.2. Öğretmenlerin Etkinlik Akışını Sürdürme ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular….……..….....40

4.1.1.3. Öğretmenlerin Geçiş Zamanını En Aza İndirgeme ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular…….....41
4.1.1.4. Öğretmenlerin Öğrencileri Sorumlu Tutma ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular…….....42
4.1.1.5. Öğretmenlerin Rutinlerin Kullanımı ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular……..……..……..……45
4.1.1.6. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersindeki Zamanla İlgili Sıkıntılarına Yönelik Bulgular……..……..…..47
4.1.2. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullandıkları Verimli Süre İle İlgili Bulgular……....…….....50
4.1.3. Öğretmenlerin Zaman Yönetimi İle İlgili Aldıkları Önlemlere İlişkin Bulgular…….....……..…….……51
4.2. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Bulgular .....……..……..……..……..…53
4.2.1. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Etkinlik Akışını Sürdürmeleri İle İlgili Bulgular. …….....55
4.2.2. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenci Çalışmalarını Yönlendirmeleri İle İlgili Bulgular.....……....…….55
4.2.3. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Rutinleri Kullanmaları İle İlgili Bulgular…...…….……...56
4.2.4. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimine İlişkin Genel Olarak Davranışları İle İlgili Bulgular…….…....57
4.3. Gözlem ve Görüşme Bulgularının Birlikte Değerlendirilmesi…..…….……58

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Tartışma…….....……..……61
5.1.1. Planlama Zamanı Temasına İlişkin Tartışma…….……..….61
5.1.2. Etkinlik Akışını Sürdürmek Temasına İlişkin Tartışma…..……..……...62
5.1.3. Geçiş Zamanını En Aza İndirgeme Temasına İlişkin Tartışma.....62

5.1.4. Öğrencileri Sorumlu Tutmak Temasına İlişkin Tartışma.....63
5.1.5. Rutinlerin Kullanımı Temasına İlişkin Tartışma……..…….65
5.1.6. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersindeki Zamanla İlgili Sıkıntıları Temasına İlişkin Tartışma.....……..……67
5.2. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullandıkları Verimli Süre İle İlgili Tartışma……..….....68
5.3. Öğretmenlerin Zaman Yönetimi İle İlgili Aldıkları Önlemlere İlişkin Tartışma….69
5.4. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Etkinlik Akışını Sürdürmelerine Yönelik Tartışma.....…….71
5.5. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenci Çalışmalarını Yönlendirmelerine Yönelik Tartışma ……..……..……72
5.6. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Rutinleri Kullanmalarına Yönelik Tartışma……..……..72
5.7. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimine İle İlgili Genel Davranışlarına Yönelik Tartışma …….…….…….74

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar…….…….....77
6.2. Öneriler…….……79
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....79
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....80

KAYNAKÇA.....81
EKLER.....86
ÖZGEÇMİŞ.....95

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. İlköğretim Okullarında Bir Eğitim Öğretim Yılının; Gün, Saat ve Dakika Olarak Değeri……14

Tablo 2. Bir Öğretim Yılı Boyunca Derste Kaybedilen Sürenin Öğrenci İçin Kaybı...14

Tablo 3. Öğretmenlerin Cinsiyete, Kıdeme, Mezun Olunan Okul Türüne Göre Dağılımları……30

Tablo 4. Öğretmenlerin Planlama Zamanı ile ilgili Görüşlerine Yönelik Dağılım…..……..……..……..38

Tablo 5. Öğretmenlerin Etkinlik Akışını Sürdürme ile ilgili Görüşlerine Yönelik Dağılım……...40

Tablo 6. Öğretmenlerin Geçiş Zamanını En Aza İndirgeme İle İlgili Görüşlerine Yönelik Dağılım…..……..…….42

Tablo 7. Öğretmenlerin "Öğrencileri Sorumlu Tutma" İle İlgili Görüşlerine Yönelik Dağılım……..……...……...…..43

Tablo 8. Öğretmenlerin Rutin Kullanımı İle İlgili Görüşlerinin Dağılımı……..….45

Tablo 9. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersindeki Zamanla İlgili Sıkıntılarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı…….……...……48

Tablo 10. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullandıkları Verimli Süreye Göre Dağılımları……...…….……...……50

Tablo 11. Öğretmenlerin Zaman Yönetimi İle İlgili Aldıkları Önlemlerle İlgili Görüşlerin Öğretmenlere Göre Dağılımı…….…….…….51

Tablo 12. Sınıf Gözlemlerine Göre Tema ve Kodlarının Öğretmenlere Göre Dağılımı……...…….…….54

EKLER LİSTESİ

Sayfa

Ek-1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....86
Ek-2 Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu ……...……...87
Ek-3 Sınıf Gözlemlerinden Kodlama Örneği…….……88
Ek-4 Görüşme Metinlerinden Kodlama Örneği…….90
Ek-5 Kod Listesi.....……...……...93
Ek-6 İzin Belgesi……94

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İçinde bulunduğumuz 21. Yüzyılda bilim ve teknolojideki hızlı değişime uyarlanabilmek için aynı gelişim çizgisini göstermek zorundayız. Gelişimi başlatmak için öncelikle geleceğin getirebileceklerini kestirebilmeli ve geleceği planlamalıyız. Bunu gerçekleştirebilmek için yaşantıları iyi düzenlemeliyiz (Kılbaş, 2006).

Köktaş ve Köktaş (2007, 657)' a göre "insanın zamanı iyi kullanabilmesi, kendisine, çalışma yaşamına, toplumsal yaşamına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fiziksel gereksinimlerin karşılanmasına ayırdığı zaman arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır". Descartes, toplumların ileri ya da geri diye ayrılamayacağını, ülkelerin gelişmişlik ve zenginliklerinin, zamanı planlı ve programlı kullanarak çalışmalarından ve dinlenmelerinden kaynaklandığını ileri sürmektedir (Köktaş ve Köktaş, 2007).

Zamanın algılanış ve kullanılış biçimi, kültürlere ve toplumlara göre farklılık göstermektedir. Geleneksel toplumlarda zaman, oldukça esnek, bitimsiz bir kaynak gibi görülür. Zaman öldürmek, zamanı boş şeylerle geçirmek, zamanın geçmediğinden yakınmak bu toplumlara özgüdür. Oysa gelişmiş toplumlarda zaman, mekanik bir süreç olarak algılanmakta, dakika ve saniyelere bölünmekte, belli işlerin belli bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi gerekli görülmekte ve planlanmaktadır (Karslı, 2004). Bu durumda gelişmiş toplumların zamanı kullanma konusunda bilinçli davrandıklarını söyleyebiliriz.

Zaman, soyut bir kavramdır. Belli bir işi yapabilmek için ihtiyaç duyulan süre, zaman kavramı olarak tanımlanabilmektedir. Bir eylem ya da olay belli bir zaman dilimi içinde meydana gelmektedir. Zaman, arka arkaya meydana gelen olay ve olayların algılanmasıdır (Açıkalın, 1998). Türk Dil Kurumunun hazırladığı sözlükte zaman; "Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit" olarak tanımlanmaktadır (TDK sözlüğü).

Sahip olduğumuz kaynaklar arasında önemi en az anlaşılan ve en kötü yönetileninde zaman olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü değerini ölçemediğimiz zamanı tesadüfler ve şans faktörleri ile kullanıyoruz (Durukan ve Öztürk, 2004). Adair ve Adair (1996)'e göre zaman, zor bulunan bir kaynaktır. Harcanan zamanın yerine yenisi konulamaz, geriye de dönülemez. İnsanlar için zaman kazanmak ve bunu akıllıca kullanacaklarını öğrenmekten daha önemli bir şey yoktur.

Eren (1996)'e göre, zaman kullanımında insanların karşı karşıya olduğu asıl sorun, zamanın nasıl daha etkili kullanılacağı noktasında önem taşımaktadır. Bu nedenle bir kişinin öncelikli amacı, üretim yeteneğini en üst düzeye çıkararak bir iş için harcanan zamanı en aza indirmektir. Çünkü tasarruf edilemeyen, sadece tüketilip kaybedilen ve geri getirilmesi mümkün olmayan zamanın, etkili ve verimli kullanılması gerekmektedir.

Bu gereklilik "zaman yönetimi" kavramının varlığına ve önemine işaret etmektedir. Cüceloğlu (1997), bu kavrama farklı bir açıdan bakarak, akışı değiştirilemeyen veya dondurulamayan zamanı yönetmek yerine bireyin kendisini belli bir zaman dilimi içinde yönetmesi ya da etkin bir hayat için zaman kullanımı kavramlarının kullanılması gerektiğini savunmaktadır.

Bütün kurumlar için söz konusu olan zamana bağımlılık, okullar için yasal temellere dayandırılmıştır. Okullar, gündelik faaliyetlerini belirli zaman dilimleri içinde gerçekleştirmek zorundadır. Okulların eğitim öğretim yılına başlama ve bitirme zamanları, bayram ve tatil günleri, derslerin başlama ve bitiş zamanı, teneffüs saatleri, ara tatiller vb. hepsi önceden belirlenmektedir. Bu nedenle, yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, yoğun bir zaman baskısı altında hareket ederek; okula ve derse geç kalma, ders programının hazırlanması, ders için hazırlıkların yapılması, yetiştirilecek acil işler, ikili öğretimin olduğu okullarda derslerin başlama ve bitiş saatlerinin düzenlenmesi, velilerin zamana ilişkin yakınmaları, teneffüs süresinin kısaltılması ve benzeri zamanla ilgili birçok sorun yaşanmaktadır (Karslı, 2004).

Ders yılı başında bir eğitim öğretim yılının 180 gün ve bir okul gününün 6 saat olacağı kesinleştirilse de ders yılı içinde grip salgını, kar tatili, hastalık izni, öğrencilerin

devamsızlıkları, aşı izni gibi bu zamanı daraltan çeşitli sebepler ortaya çıkmaktadır (Weinstein ve Mignano, 1993). Böylece akademik zaman, okuldan okula ve öğretmenden öğretmene farklılık gösterebilmektedir. Öğretmenin zamana ilişkin tutumu da, sadece çeşitli konulara ayırdıkları zamanın yanı sıra eğitime ayırdığı zaman açısından da farklılık gösterir (Köktaş ve Köktaş, 2007).

Hayatın tüm alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da zamanı verimli olarak kullanmak planlı olabilmeye bağlıdır. Çünkü geçen zamanı geri getirmek mümkün olmadığı için, öğretmenler zamanı etkili kullanmak ve yönetmek istiyorlar ise önceliklerini bir plan doğrultusunda düzenlemelidirler (Durukan ve Öztürk, 2004).

Aydın (2000, 95)'a göre öğretim, "öğrencilerin düşünce odaklarının değiştirilmesi ve bu amaçla tüm psikolojik ve fiziksel enerjilerinin derse yoğunlaştırılması olarak" tanımlanmaktadır. Bu bağlamda sınıfı yönetmek, ders süresini öğretim amaçlarına uygun biçimde etkili ve verimli yönetmek anlamındadır. Bu nedenle zaman yönetimi sınıf yönetiminin en stratejik öğelerinden biridir (Aydın, 2000).

Erkılıç (2005)'e göre sınıfta zaman yönetiminin amacı, eğitimin amaçlarının gerçekleşmesi için ders süresini etkili ve verimli kullanmaktır. Sınıfta zaman yönetimi kritik bir süreç olması zamanın ve sınıfın kendine özgü özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Sınıfta zamanın etkili kullanımı sınıf yönetimini kolaylaştırırken öğrencilerin de öğretim etkinliklerinden daha çok yararlanmalarına fırsat yaratır. Öğrenci öğrenme için ne kadar çok zaman harcarsa ve ne kadar az akademik olmayan işlerle uğraşırsa o kadar çok öğrenir ve daha az istenmeyen davranış gösterir. Öğretmenin çeşitli nedenlerle dersi kesintiye uğrattığı zaman öğrenciler daha çok istenmeyen davranış gösterirler (Erden, 2001).

Bloom (1976), Carroll (1963), Harnischfeger ve Wiley (1976)' ın hazırladıkları öğrenme modelindeki kesin yargı; öğrenme düzeyinin en kararlı değişkeninin zaman olduğudur. Birçok araştırmada, zaman dikkate alınarak uygulanan planların amaçlarına daha çok ulaştığı görülmüştür (Akt: Kalaycı, 1994).

Öğretmenin sınıf içi zamanını iki kısımda incelenmektedir; Birincisi, eğitim öğretime hazırlık, sınıf kurallarını açıklama veya öğrencilere ilişkin duyuru yapma gibi eğitim öğretim faaliyetlerine destek olmak için ayrılan zamandır. İkincisi ise, eğitim öğretim faaliyetleri için ayrılan zamandır. Öğretmenin bu iki zaman dilimini de iyi kullanması gerekir(Çelik, 2002).

Sınıfta öğretmenden beklenen asıl davranış, öğretimsel zamanın yönetimidir. Öğretimsel zaman iyi yönetildiğinde bu durum öğretimin yönetimini ve sınıf düzenini olumlu yönde etkiler. Öğretmen öğretimsel zamanı yönetirken dersi planladığı zamanda bitirme yanında, öğrencilerin öğrenmesi için gerekli olan zamanı da ayırmak zorundadır. Yapılan araştırmalar, öğretimsel zamanın yönetimi ile öğrenci başarısı arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir (Porter, 1993; Purkey ve Smith, 1983; Akt: Çelik, 2002). Öğretimsel zamanı etkili kullanma öğrencilere akademik, sosyal ve günlük yaşantılarında yardımcı olur, yeteneklerinde başarılı olmaları için onları teşvik eder ve eğitim ortamının ve öğrencilerin ihtiyaçları için bir fırsat oluşturur (Nelsen, 2001).

Weinstein (1993)' e göre, öğretim için ayrılan süre korunmalı ve bu süre çok dikkatli kullanılmalıdır. Çünkü zaman dikkatli kullanıldıkça öğrencilerin öğrenmek için fırsatları artacaktır. Öğrenmeye ayrılan süre ile öğrenme miktarı doğru orantılıdır. Burada cevabını aradığımız soru, herhangi bir konunun öğrenilebilmesi için ne kadar sürenin gerekli olduğu değil, ayrılan sürenin ne kadarının etkili kullanıldığıdır (Halis, 2001).

Çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olan Hayat Bilgisi dersi öğrenciyi hayata, toplumsal yaşamı kural ve gerçeklerine hazırlamaktadır. Hayat Bilgisi dersinde ayrılan zamanın büyük bir bölümü öğrencilerin kendi girişimleriyle gerçekleştirecekleri ve öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine sadece yol göstereceği etkinlikler aracılığıyla; öğrenmekten keyif alan, kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık, kendini, toplumu ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren, gündelik yaşamda gereksinim duyulan temel bilgilere ve yaşam becerilerine sahip, çağın

gerektirdiği donanıma sahip, değişikliklere dinamik biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek, mutlu bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir (Atlıhan ve diğerleri, 2006).

Öğrencinin hayatında önemli bir yere sahip olan Hayat Bilgisi dersinde öğretmenlerin bu derste zamanı nasıl yönettikleri ve zaman yönetimi hakkındaki görüşleri merak konusudur. Bu nedenle Hayat Bilgisi dersinde böyle bir araştırma yapmaya gereksinim duyulmuştur.

1.1.1.Problem Cümlesi

İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışlarını ve görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde ortalama olarak kullandıkları verimli süre ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde etkili zaman yönetimine ilişkin aldıkları önlemler ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. İlköğretim 3. sınıf öğretmenleri Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili olarak,
   4.1. etkinlik akışını nasıl sürdürmektedirler?
   4.2. öğrenci çalışmalarını nasıl yönlendirmekteler?
   4.3. rutinleri nasıl kullanıyorlar?
5. İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin genel olarak davranışları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Günümüzde öğretmenlik mesleğini etkili bir şekilde yapabilmek için birçok beceriye sahip olunmalıdır. Etkin kullanılması gereken bu becerilerin başında sınıfta zaman yönetiminin yer aldığı söylenebilir.

Zaman yönetimini, ders süresinin yönetimi bağlamında ele alacak olursak sınıf yönetimini oluşturan öğelerden birinin de sınıfta öğrenme için ayrılan zamanın yönetimi olduğu söylenebilir. Bu nedenle her öğretmen, sınıfının yöneticisi olarak zaman yönetimine ilişkin temel bilgi ve becerilerle donatılmış, zaman yönetimine ilişkin temel nitelikleri kazanmış olmalıdır. Bunun için de öğretmenlerin zaman yönetimi kavramını doğru algılamaları ve iyi kavrayabilmeleri için öncelikle zaman kavramını iyi bilmeleri gerekmektedir. Sınıfta öğrenme zamanını yönetmek; öğrenme yaşantılarının kaliteli hale getirilmesi demektir (Karslı, 2004).

Hayat Bilgisi dersi, eski terimle bir mihver (eksen) ders özelliği göstermektedir. Mihver dersler, konu alanlarının aralarındaki ilişkiyi öğrencilerin görmesi ve bir bütün olarak kavranması amacıyla belirlenmiştir. Anlatım ve beceriye dayanan diğer dersler ilk üç sınıfta Hayat Bilgisi dersinin çevresinde gelişir (Sözer, 1998).

Hayat bilgisi dersinin amacı; öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini tanıyarak çevrelerine uyum göstermelerini, daha iyi yaşayabilmeleri için gerekli olan yetenek ve becerilerinin geliştirilmesini sağlamaktır. Hayat Bilgisi dersi bu çağdaki öğrencileri toplumun ihtiyaç duyduğu fiziksel ve ruhsal yönlerden sağlıklı bireyler yetiştirilmesinde, istendik davranışlarla donatmada ve sonraki öğrenmelere zemin hazırlamada önemli bir rol oynar (Belet, 1999).

İlköğretimin üçüncü sınıf Hayat Bilgisi dersinin son kez okutulduğu ve bu ders aracılığıyla çocuğun kazanması gereken kazanım ve becerilerin şekillendiği bir dönemdir. Bu dönemde kazanılan kazanım ve beceriler çocuğu ilköğretimin son beş yılı boyunca okunacak olan Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerine hazırlar (Ocak ve Beydoğan, 2005). Çocuğun gelişiminde bu denli önemi olan Hayat Bilgisi dersinin verimliliği Hayat Bilgisi dersinde zamanın nasıl kullanıldığı ile de ilişkilidir.

Şimdiye kadar Türkiye'de zaman yönetimi ile ilgili çalışmaların büyük bölümü ekonomi ve yönetim alanında yapılmıştır ama eğitim alanında yapılan çalışmalar sınırlıdır (Özkılıç, 2007). Sınıfın yöneticisi konumunda olan öğretmenlerin derste zaman yönetimine ilişkin davranışlarının incelenmesine yönelik çalışmalara literatürde pek fazla rastlanamamaktadır. Bu nedenle bu araştırmada 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde sınıf öğretmenlerinin zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşleri incelenerek elde edilen sonuçların öğretmenlere Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili yol gösterici olacağı düşünülmüştür.

1.4. Sayıltılar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıltıdan hareket edilmiştir:

1. Araştırmaya katılan öğretmenler yapılan gözlemler sırasında doğal ortamlarında ve doğal davranışlarını göstermişlerdir.
2. Araştırmaya katılan öğretmenler görüşme sorularına içten ve samimi bir şekilde cevap vermişlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2007–2008 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Adana ili merkez ilçelerinde (Seyhan-Yüreğir) 5 ilköğretim okulunda görev yapan 15, 3. sınıf öğretmenin oluşturduğu çalışma grubu ile sınırlıdır.
2. Araştırma sınıf yönetiminin derste zaman yönetimi boyutu ile sınırlıdır.
3. Araştırma, araştırmacı tarafından yapılan gözlemler ve öğretmenlerle yapılan görüşme verileriyle sınırlıdır.
3. Araştırma, gözlemlerde kullanılacak ders planını süresinin 40 dakika ve aynı konuların farklı sınıflarda gözlenmesi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Zaman Yönetimi: Önceliklerin belirlenerek, neyin ne kadar sürede yapılacağının belirlenmesi ve yapılacak işleri planlamak.

Derste Zaman Yönetimi: Bir ders için ayrılan 40 dakikanın öğrenci ve öğretmen açısından nasıl kullanıldığı ve değerlendirildiğidir.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sınıf yönetimi, derste zaman yönetimi ile ilgili kuramsal bilgilere ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.Kuramsal Açıklamalar

2.1.1. Zaman

Zaman insanın duyu organlarıyla algılayamadığı, fiziki, felsefi, psikolojik ve sosyolojik boyutları olan bir olgu ve gerçektir. Zaman, yaşadığımız hayatın kendisidir. Zaman sınırlı ve kıt bir kaynaktır. Bu nedenle zamanın paha biçilemez bir kaynak olduğunu söyleyebiliriz. İnsan zamanı tükettiği gibi zamanda insanı tüketmektedir. Zaman satın alınamaz, kiralanamaz, çoğaltılamaz, geri döndürülemez, zaman yalnızca kullanılır. Bu nedenle yapabileceğimiz tek şey zamanı en iyi şekilde değerlendirmektir (Karslı, 2004; Scoot, 1997).

Passig (2005)' e göre zamanı fiziksel zaman, biyolojik zaman ve psikolojik zaman olarak üçe ayırmaktadır. Fiziksel zaman, saat ile ölçülebilen, geçmişten geleceğe hareket eden ve sürekliliği olan zamandır. Biyolojik zaman, yaşam organlarının hareketine karar veren, biyolojik süreçlerin oluşumunu ifade eden zamandır. Psikolojik zaman ise fiziksel zaman ve biyolojik zamanın tersine bilinçlenmeyle değerlendirilir. Psikolojik zaman "psikolojik an" olarak adlandırılan zaman birimlerinden oluşmuştur. Zaman bölümlerinde kronolojik sıralama yoktur.

Balcı (1990)' a göre zaman kullanımı ile ilgili önemli bir nokta da zamanın geçmek bilmezken, bazen de nasıl geçtiğinin farkına varılmamasıdır. Bireyin sevdiği kişilerle birlikte olması ya da hoşlandığı şeyleri yapması durumunda zamanın nasıl geçtiğini anlayamamasına karşın hoşlanmadığı şeyleri yaptığı ya da sevmediği kişilerle birlikte olması durumunda zamanın geçmek bilmediğini algılaması kaçınılmazdır. Bunun nedeni bireyin algılaması olabilir. Organizmaya hoşnutluk veren bir ortam ve bu ortamda kullanılan zaman, çok çabuk geçiyor algılanırken, aksine organizmaya acı ve rahatsızlık veren bir ortamda harcanan zaman geçmez, bitmez olarak algılanabilir.

Bunun nedeni organizmanın ağrıdan kaçınma, hoş olana yaklaşma eğiliminden kaynaklanabilir.

Zaman kaynağının verimli kullanılması yapılan aktivitelerde başarılı olunmasının yanı sıra bireylerin özel yaşamlarında da başarılı olmaları ve sağlıklı ilişkiler geliştirmesini sağlamaktadır (Karakoç, 1990).

Bireylerin zamanı daha etkili ve verimli kullanma ihtiyacı zaman yönetimi kavramını ortaya çıkarmaktadır. İnsanların her alanda yaptığı aktivitelerin etkili olması temelde zamanı iyi kullanmaları ile ilişkili olduğu görüşü günümüzde yaygındır (Erdul, 2005).

2.1.2. Zaman Yönetimi

Zaman yönetimi, amaçlara ve hedeflere ulaşmada önemli bir kaynak olan zamanı verimli kullanma çabasıdır. Günümüzde zamanı kullanımı ve yönetimi bireyler açısından çok önemli bir konudur. Zaman yönetiminin önemi yalnızca zamanın kontrolü değil aynı zamanda insanların hayatının değerini arttıran bir unsur olmasıyla da öne çıkmaktadır (Alay, 2000)

Her şeyden önce akla gelen sorulardan biri, "zaman gerçekten yönetilebilir mi?" sorusudur. Aslında zaman, soyut bir olgu ve gerçek olup bir insanın, zamanın akışını durdurması, zamana müdahalede bulunması mümkün değildir. Ancak insan, yaşamını, yaşamındaki olayları kontrol altına alarak, yani kendini yöneterek, zaman kazanabilir, zamanı etkili ve verimli kullanabilir. Zamanı yönetmek, bir bakıma kendimizi, yaşamımızı kontrol altına almak demektir (Karslı, 2004).

Covey, Merrill & Merrill (1998) ise zaman yönetimi kavramı ile ilgili olarak iki konuya dikkat çekmiştir. Bunlar;

1. *Öncelikli olana önem verme:* Bu beklentileri ifade eder ve insanı önceliklerin peşinden koşmaya yönelten yöneltir.
2. *Önemli olana öncelik verme:* Bu amaçları ifade eder ve bireyi yaşamının amaçları doğrultusunda sürdürmeye yöneltir.

Yukarıdaki iki durum yaşamın önünde yatan temel sorundur. Bu sorunun cevabı saat pusula karşıtlığı ile açıklanmıştır. Saat, kişilerin taahhütlerini, randevularını, programlarını, hedeflerini ve etkinliklerini yani zamanı hangi işlerle harcadığını ifade ederken pusula, vizyonunu, değerlerini, ilkelerini, misyonunu ve vicdanını yani önemli olduğunu hissettiği ve yaşamına nasıl bir yön verdiğini simgeler. Zaman yönetimindeki temel sorun, saat ve pusula arasında bir boşluk oluştuğunda yani yaptıklarınız yaşamımızdaki önemli şeylere katkıda bulunmadığı zaman ortaya çıkmaktadır (Covey, Merrill & Merrill 1998).

Zaman yönetiminin diğer yönetimlerden farkı ve temel zorluğu, fazlasıyla kişisel olmasıdır. Bu nedenle asıl üzerinde durulması gereken şey bireyin zamanı yönetmesi değil, bireyin kendini zaman içinde nasıl yöneteceğidir (Ceren, 2008; Uluşahin 1999). Kişisel zaman yönetimi ile ilgili geliştirilmiş farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu kişisel zaman yönetimi yaklaşımları şunlardır (Covey, Merrill & Merrill 1998. 356–365):

1. *Kendini Toparla Yaklaşımı (Düzen)*: Bu yaklaşım, zaman yönetiminde ortaya çıkan sorunların büyük bölümünün bireylerin hayatındaki düzensizlikten kaynaklandığını savunur. Genellikle kişi istediği şeyi aradığı anda bulamaz ya da sürekli olarak bir şeyler arada kaynayıp gider. Bu yaklaşım üç alandaki düzenleme üzerine odaklanır. Bu alanlar, nesneleri düzenleme (anahtarlar, dosyalar, evrak dolapları vb.), görevleri düzenleme (yapılacak işleri en basitten karmaşığa doğru belli bir düzen ve sıraya sokmak) ve insanları düzenlemedir (tüm insanların yapabileceği işleri tanımlamak, yetki devretme ve faaliyetlerle ilgili izleme sistemi kurmak gibi.).
2. *Savaşçı Yaklaşım (Hayatta Kalma ve Bağımsız Üretim)*: Bu yaklaşım, iş ortamının, yaşam temposu ve baskısı içinde bulunan insanın kendini korumak, yeterince bağımsız çalışabilmek amacıyla zamana sahip çıkması üzerine odaklanmıştır. Bu yaklaşım kendini yalıtma (gereksiz iletişime kapalı, sekreter, telesekreter kullanma vb), yalnız kalma (rahatsız edilmemek için yalnız bir ortamı tercih etmek) ve yetki devretme (ayrıntılara boğulmamak ve daha etkili işlere zaman ayırmak için görevleri başkalarına dağıtmak) gibi teknikleri içerir.

3. *Hedef Yaklaşımı (Başarı)*: Bu yaklaşımda temelde ne istediğini bilmek ve başarmak için çaba harcamak esastır. Uzun, orta, kısa vadeli planlama, hedef saptama, gözünde canlandırma, kendini motive etme ve olumlu bir düşünce tarzı yaratma gibi teknikleri içerir.
4. *ABC Yaklaşımı (Önceliklerin Sıralanması ve Değerlerin Belirlenmesi)*: Hedef yaklaşımından yola çıkarak çabaların öncelikle en önemli işlerin üzerine yoğunlaştırılması gereği üzerinde durur. Bunu yaparken değerlerin açıklığa kavuşturulması ve görev sıralaması gibi teknikleri kullanır.
5. *Sihirli Araç Yaklaşımı (Teknoloji)*: Doğru aracın (doğru takvimin, doğru planlamanın, doğru bilgisayar programının, doğru bilgisayarın) bize yaşam kalitesini geliştirme gücünü vereceği varsayımına dayanır. Bu yaklaşım, sistem ve teknolojik araçların iyi kullanılmasının, zamandan tasarruf sağlayacağını vurgulamaktadır.
6. *Zaman Yönetimi 101 Yaklaşımı (Beceriler)*: Bu yaklaşım zaman yönetiminin bir beceri olduğu görüşüne dayanır. Zaman yönetiminde etkili olabilmek için, bireyin bir planlayıcı ya da randevu defteri kullanma, yapılacak işler listesi oluşturma, hedef belirleme, yetki devretme, planlama ve öncelikleri sıralama gibi işlerde uzmanlaşması gerekmektedir.
7. *Kendini Akıntıya Bırak Yaklaşımı (Uyum ve Doğal Ritimler)*: Bu yaklaşıma göre akıntıya kapılmayı öğrenerek yaşamın doğal uyumuna dönebiliriz. Böylece bireyler yaşamın doğal ritmine dönerek, yaşantılarını doğalarında bulunan kendiliğindenliğe ve beklenmedik fırsatlara açabilirler. Bu yaklaşımda, iç benliğin tutarlığı ile doğanın akışına uyumun vurgulanmaktadır. Geleneksel zaman yönetimine karşı çıkan bir düşünceyi temsil eder.
8. *İyileştirme Yaklaşımı (Özbilinç)*: Bu yaklaşım kendi amacına aykırı ya da işlevsiz zaman yönetimi davranışları şeklinde kendini gösteren çevre, kalıtım ve diğer etkenlerin sonucunda ruh dünyasında temel eksiklikler oluşmaktadır. Mükemmeliyetçi olarak yetişen insanlar olayları en küçük ayrıntısına kadar yönetme eğilimindedirler. Bu yaklaşımın önerdiği çözüm, zaman yönetimi sorunlarını yaratan psikolojik ve sosyolojik yetersizliği iyileştirmektir.

Zamanın en büyük özelliği her meslek grubundaki kişiler üzerinde baskı yapan evrensel bir kaynak olmasıdır. Bu meslek grubundakilerden biri de öğretmenlerdir. Öğretmenlerinde etkili bir zaman yönetimi konusunda bilgi ve beceriye ihtiyaçları vardır (Smith, 1998). Yukarıdaki zaman yönetimi yaklaşımları öğretmenlerin gerek kişisel gerek sınıftaki öğretime ayrılan zamanlarını etkili kullanmaları için bir rehber görevi görebilir.

2.1.3. Sınıf Yönetimi

Sınıf, eğitim öğretim amaçlarının gerçekleştirilmeye çalışıldığı bir yaşama alanıdır. Sınıfta ortalama 180 gün olan yıllık öğrenim süresinin önemli bir bölümü geçer. Bu süre içerisinde, öğretmen ve öğrenciler belli bir amaç ve program çerçevesinde sınıftaki yaşama katılırlar. Ancak sınıf içindeki yaşamın, önceden belirlenmiş olan amaçlara uygun bir biçimde gerçekleşmesinden, öncelikle öğretmen sorumludur. Başka bir anlatımla, sınıfta öğrenme ortamının ve yaşantılarının düzenlemesi ve yönetilmesi, öğretmenin sorumluluğundadır (Aydın, 2000).

Öğretmenlerin en önemli isteklerinden biri akademik amaçları gerçekleştirmek için sınıfta düzeni korumaktır. Sınıf yönetimi kavramı da genellikle bunun oluşabileceği yolları açıklamakta kullanılır (Günay, 2003). Ünal ve Ada (2000, 25)' ya göre sınıf yönetimi "öğretmenin öğrencilerde istendik davranış değişikliği oluşturma, uygun olmayan davranışları düzeltme, iyi bir iletişim ağı kurma ve geliştirme sınıfta olumlu bir psikososyal bir iletişim yaratma, etkili ve verimli bir organizasyon oluşturma ve zamanını etkili kullanma etkinliklerinin toplamı olarak" görülmektedir.

Haigh (1990)' a göre sınıf yönetimi, sınıftaki kaynakların, insanların ve zamanın yönetimidir (Haigh, 1990,13; Akt: Başar, 1999,13). Kearney (1985)'e göre sınıf yönetimi, öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin en aza indirilmesi, zamanın etkili kullanılması, faaliyetlere öğrencilerin katılmasıdır (Kearney and Others, 1985, 19; Akt: Başar, 1999,13).

Sınıf yönetimi beş temel boyuttan oluşmaktadır (Başar, 1999):

1. Sınıfın Fiziksel Ortamının Yönetimi: Sınıfın fiziki ortamının düzenlenmesi,

sınıfın temizliği ve öğrencilerin oturma düzeni gibi etkinlikler sınıf yönetiminin fiziksel boyutunu oluşturur.

2. Öğretimin Yönetimi: Ünitelendirilmiş yıllık planlar ve günlük planların yapılması, öğretim yöntem ve stratejilerinin seçilmesi, öğretim materyallerinin belirlenmesi, öğrencilerin derste dikkatinin çekilmesi, derse katılımının sağlanması gibi etkinlikler öğretimin yönetimi boyutunda ele alınabilir.
3. Zaman Yönetimi: Etkili sınıf yönetimi, zamanın etkili yönetimine bağlıdır. Öğretimsel zamanın iyi planlanması ve yönetilmesi gerekir. Ders konuları arasındaki geçişlerin pürüzsüz bir şekilde yapılması, yeni bir konuya geçerken öğrencinin dikkatinin derse çekilmesi bu boyutta incelenen etkinliklerdir.
4. Sınıfta İlişki Yönetimi: Sınıf kurallarının belirlenmesi, öğretmen-öğrenci, öğrenci- öğrenci ilişkilerinin yönetimi ve sınıf içi iletişim bu boyutta yer alan etkinliklerdir.
5. Öğrenci Davranışlarının Yönetimi: Olumlu bir sınıf iklimi oluşturulması, istenmeyen davranışların önlenmesi ve değiştirilmesi bu boyutta ele alınabilir.

2.1.4. Sınıf Yönetiminde Zaman Yönetimi

Yönetim alanlarının tümünde olduğu gibi sınıf yönetiminde de öğretmenlerin en değerli kaynaklarından birisi zamandır (Erken, 2002). Öğretmenlerden yaklaşık 180 iş günü içerisinde eğitim programlarını yetiştirmeleri ve önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmeleri istenmektedir. Bu süre içerisinde öğretmenden sadece öğretim değil aynı zamanda öğrencinin eğitimi de beklenmektedir. Bu durumda öğretmenlerin eğitimde başarılı olabilmeleri için, öğretim süresini israf etmemeleri ve zamanı iyi yönetmeleri gerektiği ortaya çıkmaktadır Milli eğitim okullarında ilköğretim düzeyinde günde 6 saat ders yapılmaktadır. Bir sınıf öğretmeni için bir eğitim öğretim yılının; gün, saat ve dakika olarak değeri(Polat, 2001);

Tablo 1. İlköğretim Okullarında Bir Eğitim Öğretim Yılının; Gün, Saat ve Dakika Olarak Değeri

	Gün	Saat	Dakika
Bir eğitim-öğretim yılı	180	720	43200
Bir eğitim-öğretim günü	1	6	240

Kaynak: (Polat, 2001, 8)

Bir eğitim öğretim yılı boyunca her derste kaybedilen 2, 3, 4 ve 5 dakikanın öğrencini öğrenim hayatındaki kaybı (Polat, 2001);

Tablo 2. Bir öğretim yılı boyunca derste kaybedilen sürenin öğrenci için kaybı

Bir öğretim yılı boyunca derste kaybedilen her (dk)	Öğrenci için kaybı	
	Saat	Dakika
2	36	2160
3	54	3240
4	72	4320
5	90	5400

Kaynak: (Polat, 2001, 9)

Zamanın okulun ve dersin amaçlarına uygun olarak sınıfta etkin olarak kullanımı hem öğrencilerin öğretim etkinliklerinden daha fazla yararlanmalarını sağlar. Aynı zamanda sınıf yönetimini de kolaylaştırır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için öğretmenin dersi ile ilgili hedefini, derse nasıl başlayacağını, hangi yöntemlere yer vereceğini, hangi araçları kullanacağını, konunun kavratılması için hangi örneklere yer vereceğini ve değerlendirmeyi hangi sorularla gerçekleştireceğini derse girmeden önce açık ve net olarak belirlemelidir (Durukan ve Öztürk, 2004).

2.1.5. Sınıfta Zaman Yönetimi

Sınıfta yönetimi; derse hazırlık, öğretme öğrenme etkinlikleri ve değerlendirme şeklinde üç sürecin birleşimidir. Bu bağlamda sınıf yönetimi geçmiş, şimdi ve gelecek zaman dilimlerini bir arada işlemesi ile etkili kullanılabilir. Bu durum sınıf yönetiminde zaman kavramını ön plana çıkararak sınıfta zaman yönetimine stratejik bir önem kazandırır. Sınıf yönetiminde zaman yönetimini dersten önce zaman yönetimi ve derste zaman yönetimi biçiminde iki aşamada inceleyebiliriz (Erkılıç, 2005).

2.1.5.1. Dersten Önce Zaman Yönetimi

Ders önce yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak derse hazırlık çalışmalarıdır. Bu çalışmalar derste zamanı etkili ve dersin amaçlarına yönelik kullanımını sağlar. Öğretmenlerin ders öncesi plan ve derse yönelik hazırlık yapmamaları sınıfta oluşabilecek olumsuzlukların kaynağıdır. Bu nedenle öğretmenin derste zamanı etkili kullanabilmesi için ders öncesi bazı çalışmaları yapmasını gerekir. Bu çalışmalar plan yapma ve hazırlık, sınıf kurallarını belirleme ile ders araç gereç ve kaynaklarının hazırlanmasıdır (Erkılıç, 2005).

Plan yapma ve hazırlık: Sınıfta zamanın etkili kullanılabilmesi için öğretmenin bir ders süreci içerisinde yapacağı faaliyetleri adım adım düzenlemesi yani eğitsel değeri yüksek olacak bir plan hazırlaması gerekmektedir (Durukan ve Öztürk, 2004) Plan ve hazırlık verimli bir ders için zorunludur. Planın uygulanabilir olması için öğretmen plan yaparken öncelikleri açıkça belirleyip, amaçlarını gerçekleştirmek için etkinlikler ve sunumu sıraya koyup, etkinlikleri öğretim süresine paylaştırmalıdır (Ağaoğlu, 2002).

Sınıf Kurallarını Belirleme: Sınıf anlık davranışların geliştiği çok boyutlu bir ortamdır. İstenmedik, beklenmedik davranışların olma ihtimali yüksektir. Öğrenme öğretme sürecinin amacına ulaşması için sınıfta belli kuralların olması gerekir (Ünal ve Ada, 2000). Sınıfta kuralların belirlenmesi istenmeyen davranışları azaltırken zamanın etkin kullanımına da yardımcı olur (Erden, 2001).

Ders Araç Gereç Ve Kaynaklarının Hazırlanması: Zamanın etkili kullanımı için sadece plan hazırlamak ve sınıf kuralları oluşturmak yeterli değildir. Ders öncesinde öğretmen işleyeceği konunun içeriğine göre hangi araç gereç ve kaynakları kullanacağını belirlemeli ve hazırlamalıdır. Dersin amaçlarına uygun araç gereç ve kaynak kullanımı dersin etkililiğini arttıracak doğal olarak bu durum derste zamanın verimli kullanılmasına da yardımcı olacaktır (Erkılıç, 2005).

2.1.5.2. Derste Zaman Yönetimi

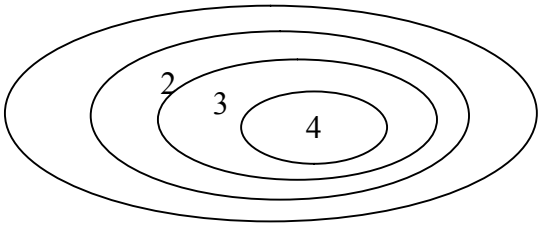
Sınıf yönetiminde zamanı etkili kullanmanın en kritik boyutu derste zaman yönetimidir. Ders öncesi ve sonrası hazırlık ve çalışmaların amacı dersin etkili ve

verimli olmasıdır. Ders öncesi hazırlık ne kadar iyi yapılmış olursa olsun ders süresi akılcı kullanılmadığında ders verimli olamayacaktır. Etkili ve verimli ders istendik davranışların istenilen sürede kazandırılmasıdır. Bu nedenle en önemli sorunlardan biri sınıfta zamanın etkili kullanılmasıdır (Erkılıç, 2005).

Öğretim sürecinde zaman kavramını ayrılmış zaman, öğretim zamanı, meşgul olunan zaman ve akademik öğrenme zamanı biçiminde dört boyutta ele alınmaktadır (Ekici, 2002).

Sınıf içi öğretimde zaman kavramına ilişkin boyutlar Şekil 1.'de verilmiştir.

1. Ayrılmış Zaman
2. Öğretim Zamanı
3. Meşgul Olunan Zaman
4. Akademik Öğrenme Zamanı

Şekil 1. Zaman Kullanım Düzeyi (Ekici, 2004)

Ayrılmış Zaman: Belli bir konu ve içerik için ayrılan toplam süredir (Ekici, 2004). Bir konuya ayrılan zaman ile o konuda elde edilen başarı arasında genel olarak pozitif fakat zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir (Karweit, 1984; Akt: Şaktanlı, 2001). Bu ilişkinin zayıflığı ayrılmış zamanın öğrenmedeki şartların kalitesini garanti etmemesiyle açıklanabilir. Ayrılmış zamanın fazla olması öğrencilerin her zaman çok şey öğreneceği anlamına gelmez (Şaktanlı, 2001).

Öğretim Zamanı: Belli başlı rutin görevler tamamlandıktan sonra öğretim için kalan süredir. Ekici (2002), yoklama alınması, sınıf yönetimi ile ilgili sorunlar, yönetimdeki aksaklıkların giderilmesi, etkinlikler arası geçişlerde oluşabilecek istenmeyen davranışların önlenmesi gibi etkinlikleri vurgulamaktadır.

Meşgul Olunan Zaman: Öğrencinin etkin olarak öğrenme etkinliklerine katıldığı dikkatini derse verdiği süredir. Meşgul olunan zamanı etkili kullanmak için öğretmenlerin; sınıf içi faaliyetleri öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hazırlamaları gerekmektedir (Ekici, 2002).

Akademik Öğrenme Zamanı: Öğrencinin öğrenme etkinlikleriyle veya iş ile meşgul edildiği yani öğrenmelerin oluştuğu süredir (Ekici, 2002). Akademik öğrenme zamanı kavramı öğrencilerin yalnızca derse ilgi göstermesinin yeterli olmayacağı aynı zamanda öğrenilecek olan içerikle başarılı bir biçimde etkileşememeleri, öğretmen merkezli işlenen dersin öğrencinin dikkatini belli bir süreden sonra çekmeyi başaramaması gibi etkenler dersin öğrenci merkezli olmasını kaçınılmaz hale getirir (Şaktanlı, 2001).

250 sınıfta yapılan bir araştırmada öğrencilerin başarısıyla öğrenme arasında güçlü bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (Fisher Et Al, 1980; Akt: Şaktanlı, 2001). Kılbaş (2006)' a göre sınıf içi öğretimde ayrılan zaman, çalışılan zaman ve akademik öğrenme zamanı arttıkça öğrencilerin öğrenmeleri de artacaktır. Bu üçü arasında başarıyı en çok belirleyen akademik öğrenme zamanıdır. Ders süresinin verimli kullanılması için öğrencilerin akademik öğrenme zamanlarını arttırmak gerekmektedir.

2.1.6. Öğrenme Fırsatlarını Arttırmak

Öğrencilerin öğrenme zamanlarını arttırmak için; etkinlik akışını sürdürmek, geçiş zamanını en aza indirgemek, öğrencileri sorumlu tutmak olmak üzere üç stratejiden bahsedilmektedir (Weinstein ve Mignano, 1993).

2.1.6.1. Etkinlik Akışını Sürdürmek

Öğrencilerin hiçbir eylem yapmadan beklemeleri gerektiğinde; öğrencilerin ilgili ve dikkatli kalabilmeleri, İlgilerini ve yoğunlaşma yeteneklerini kaybederek sıkılabilmeleri, dikkatlerinin başka yöne kayarak hayal kurabilmeleri, etkin bir biçimde hatalı davranabilmeleri gibi dört şeyin olabileceği gözlenmiştir. Bunlardan üçü olumsuzdur (Weinstein ve Mignano, 1993).

Bu nedenlerden dolayı öğretmenlerin etkinlik akışını nasıl sürdürebileceklerini öğrenmeleri gerekir. Kounin (1977; Akt: Şaktanlı, 2001) öğretmenlerin etkinlik akışını başlatmaları ve sürdürmedeki yetenekleri arasındaki farklılıkları araştırmıştır. Daha sonra etkinlik akışı ve öğrencinin katılımıyla istenmeyen davranış arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırmada öğretmenlerin sınıf etkinliklerini ele alış tarzlarında birçok farklılık ortaya çıkmıştır; gözlemlediği sorunları tanımlayacak özel kavramlar geliştiren Kounin(1977; Akt: Şaktanlı, 2001), bazı etkisiz yöneticilerin bir etkinliği bitirip diğerine geçtiklerini ve sonra birinci etkinliğe geri döndüklerini gözlemlemiştir. Buna Takla Atma adını vermiştir (Weinstein ve Mignano, 1993).

Kounin (1977; Akt: Şaktanlı, 2001) öğretmenlerin gerçekten dikkate değer olmayan bir uyarıcı (olay ya da nesne) tarafından izlenen etkinlikten uzaklaştırıldıkları koşulları da gözlemlemiş ve buna uyarıcıya bağlı olaylar adını vermiştir. Örneğin; öğretmen tahtada bir sorun çözerken öğrencilerden birinin sol kolu üzerine uzanıp bu sorunu bu biçimde çözdüğünü görür ve hemen onun yanına gidip duruşunu düzeltmesini söyler (Kılbaş, 2006).

Kounin (1977; Akt: Şaktanlı, 2001), öğretmenlerin öğrencilerin dersten sıkılmalarını önleyici çabaları hakkında yaptığı bir araştırmada sıkılma davranışının nedeninin aşırı tekrardan dolayı bir etkinliğin değerindeki değişim olduğunu bulmuştur. Sürekli tekrar dersi sıkıcı hale getirip dersi yavaşlatır. Öğrencilerin katılımları daha fazla olduğunda daha az istenmeyen davranış göstereceklerdir.

2.1.6.2. Geçiş Zamanını En Aza İndirgemek

Geçiş zamanını en aza indirgeyerek o ders için ayrılan zamanı en fazlaya çıkarılabilir. Etkinlik aralarında öğretmen biten etkinliği kısaca özetleyip, sıradaki etkinliğin neler gerektirdiği konusunda öğrencileri hazırlaması gerekmektedir. Zaten belirli bir süre sonra bu rutin bir hal alır ve öğrenciler geçişlerde kendilerinden bekleneni bilirler. Geçiş sürelerinin uzun olması öğrencilerin dikkati toplayamama ve hayallere dalma gibi ders akışını bozan davranışlara yönelmelerine de neden olur. Aşağıda geçiş zamanlarının nasıl en aza indirgenebileceğiyle ilgili bazı görüşler sunulmuştur (Weinstein ve Mignano, 1993).

a)Yönetsel İşlerden Vazgeçmek: Öğretmen yönetsel işleri planlayarak zaman kayıplarını en aza indirebilir. Örneğin yoklama tek tek isim okumak yerine sıralardaki boşluklara bakılarak alınabilir. Bu amaçla dersin başında ayrı bir zaman ayırmak yerine öğrenciler etkinlikle meşgulken öğretmenin göz ucuyla sınıfı tarayarak yoklama işlemini sessizce gerçekleştirebilir (Aydın, 2008).

b)Materyal dağıtırken ve yönerge verirken zaman harcamamak: Öğrencilere dağıtılacak materyallerin mümkün olduğunca çabuk ve öğrenciye rahatsızlık vermeden dağıtılması zaman kaybını engellerken aynı yolla toplanmalarını da sağlar (Özkılıç, 2000). Bunun yanında öğrencilere etkinliklerle ilgili açıklama vermekte zaman kaybına neden olabilir. Bu nedenle öğrenciler sınıfa gelmeden önce gereken yönergeleri adım adım tahtaya yazarak zaman kaybı önlenebilir. Böylece kendini hazırlayan öğrenci diğer arkadaşlarının da hazır olmalarını beklemeden kendi çalışmasına başlar. Burada öğretmenin görevi öğrenciler çalışmalarını sürdürürken sıralar arasında dolaşıp gerektiği durumlarda öğrenciye bireysel olarak yardımcı olmak ve ne yapılacağını açıklamaktır (Weinstein ve Mignano, 1993).

c) Sunum Teknolojisi Seçimiyle Zaman Kazanmak: Uygun olduğu zamanlarda görsel ve hatta duyuşsal sunumlar (tepegöz, videokaset, bilgisayar sunumları vb.) hazırlamaktadır. Bu sunumlarda öğrencilerden yapmaları istenen şekiller yer almaktadır; böylece onlardan sessiz olmalarını isteyerek bağırmak yerine sessiz olmalarını temsil eden sunuma işaret ederek onların susmaları sağlanabilir (Weinstein ve Mignano, 1993).

d) Sınıf içerisinde gruplama yaparak zaman kazanmak: Sınıf içi gruplama bir sınıf içerisindeki öğrencileri öğrenme etkinlikleri için bireysel çalışma gruplarına ayırmaktır. Bu yöntem özellikle aynı sınıf içerisindeki öğrenciler arasında bireysel farklılıklar olduğu zaman önemli bir yöntemdir. Bu biçimde, etkinliklerini daha erken bitiren öğrenciler ek etkinliklerle uğraşacaklardır ve zamanlarını boşa harcamış olmayacaklardır (Weinstein ve Mignano, 1993).

e) Çalışmalarını farklı zamanlarda bitiren öğrenciler için etkinlikler: Ders esnasında birçok etkinlik, eşzamanlı olarak gerçekleşir. Bu etkinlikleri bazı öğrenciler diğerlerine göre daha erken bitirebilir. Böyle durumlarda görevini erken bitiren

öğrencilere ek etkinlikler verilmezse, öğrencilerin dikkatleri dağılacağı için dersten uzaklaşabiliriler. Öğretmenin dersin akışında oluşabilecek bu tip boşlukları önceden görerek gerekli önlemleri önceden almalıdır (Jean ve Lawrence, 1979; Aydın, 2008).

2.1.6.3. Öğrencileri Sorumlu Tutmak

Zamanın akıllıca kullanılmasını sağlamak için etkinlikler konusunda öğrencilerin önerilerini almak gerekmektedir. Öğrencilerle ödevler ve zorunluluklara ilişkin konuşarak onların istekleri ve beklentileri doğrultusunda uygun etkinlikler hazırlamak zamanlarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlayacaktır. Öğrenciler sadece sorumlu olduklarında çalışmaları ciddi bir biçimde ele alırlar. Performanslarından sorumlu olduklarını bildikleri zaman öğrenciler ellerinden gelenin en iyisini yapacaklardır. Bunun dışında, öğrenciler tam olarak ne yapacakları konusunda bir karışıklık yaşıyorlarsa zamanlarını iyi bir biçimde kullanamayacaklardır. Bunun için yapılması gerekenler (Weinstein ve Mignano, 1993):

a)Görevleri ve istenilenleri belirtmek: Öğretmenin açık yönlendirmelerinin öğrencileri çalışmalarında başarıya götürdüğü gözlemlenmiştir. Öğrencilerin sorularına yanıt olarak verilen açıklama sayısı öğrencinin başarısıyla negatif bir ilişki göstermesidir. Bunun olası nedenlerinden biri öğretmenin gerekli hazırlığı sağlamaması ve öğrencilerin açıklamaları anlamamaları olabilir. Öğrenciler çalışmaya başlamadan önce onlara neyi, neden yaptıklarını, nasıl yardım alabileceklerini, bitirdiklerinde ne yapacaklarını ve çalışmaya ne kadar zaman harcayacaklarının açıklanması gerekmektedir (Kılbaş, 2006).

b)Öğrencinin ilerlemesini gözlemlemek: Bir görev için gerekli bilgileri verdikten ve öğrenciler çalışmaya başladıktan sonra nasıl ilerlediklerinin gözlemlenmesi gerekir. Öğrenciler çalışırken aralarında gezinip, sorunların tanımlanması ve gerektiğinde yardım sağlanması gerekir (Kılbaş, 2006).

c)Geribildirim sağlamak: Öğrenciler sıralarında çalışırken öğretmenin öğrencilerine yaptıkları çalışmalarla ilgili anında bilgi vermesi; öğrencilerin istenilen davranışı göstermesi, yanlış olan davranışı değiştirmesi ve öğrencinin anlamlı öğrenmesi açısından önem taşımaktadır (Ekici, 2004).

Zaman gibi önemli ve kısıtlı bir kavramın akıllıca ve verimli şekilde kullanılması akademik öğrenme zamanını en üst düzeye çıkarılması ile olur. Bu da öğretmenin sınıf konusunda yeni bir bakış açısı kazanmasını sağlar böylece öğrenimi engelleyen sorunlar en aza inerek başarının arttırılması sağlanır. Akademik öğrenme zamanı güçlü bir araçtır, aynı zamanda da dinamik ve sürekli değişime açık bir kavramdır. Öğretmenin yıl içinde akademik bilgiyi ölçen değerlendirmeler yapması ve ders zamanının kullanımı konusunda becerilerini geliştirmesi gerekir (Şaktanlı, 2001).

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kalaycı (1994), İlkokul ikinci sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi derslerinde etkinlikler için ayırdıkları zamanla bu öğretmenlerin kıdemleri ve görev yaptıkları okulun sosyo- ekonomik düzeyleri arasındaki farklılıkları incelemiştir. Sınıf içi süreleri belirlemek için gözlem formu hazırlanmış ve ses kaydı yaparak öğretmenin ders süresince hangi davranışa ne kadar süre harcadığını saptamıştır. Ses kasetlerinde ve yapılandırılmamış gözlem formlarında toplanan veriler, gözlem formuna (zaman derecelendirme ölçeği) dakika ve saniye olarak kaydedilmiştir. Araştırmanın sonucunda alt sosyo-ekonomik düzeyde "Sınıfa Giriş- Derse Başlama, Temizlik- Yoklama ve Sınıf Yönetimi" , üst sosyo- ekonomik düzeyde ise "Eğitim Durumu ve Değerlendirme" ana etkinlikler için harcanan sürenin en yüksek dağılımının gösterildiği bölümlerdir. Alt etkinlikler için harcanan sürelerin en yüksek olduğu bölümler her üç sosyo- ekonomik düzeyde, eğitim durumunda yer alan soru- cevap, anlatım yöntemi ile kitap ve dergi okuma etkinliğinde gözlenmiştir. Okulların sosyo- ekonomik düzeylerine göre "Eğitim Durumu"nda öğretmenin ve öğrencinin etkin olduğu süre ile ilgili bulgularda; eğitim durumuna, alt sosyo- ekonomik düzeyde yer alan okullarda 38 dakika, orta sosyo-ekonomik düzeyde 40 dakika, üst sosyo- ekonomik düzeyde ise 40 dakika ayırmaktadır. Alt sosyo- ekonomik düzeyde bu sürenin 16 dakikasını öğretmen, 22 dakikasını öğrenci, orta sosyo- ekonomik düzeyde 18 dakikasını öğretmen, 22 dakikasını öğrenci, üst sosyo- ekonomik düzeyde ise 17 dakikasını öğretmen, 22 dakikasını öğrencilerin kullandığı saptanmıştır.

Polat (2001), ilköğretim I. Kademe sınıf öğretmenlerinin sınıf içi eğitim durumları ile ilgili görüşlerini ve sınıf içi eğitim etkinliklerinde zaman kullanımını

araştırmıştır. Araştırma İstanbul Bağcılar ilçesindeki 29 resmi İlköğretim okulunda görevli 190 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlere sınıf içi eğitim etkinliklere harcadıkları süreyi tespit edecekleri bir gözlem formu ile bir anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar ile öğretmenlerin sınıf içi eğitim durumları ile ilgili görüşleri öğrenilmiş, sınıf içi eğitim etkinliklerinde harcadıkları zaman tespit edilmiştir. Çalışmada öğretmenin kişisel özellikleri ile sınıf içi eğitim etkinliklerine harcadıkları süre arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sınıf öğretmenlerinin; cinsiyet, en son mezun olduğu okul, sınıf öğretmenliğinin asıl branşı olma durumu, okuttuğu sınıf, sınıf mevcudu, mesleki kıdem ve sınıfını okuttuğu yıl sayısı değişkenine göre sınıf içi eğitim etkinlikleri için harcadığı süre istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmıştır.

Şaktanlı (2001), ilköğretim okulu müdürleri ve müfettişlerin algılarına göre öğretmenlerin ders zamanını verimli kullanma düzeylerinin belirlenmesine yönelik yaptığı araştırmayı Eskişehir il merkezinde bulunan 53 ilköğretim okulunda görev yapan yöneticiler ve Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapan 25 müfettiş ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçları deneklerin, öğretmenleri ders zamanının yönetimi konusunda genelde yeterli bulmadıklarını göstermiştir. Sınıfın psikolojik atmosferinin yönetilmesindeki yetersizlikler, öğrenme güçlüğü içinde bulunan öğrencilere gereken ölçüde ve uygun zamanda yardım sağlanamaması, çabuk öğrenen öğrencilere ek öğrenme fırsatı verilerek kendilerini geliştirme fırsatı sunulmaması gibi nedenlerden dolayı sınıfta dersin akışını engelleyici arzu edilmeyen durumlar ortaya çıkmaktadır. Zaman kayıplarına neden olan bu tür etmenler öğrencilerden, eğitim ortamının fiziksel ve psikolojik özelliklerinden, gereksiz yönetsel görevlerden, öğretmenlerden vb. kaynaklanmaktadır. Bu etmenlerin fark edilmesi ve giderilmesi geniş ölçüde öğretmenin mesleki duyarlılığı ve yeterliliği ile ilgilidir.

Özkılıç (2007), ilköğretim öğretmenlerinin öğretim başlamadan önce ve öğretim sırasında gerçekleştirdikleri zaman yönetimine ilişkin davranışlarını belirlemeye yönelik yaptığı araştırmayı Bursa ilinde yer alan 30 ilköğretim okulunda görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 120 öğretmen ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada kullanılan anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm öğretim başlamadan önceki öğretmen davranışları, ikinci bölüm öğretim sırasındaki öğretmen davranışları, üçüncü

bölümde ise katılımcı öğretmenler tarafından zaman yönetimine yönelik izlenen etkinlikler ve okunan kaynaklara ilişkin sorular yer almaktadır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin %98.3 'ü kullanılacak malzemeyi, araç-gereç vb. derse başlamadan önce hazırladığını, % 69.2'si öğrenciler getirmediğinde vermek üzere yedek kitap, kalem, malzeme vb. bulundurduğunu, % 16.7' si ders zili çalmadan önce sınıfta olduklarını, % 40'ı yapmak zorunda oldukları işlere göre zamanını haftalık ya da aylık olarak planlayıp eve iş götürmediklerini belirtmişlerdir. Anketin ikinci bölümünde ise öğretmenlerin % 95.8' i ufak tefek aksaklıklar dışında planlarında etkinliklere ayırdıkları sürelere uyduklarını, % 85.8'i öğrencilerin çeşitli mazeretlerle dersi kesmemeleri için kurallar koyduğunu, %98.3' ü öğrenciler çalışırken masalarında ya da belli bir yerde oturmadıklarını, %95'i bitiren ya da yardıma ihtiyacı olan öğrencilerin yaptıkları çalışmaları aralarda gezinirken kontrol ettiklerini, % 64.2' si yoklama yapmak, ödevleri toplamak vb. işler için öğrencileri görevlendirmediklerini, % 60.8' i öğrenciler kendi başlarına çalışırken sınıf defterini ve yoklama kağıdını doldurduklarını belirtmişlerdir. Anketin üçüncü bölümünde ise öğretmenlerin %49'unun zaman yönetimi ile ilgili bir etkinliğe katıldığını, % 50.8'inin zaman yönetimi ile ilgili bir materyal okudukları belirlenmiştir.

Sönmez (1992), "İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkinlikleri" ile ilgili yaptığı araştırmayı Ankara' daki gecekondu, merkez ve özel ilkokulda seçilen 187 öğretmen üzerinde gözlem yoluyla yapmıştır. Araştırmada zaman ile ilgili şu bulguları elde etmiştir;

- Gecekondu bölgesindeki 61 öğretmenin; 2'si derse zamanından önce, 2'si derse zamanında ve 57 kişi ise derse 5 dakika geç girmektedir.
- Merkezdeki 65 öğretmenin; 1 tanesi derse zamanından önce, 3 tanesi derse zamanında, 61 tanesi ise ise derse 5 dakika geç girmektedir.
- Özel okuldaki 61 öğretmenin; 2 tanesi derse zamanında girerken 59 tanesi derse 5 dakika geç girmektedir. Buna göre öğretmenlerin %4'ü derslere zamanında, %94'ü ise geç girmektedir. Kırk dakikalık dersin ortalama bir ile beş dakika arası boşa gitmektedir.

- Gecekondu bölgesindeki 3 okulda 61 öğretmen bir ders saatinin ortalama 4.2 dakikasını yoklamayla, 18.4 dakikasını konuşmayla, 9.3 dakikasını öğrencileri konuşturarak, 8.1 dakikasını sessiz durma, derse geç girmeyle geçiriyor. Merkezde 65 öğretmen, ortalama 4.4 dakikayı yoklama, 19.4 dakikayı konuşma, 6 dakikayı öğrencileri konuşturma, 10.2 dakikayı da geç girme ve öğrencileri sessiz tutmaya; özel okullardaki 61 öğretmen, ortalama 4.2 dakikayı yoklama, 22.1 dakikayı konuşma, 7.3 dakikayı öğrenci konuşmasına, 6.4 dakikayı derse geç girme ve sessiz durmaya harcıyor. Bu verilere göre öğretmenler kırk dakikalık bir dersin % 68'ini kendi ve öğrencilerinin konuşmasıyla geçirmektedirler.

Özkılıç ve Korkmaz (2004), yaptıkları araştırmada Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretimin başlangıcında ve öğretim sürerken sınıfta gerçekleştirdikleri zaman yönetimine ilişkin davranışlarını belirlemişlerdir. Araştırmaya Bursa ilindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan 120 öğretmen(40 sosyal bilimler, 40 fen bilimleri, 40 beden eğitimi spor) katılmıştır. Anket formundan elde edilen bulgulara göre, katılımcı öğretmenlerin ders öncesinde ve ders sonrasında öğretmenin yapması gereken zamanın etkin kullanımına yönelik bazı davranışları yerine getirdikleri, bir kısmını ise gerçekleştirmedikleri, katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlarda alanlarına ait eğitim programından ve bu programa ayrılan süreden kaynaklanan bazı ufak değişikliklerin gözlendiği, katılımcı öğretmenlerin çok azının zaman yönetimi ile ilgili bir etkinliğe katıldığı ve bu konu ile ilgili bir materyal okuduğu belirlenmiştir.

Eldeleklioğlu (2008), lise öğrencilerinin zaman yönetimi becerilerini kaygı, yaş ve cinsiyet değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırma grubunu Bursa ilindeki çeşitli devlet liselerinde öğrenim gören 505 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, Zaman Yönetimi Envanteri ile Durumluluk- Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, zaman planlaması alt ölçeği ile sürekli kaygı puanları arasında, zaman tutumları alt ölçeği ile durumluluk ve sürekli kaygı puanları arasında, zaman harcattırıcıları alt ölçeği ile durumluk kaygı puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmanın diğer bulgularına göre zaman yönetimi becerilerinin

yaşa göre farklılaşmadığı ancak kız öğrencilerin zaman yönetimi puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Demirtaş ve Özer (2007), öğretmen adaylarının zaman yönetimi becerileri ile akademik başarısı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmada İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinin tüm bölüm ve programlarında dördüncü sınıfta okuyan birinci öğretim öğrencilerine "zaman yönetimi anketi" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarının zaman yönetimi puanları ile akademik başarıları arasında olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Zaman yönetimi anketinden yüksek puan alan öğretmen adaylarının akademik başarılarının da yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerle erkek öğrencilerin zaman yönetimi becerileri ve akademik başarıları arasında ilişki açısından kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Üstün, Nural ve Değer (2005)' in yaptığı çalışmada lise öğretmenlerinin sınıf yönetiminde zamanı etkin kullanma durumlarına etki eden planlama etkinlikleri, sınıf içi uygulama etkinlikleri, bir ders saati içerisinde sınıf yönetimi etkinlikleri için kullandıkları ortalama süreye ilişkin öğretmen görüşlerini kıdem, cinsiyet ve branşa göre tespit ederek sınıfta zaman kayıplarını önleyici öneriler araştırılmıştır. Trabzon il merkezlerinde yer alan M.E.B. bağlı genel liselerde görev yapan öğretmenler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Seçilen örneklemden elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin sınıfta zaman yönetimine ilişkin görüşleri farklı değişkenler açısından incelenmiş ve bu değişkenler arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı istatistiksel analizleri yapılarak ortaya konulmuştur. Çalışmada varılan sonuçlardan öğretmenlerin branşına göre; planlama etkinliği arasında anlamlı bir fark görülürken, zaman yönetimi ve sınıf-içi uygulama faktörlerine dayalı anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmıştır.

Ceren (2008)' in araştırmasında ilköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinin derste zamanı etkili kullanmaları için sahip olmaları gereken yeterliliklerine ilişkin öğretmen, müfettiş ve yönetici görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma Bolu ili merkez ilçede bulunan 6 ilköğretim okulunda bulunan 20 sınıf öğretmeni, 6 müfettiş ve 6 ilköğretim okulu yöneticisi ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, yeni programdan dolayı kullanılan yöntem ve tekniklerin derste zaman kaybına neden

olduğu, sınıfta istenmeyen davranışların sık yaşandığı ve bu davranışların zaman kaybına neden olduğu, öğrencilerin teneffüslerinden zaman çalınmaması gerektiği, yetişmeyen konuların diğer derse bırakıldığı ve öğretmenlerin yeni programla birlikte ölçme değerlendirme konusunda zamanla ilgili sıkıntılar yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Chissom (1987), İlkokul öğretmenlerinin çalışma davranışı ve bunların kapsadığı süre konulu çalışmasında gözlem ve görüşme yöntemi kullanmıştır. Araştırmada, öğretim ağırlıklı aktiviteler öğretmenin bir gününün % 48.5'ini almakta; % 2.1 gözden geçirmeyi, %1,5 sınavı ve % 7.8 gözlemeyi içermektedir. Gözlem sırasında bütün öğretmenler film, film şeridi, ses kayıtları şeklinde görsel işitsel araçlar kullanılmışlar; ayrıca sınıftaki mobilyaların bir yerden bir yere taşınması, bazı materyallerin dağıtılması, toplanması için de toplam öğreti süresinin dörtte birini vermişlerdir.

Emer, Evertson ve Anderson (1980), üçüncü sınıflarda yaptıkları araştırmada sınıfları okul yılının başlangıcında ve yılın belli zamanlarında gözlemlemişlerdir. Daha sonra iyi sınıf yöneticilerini yetersiz sınıf yöneticilerinden ayırt etmek için okulun ilk üç haftasında yaptıkları şeyi kıyaslamışlardır. Asıl fark öğretmenlerin kuralları ve rutinleri ele alma biçimleri olarak ortaya çıkmıştır. Etkili sınıf yöneticilerinin açık kurallar koyduğu, aynı zamanda öğrencilerin görevlerini yerine getirmeleri konusunda da gerekli rutinlerin yerleşmesini sağladığı görülmüştür. Öte yandan etkili olmayan sınıf yöneticilerinin tam olarak açık seçik belli olmayan kurallar koydukları ve bazılarının da hiç kural koymadığı anlaşılmıştır.

Stallins ve Kaskowit (1974, Akt: Şaktanlı, 2001)'in 1970'lerde yaptıkları birkaç araştırmada öğrenme ve değişik zaman boyutları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmacılar zaman konusunda yapılan diğer araştırmalardan da yola çıkarak öğretmenlerin konulara ayırdıkları zaman arasında önemli derecede farklılıklar olduğunu saptamışlardır. Bunun yanında uğraşı zamanının sınıftan sınıfa farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Bu farklılıkların bazıları öğretmenin sınıfı yönetme becerisi ile ve sınıfta bulunan öğrencilerin bireysel özellikleri ile ilişkilidir. 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başında kapsamlı bir program başlatılmıştır. Project Headstart adı verilen bu

program dezavantajlı çocuklar için geliştirici programlara fon sağlamıştır. Bu proje özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük öğrencilerde öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda geliştirilen birkaç kuramdan meydana gelmektedir. Bu programlar iyi yapılandırılmış temel beceri kaynaklı yaklaşımları kapsamıştır. Araştırma 108 öğrencinin bulunduğu birinci sınıfları ve 58 öğrencinin bulunduğu üçüncü sınıfları kapsamıştır. Öğretmenler üç kez gözlenmiştir. Öğrencilerin matematik ve metin okuma derslerinde öğrendikleri bilgiler test edilmiştir. Temel becerilerin yapılandırılarak öğrenilmesini vurgulayan yaklaşımların öğrenmede çok güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu araştırmada en çok telaffuz edilen kavram öğrenmeye fırsat verme ya da diğer bir deyişle akademik içeriği öğrenmeye ayrılan zaman öğrenci başarısı ile çok yakından ilişkilidir. Bu araştırma ders zamanı literatüründe son derece önemli yeri olan bir çalışmadır. Burada örneklem normal büyüklüktedir. Gözlem ölçümü ise detaylı ve objektiftir. Sonuçta bir şey daha fazla öğrenmek isteniyorsa o konuya daha fazla zaman ayrılmalıdır.

Smith (1998)' in öğretim için uygun zamanın miktarı ve kalitesini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada Chicago'da 8 ilköğretim okulu ve 7 lisede üç yıl boyunca süren gözlemlerde 200'den fazla öğretmen gözlenmiştir. Araştırma sonucunda gözlenen deneyimli öğretmenlerin okul gününün %20 ile %25' ini öğrencilerin öğretimsel olmayan bireysel ve sosyal ihtiyaçlarına ayırdıkları görülmüştür. Bu nedenle bir okul gününde öğretimsel zamanın 300 dakika olması için okul gününün 360 ile 400 dakika arasında sürmesi gerekmektedir.

Leung ve Ho (2001)' nun Hong Kong'da yaptığı araştırmada öğrencilerin dersi bölücü davranışlarına yönelik öğretmen algılarını incelenmiştir. Araştırmaya 10 İlköğretim okulunda bulunan 144 ilköğretim öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %61'inden fazlası sınıf zamanın %10 ile %20' sini sınıf yönetimine harcandığını bildirmiştir.

Trueman ve Hartley (1996), üniversiteye yeni başlayan ve olgun üniversite öğrencilerinin akademik performansları ile zaman yönetimi becerilerini karşılaştırmıştır. Araştırmada öğrenciler üç yaş grubuna; 21 yaş ve altı(üniversiteye yeni başlayan), 21-25 yaş (sınır olgun), 25 ve üstü (daha olgun) ayrılmışlardır. Araştırmada zaman yönetimi ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; kız öğrencilerin zaman

yönetimi becerileri anlamlı olarak erkek öğrencilerin zaman yönetimi becerilerinden daha yüksektir. 25 yaş ve üstü öğrencilerin zaman yönetimi becerilerinin diğer iki yaş grubundan anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

Melnick ve Meister (2008), deneyimli ve yeni öğretmenlerin kaygılarını karşılaştırdığı araştırma, sadece yeni öğretmenlerin değil deneyimli öğretmenlerin de zamanı etkili kullanmayla ilgili sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenler özellikle zaman sınırlılığı, yapılacak görev ve sorumlulukların çok olması, planlama ve planladıklarını sınıfta uygulama, okul ile ilgili kâğıt işlemleri ve bürokratik işlemlerin çokluğu nedeniyle zamanlarını etkili kullanamadıklarını vurgulamışlardır.

Veenman (1984), yaptığı araştırmada yeni öğretmenlerin karşılaştıkları zaman yönetimine ilişkin problemleri; öğretmenlerin sorumluluk ve görevlerinin çok olması nedeniyle, yeterli hazırlık zamanının olmaması, okul gününü ve sınıfta yapılacakları planlama, sınıfta bunları uygulama, etkinlik ve bu etkinliklerin ne kadar sürede yapılacağı şeklinde saptamıştır.

Yukarıda verilen, yurtiçi ve yurtdışında yapılan eğitim alanındaki zaman yönetimi ile ilgili araştırmalara genel olarak baktığımızda, bu çalışmaların öğretmenlerin sınıf içi eğitim etkinlikleri ya da ders öncesi hazırlıklarına yönelik zaman yönetimi ile ilgili davranış ve sürelerinin belirlenmesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin zaman yönetimi becerileri ile akademik başarılarını karşılaştıran araştırmalara da rastlanmaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmaların daha çok nicel araştırmalar olduğu ve bu araştırmalarda genellikle veri toplama aracı olarak anket kullanıldığı görülmektedir. Zaman yönetimi ile ilgili sınırlı sayıda yapılan nitel araştırmalarda ise tek bir veri toplama aracından faydalanıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin derste zaman yönetimi ile ilgili gerek görüşlerini gerek davranışlarını bir arada inceleyebilmek için birden çok veri toplama aracının kullanıldığı nitel araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesinde kullanılacak teknikler ve araştırma takvimi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşlerini derinlemesine inceleyen nitel bir çalışmadır.

Çalışmada İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin görüşlerinin ne (görüşme) olduğu ve davranışlarının nasıl (gözlem) uygulamaya döküldüğü incelenmiştir. Ne ve nasıl sorularına cevap vermede nitel araştırma yönteminin nicel araştırma yöntemine göre daha yeterli olacağı düşünülmüştür. Nitel araştırma, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı esas alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006,).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada 2007–2008 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Adana ili merkez ilçelerinde (Seyhan-Yüreğir) 5 ilköğretim okulunda görev yapan 15, üçüncü sınıf öğretmeni ile çalışılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, 5 ilköğretim okulunda görev yapan 15 üçüncü sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı okulların üçü üst sosyo-ekonomik düzeyde, ikisi ise orta sosyo ekonomik düzeydedir. Örnekleme yöntemi olarak amaçlı (olasılıklı olmayan) örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum

örneklemesi (convenience sampling) yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntem olan kolay ulaşılabilir durum örneklemesi, maliyet ve zaman açısından avantaj sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın ilköğretim üçüncü sınıf düzeyinde yapılmasının nedeni üçüncü sınıf öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeylerinin yüksek olmasıdır.

3.2.1. Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgiler

Öğretmenlerin cinsiyete, kıdeme, mezun olunan okul türüne ve sınıfını okutma süresine göre dağılımı Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Cinsiyete, Kıdeme, Mezun Olunan Okul Türüne Göre Dağılımları

Değişkenler		**N**
Cinsiyet	Kadın	8
	Erkek	7
	Toplam	15
Kıdem	1-10 yıl	4
	11-20 yıl	8
	21 ve daha fazla yıl	3
	Toplam	15
Okul Türü	Eğitim Fakültesi	4
	Eğitim Yüksek Okulu	5
	A.Ö.F. Lisans Tamamlama	2
	Diğer	4
	Toplam	15

Çalışma grubunu oluşturan 15 öğretmenin, 8 kadın ve 7 erkek öğretmenden oluştuğu Tablo 3.1'de görülmektedir. Öğretmenlerin 4'ü 1-10 yıl, 8'i 11-20 yıl ve 3'ü ise 21 ve daha fazla yıl çalışma süresine sahiptir. Tablo 1'deki verilere göre öğretmenlerin 4'ü eğitim fakültesi, 5'i eğitim yüksek okulu ve 2'si Açık Öğretim Fakültesi lisans tamamlama mezunudur. 4 öğretmen ise farklı bölümlerden mezun olmuştur.

3.2.2. Gözlem Yapılan Sınıf Ortamlarının Tanımlanması

Sınıfında gözlem yapılan dört öğretmenin sınıflarının fiziksel durumu ile ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.

B1 Öğretmeninin Sınıf Ortamı:

Sınıf duvarlarının üstü beyaz, altı maviye boyalı. Sınıf yeterince aydınlık. Sınıfta iki geniş pencere var. Dört sıra dizisi var. Öğretmen masası, pencere kenarında ilk sıra dizisinin önünde bulunuyor. Girişte sınıf dolabı bulunuyor. Sınıfta televizyon, klima var. Duvarlarda Seyhan ilçe haritası, Türkiye haritası, Adana il haritası, tema köşesi, saat, takvim ve boş bir ecza dolabı bulunuyor.

***B3 Öğretmeninin Sınıf Ortamı*:**

Sınıfın iki büyük penceresi var. Sınıfın pencereleri ve kapısı pembe renge boyalı. Sınıf yeterince ışık alıyor. Pencerelerin yüksekliği öğrencilerin dışarıyı göremeyecekleri hizada. Sınıf duvarlarının yarısı mor yarısı lila rengine boyanmış. Sınıfta dört sıra dizisi var. Öğretmen masası sınıfın sol tarafında bulunuyor. Yazı tahtasının her iki yanında dolaplar bulunuyor. Yazı tahtasının sağ köşesinde tahtanın üst kısmında tv bulunuyor. Sınıfın duvarlarında Adana il haritası, resim köşesi, Atatürk köşesi, takvim bulunuyor. Sınıfın arka duvarı boyunca ünite, etkinlik köşeleri ve mevsim şeridi bulunuyor.

B5 Öğretmeninin Sınıf Ortamı:

Sınıf duvarlarının üstü açık yeşil altı açık maviye boyalı. Sınıf yeterince ışık alıyor. Sınıfta üç sıra dizisi var. Girişte dolap ve askı var. Öğretmen masası pencere kenarında üçüncü sıra dizisinin ön kısmında bulunuyor. Sınıfta klima, televizyon ve bilgisayar var. Duvarlarda bitişik eğik yazı harfleri, görsel sanatlar panosu, sınıfın arka tarafındaki duvarda etkinlik panoları, mevsim şeridi bulunuyor. Sınıfta perdeler pembe, öğretmen ve öğrencilerin renkli masa örtüleri var.

E5 Öğretmeninin Sınıf Ortamı:

Sınıfın duvarlarının üstü açık maviye altı koyu maviye boyalı. Sınıfta üç tane geniş pencere var. Sınıfta iki dolap bulunuyor. Sınıfta televizyon ve klima var. Öğretmen masası kapıdan hemen girişte ilk sıra dizisinin önünde bulunuyor. Duvarda Adana il haritası, ünite köşesi, Atatürk köşesi, resim köşesi, Adana ile ilgili resimler, mevsim şeridi, yazı tahtası, eğik el yazısı harfleri bulunuyor. Sınıf 7. sınıflarla dönüşümlü olarak kullanıldığı için sınıftaki ünite köşelerinden biri diğer sınıfa ait. Sınıf yeterince ışık alıyor. Sınıf öğlenci devrede kullanıldığı için sabah sınıf 7. sınıf tarafından kullanılıyor. Her gün ilk saatin başında sınıf temizlendiği için ilk ders yerler ıslak ve sınıf havasız oluyor.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri iki farklı veri toplama aracından yararlanılarak elde edilmiştir. Bu araçlar, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yarı yapılandırılmış gözlem formudur.

3.3.1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme

İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin düşüncelerini ayrıntılı olarak öğrenebilmek için görüşme yönteminin kullanılmasının daha faydalı sonuçlar vereceği düşünülmüştür. Görüşme yönteminde, sorular önceden belirlenip, bireye doğrudan sorulur. Bu yolla elde edilen verinin, anket yoluyla elde edilen veriye oranla geçerliliğinin daha yüksek olacağı açıktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışılır (Patton, 1987; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2006).

İlgili literatür taraması yapılarak öğretmelerin Hayat Bilgisi dersi planlarını nasıl hazırladıkları, zamanla ilgili planlama yapmaları, ders planını uygularken zaman konusunda ne gibi sıkıntılar yaşadıkları, derse başlama rutinleri, Hayat Bilgisi dersi etkinlikleri, ilk ders rutinleri, Hayat Bilgisi dersinde etkili ve verimli kullandıkları ortalama süre ve Hayat Bilgisi dersinde zamanı etkili kullanmak için nasıl önlemler aldıklarına ilişkin soruları içeren görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmış ve

uzman görüşü almak üzere Ç.Ü. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim üyelerine sunulmuştur. Uzman görüşleri alındıktan sonra bir öğretmen ile pilot uygulama yapılmıştır. Pilot görüşmenin değerlendirmesi yapıldıktan sonra, görüşme formu üzerinde gerekli düzeltmeler, ekleme ve çıkarmalar yapılarak görüşme formuna son hali verilmiştir.

3.3.2 Yarı Yapılandırılmış Gözlem

Gözlem, herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Eğer bir araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, gözlem yöntemini kullanabilir (Bailey, 1982, Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2006). İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışlarını ayrıntılı olarak belirleyebilmek için gözlem yönteminin kullanılmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

İlgili literatürde zaman yönetimine ilişkin açıklamalar ve etkili zaman yönetiminde getirilen öneriler doğrultusunda geliştirilen yarı yapılandırılmış gözlem formu taslağı uzman görüşü almak üzere Ç. Ü. Eğitim Fakültesinde alanla ilgili öğretim elemanlarına sunulmuş ve incelemeleri sağlanmıştır. Öğretim elemanlarından alınan önerilere göre form yeniden düzenlenerek pilot uygulaması bir sınıfta yapılarak son haline getirilmiştir (Ek:2).

3.4. Verilerin Toplanması

Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulamaya yönelik araştırmacı tarafından belirlenen sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan ilköğretim okulları ile ilgili yazılı olurun alınmasından sonra öğretmenlerle görüşmelere başlanmıştır.

Belirlenen ilköğretim okullarındaki üçüncü sınıf öğretmenlerine araştırma konusu ile ilgili bilgi verilerek ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 15 üçüncü sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler Nisan 2008-Eylül 2008 tarihleri arasında yapılmıştır. Görüşme uygulamalarının büyük bölümü, öğretmenlerin yoğunlukları da göz önüne alınarak özellikle seminer döneminde yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler öğretmenlerin okullarına ziyaretler

şeklinde olmuştur. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler görüşmenin yapıldığı yerin sessizliği dikkate alınarak öğretmenler odası, müdür odası, sınıf gibi ortamlarda gerçekleşmiştir. Görüşmeler, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmıştır. Öğretmenlerin izinleri dâhilinde tüm görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Görüşmeler 15dk ile 30dk arasında sürmüş, görüşmeler sırasında öğretmenlerin en samimi cevapları vermeleri için uygun ortamın oluşturulmasına çalışılmıştır.

Görüşme uygulaması yapılan öğretmenlere yapılacak çalışma ile ilgili önceden bilgi verilerek gözlem uygulamasına katılacak 4 gönüllü öğretmen tespit edilmiştir. Hayat Bilgisi dersinin ilk ders işlenmesi ve gözlemlerde kullanılacak ders planı süresinin 40 dakika olması göz önüne alınarak 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitabında ard arda gelen "Ülkeler ve Bayraklar", "Bayramlarımız", "Cumhuriyetimiz" konularının gözlenmesine karar verilmiştir. Gözlem uygulaması için öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde "Ülkeler ve Bayraklar", "Bayramlarımız", "Cumhuriyetimiz" konularını işleyecekleri günler ve ders saatleri öğretmenlere önceden sorulmuştur. Gözlemler 14 Nisan 2008- 21 Nisan 2008 tarihleri arasında yapılmıştır. Sınıf ortamının bütüncül biçimde ele alınması için gözlemler birbirini takip eden üç Hayat Bilgisi dersinde yapılmıştır. Böylece her öğretmenin sınıfında üçer Hayat Bilgisi dersi gözlemi yapılarak toplam 12 Hayat Bilgisi dersi gözlenmiştir.

Gözlem esnasında araştırmacı etkisiz bir şekilde sınıfın öğrencilerden uzak ve dikkatlerini en az çekecek bir noktasında ders boyunca oturarak gözlemleri yapmıştır. Gözlemlerde katılımsız gözlem tekniği dâhilinde öğretmenin ve öğrencilerin doğal hallerinin araştırmaya yansıması sağlanmaya çalışılmıştır. Gözlemler sırasında hazırlanan yarı yapılandırılmış gözlem formu araştırmacının yanında bulunmuş ancak gözlem amacıyla kullanılmamıştır. Gözlemler sınıfta var olan durumun betimlemesini yapacak şekilde not alarak yapılmıştır. Gözlemlerin hemen ardından bazı bilgilerin netleştirilmesi, öğretmenin gözünden ders işlenişini anlayabilmek için gözlem yapılan öğretmenlere; kazanımlarının ne olduğu, kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediği, 40' nın işlenen konu için yeterli olup olmadığı ve derste zaman kaybettiren durumların neler olduğu gibi sorular sorulmuştur. Gözlem yapılan sınıfların fiziksel ortamını okuyucuya yansıtmak için sınıf ortamlarını tanıtıcı betimlemeler yapılmıştır. Gözlemlerde tutulan

notlar, yarı yapılandırılmış gözlem formları kullanılarak sistematik bir şekilde düzenlenmiş ve analize hazır hale getirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Nitel araştırma yöntemi veri toplama teknikleri olan görüşme ve gözlem uygulamaları ile elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde elde edilen verilerin kavramsallaştırılması, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların oluşturulması söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

İçerik analizi öncesinde öğretmenlerle yapılan görüşmelerdeki ses kayıtlarındaki nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları dikkate alınarak Microsoft Word ortamına aktarılmıştır.

Gözlemlerden elde edilen nitel veriler ise gözlemin yapıldığı gün Microsoft Word ortamına aktarılmıştır. Aktarım esnasında gözlem esnasında tutulan notlardaki kısaltmalar açık biçimde yazılmıştır. Aynı zamanda gözlem sonrasında öğretmenin gözünden ders işlenişini anlayabilmek için öğretmenlerin sorulan sorulara verdikleri yanıtlarda dikkate alınmıştır. Yarı yapılandırılmış gözlem formu gözlemler doğrultusunda doldurularak, formda yer almayan detaylarda forma eklenmiştir.

Verilerin analizi, benzer özellikler gösteren verilerin kodlanması, kodlanan verilerden temalara ulaşılması şeklinde yapılmıştır. Ayrıca, bulgular kısmında elde edilen temalar kullanılarak açıklamalar yapılırken, analizi yapılan görüşme ve gözlem kayıtlarından alıntılar yapılmış ve yapılan alıntıları gösteren kısaltmalar kullanılmıştır. Kısaltmalar; öğretmenlere B (Bayan Öğretmen); E (Erkek Öğretmen) ve öğretmen sıra numarası verilerek belirtilmiştir. Örneğin (B1) görüşme yapılan 1. bayan öğretmeni ifade etmektedir. Gözlem uygulaması yapılan öğretmenler görüşme yapılan öğretmenler arasından seçildiği için gözlem uygulamasında öğretmenlere ayrı bir kısaltma yapılmayarak görüşme uygulamasındaki kısaltmaları kullanılmıştır.

Araştırmanın analiz işlemi başında tüm veriler okunarak veriler bir bütün olarak görülmeye çalışılmıştır. Bu işlemlerden sonra kendi içinde anlamlı bütün oluşturan

bölümlerin yanına bir kelime ya da kelime grubu ile kodlamalar yapılarak (Ek–3 ve 4) bir kod listesi oluşturulmuştur. Kodlamanın sağlıklı olması için veriler birkaç kez okunup gözden geçirilmiştir. Ek 5 te verilen kod listesinden yararlanılarak araştırmanın alt amaçları çerçevesinde ortak yönleri olan kodlar ile temalar oluşturulmuştur. Elde edilen temalar gözden geçirilerek gerekli görülen durumlarda düzenlemeler yapılmıştır. Oluşturulan kod ve temalar uzman görüşüne sunularak son hali verilmiştir.

Bulgular kısmında kodlama ve temalara göre veriler okuyucunun anlayabileceği bir dille açıklanmış, görüşme ve gözlem kayıtlarından yapılan alıntılar tırnak işareti içerisinde, yapılan alıntıları belirten kısaltmalarla gösterilmiştir. Tartışma bölümünde de elde edilen bulgular arasındaki ilişkiler literatür desteği ile açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu araştırmada, İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşleri incelenmiştir. Bu bölümde, bu amaç doğrultusunda gözlem ve görüşme verilerinin analiz edilmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

4.1. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda, öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular; Öğretmenlerin zaman yönetimine yönelik genel görüşleri, *Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular*, Hayat Bilgisi dersinde kullanılan ortalama verimli sürenin ne kadar olduğu, *Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullandıkları Verimli Süre İle İlgili Bulgular*, öğretmenlerin zamanı etkili kullanmak ve zaman kayıplarını azaltmak için aldıkları önlemler, *Öğretmenlerin Zaman Yönetimi İle İlgili Aldıkları Önlemlere İlişkin Bulgular* başlıkları altında sunulmuştur.

4.1.1. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmada Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili olarak görüşlerine başvurulan öğretmenlerin derste zaman kullanımına yönelik görüşleri analiz edildiğinde; Planlama, Etkinlik Akışını Sürdürme, Geçiş Zamanını En Aza İndirgeme, Öğrencilere Sorumluluk Verme ve Rutinler olmak üzere altı temel kategori elde edilmiştir. Konunun ayrıntılı olarak irdelenmesi amacıyla bulguların sunumu bu temel kategoriler çerçevesinde yapılmıştır.

4.1.1.1. Öğretmenlerin Planlama Zamanı ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin "Planlama" ile ilgili ifade ettikleri görüşleri incelendiğinde çoğunlukla planlamada dikkat edilmesi gereken noktalar ve etkili bir plan için

yararlanılması gereken kaynaklara dikkat çektiği görülmüştür. Tablo 4 öğretmenlerin planlama konusunda yaptıkları açıklamaların analiziyle elde edilen değişkenleri göstermektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Planlama Zamanı ile ilgili Görüşlerine Yönelik Dağılım

Öğretmenler / Kodlar	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	f
Öğretmen kılavuz kitabı	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	15
Ders öncesi hazırlık(öğretmen)			X	X	X				X	X		X	X	X	X	9
Ders öncesi hazırlık(öğrenci)		X	X		X				X	X	X	X	X	X		9
Zamanla ilgili planlama yapma			X	X		X		X	X	X				X	X	8
Öğretmenlik yeteneği						X	X								X	3
Çevresel şartlar					X	X										2
Esneklik													X		X	2
HB nin ilk ders olması												X				1
Derste kılavuz kitabı okuma							X									1
Belirli gün ve haftalar					X											1

Tablo 4.'te görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretmenlerin tümü Hayat Bilgisi dersinde planlama yaparken "öğretmen kılavuz kitabı" kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerin çoğu (9) "ders öncesi hazırlık" yaptıklarını ifade ederken 9 öğretmen de öğrencilerinden ders öncesi hazırlık yapmalarını istediğini belirtmiştir. Bu konuda bir öğretmen görüşünü;

"…Daha önceden derse hazırlık yapmış olarak gelip dersi işliyoruz… Yapılması gereken etkinliği bir gün önceden çocuklarla beraber planlıyoruz. Öğrencilere ne getireceklerini söylüyoruz. [Ders öncesi hazırlığı] İsterken nasıl yapılacağını plan dâhilinde belirtiyoruz. Ön hazırlığı yapıp sınıfa öyle gelin diyoruz." (E3) şeklinde ifade ederken bir diğer öğretmen;

"…Bir gün önceden gerekli bir materyal varsa çocukların temin etmesini sağlıyoruz. Bir gün önceden bakıyorum. Ona göre yapıyorum çalışmalarımı." (B3) şeklinde görüş bildirmiştir.

Ders öncesi öğretmenin hazırlık yapması gerektiği üzerinde duran bir bayan öğretmen;

"…Öncelikle konuya hazırlıklı geliyorum. Kılavuz kitabımızda neyi işlememiz gerektiği var. Dışarıdan hazırlayıp getirmemiz gereken malzeme varsa onu hazırlayarak geliyorum." (B8) şeklinde açıklama yaparken 8 öğretmenin görüşü Hayat Bilgisi ders planlarını hazırlarken "zamanında planlaması" gerektiği yönündedir.

Zamanla ilgili planlama yapan öğretmenlerden biri sorulacak soruları önceden belirlediğini, öğrencinin yanıtlarına ayrılan süreyi planladığını ve konunun yapısına göre zamanı planladığını,

"…Konunun çeşidine göre ön hazırlık dediğimiz olayı evde yaparken şunu işleyeceğim, şuna şu kadar süre tanıyacağım, giriş için bir 5 dakika açıklama yapacağım, sonra şu soruları soracağım soruların yanıtlarına şu kadar zaman ayıracağım 10 dakika sonra gerçekleştirilen etkinliklerin kazanımlara dönüşüp dönüşmediğini kontrol edeceğim değerlendirme yapacağım bir beş dakika on dakika. Konunun genişliğine, kolaylığına ve zorluğuna göre bir planlama ön hazırlık yapıyoruz." (E4) şeklinde ifade etmiştir.

Bir diğer öğretmen ise, "…Konu kaç ders saati ise bir ön hazırlık, hazırlık çalışması etkinliklerle ilgili ne kadar sürede etkinlikleri gerçekleştirebileceğimi alıyorum." (B7) şeklinde görüşünü ifade ederek etkinliklere ayrılan süreyi de planladığını vurgulamıştır.

Görüşme yapılan öğretmenlerin üçü planlama yaparken "mesleki deneyim ve öğretmenlik yeteneğinin" etkili olduğunu belirtirken 2 öğretmen plan yaparken "esnek" olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersini planlarken dikkate aldıkları diğer etkenlerin ise; "çevresel şartlar"(2), "belirli gün ve haftalar"(1) "Hayat Bilgisi dersinin ilk saat olması"(1) olduğu görülmektedir. Bir öğretmen ise derse hazırlıksız geldiğinde "derste kılavuz kitabı okuduğunu" ifade etmiştir.

4.1.1.2. Öğretmenlerin Etkinlik Akışını Sürdürme ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin "Etkinlik akışını sürdürme" ile ilgili görüşleri **Tablo** 5.' te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Etkinlik Akışını Sürdürme ile ilgili Görüşlerine Yönelik Dağılım

Öğretmenler / Kodlar	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	f
Dikkat çekme				X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	10
Fırsat eğitimi					X	X			X				X			4
Etkinlik geçişini belirtme	X		X						X			X				4
Sunum teknolojisini kullanma			**X**		**X**	**X**										3
Etkinliğin özü			X										X			2

Tablo 5'te görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretmenlerin çoğu (10) derse "dikkat çekerek" başladıklarını belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin dördü "fırsat eğitimi"ne önem verdiklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin dikkatini çekebilecek bir konuyu plandaki konu dışına çıkarak işleyen bir öğretmenimiz fırsat eğitimiyle ilgili olarak;

"…Mesela o gün çocuğun biri hastadır o gün işleyeceğin konuyu bırakırsın tamamıyla farklı bir konuya çocukların dikkatini çekebileceğim bir konuya geçiş yapabilirim." (B2) demektedir.

Tabloda da görüldüğü gibi az sayıda öğretmen (4) "etkinlikler arası geçişi belirttiklerini" ifade etmiştir. Etkinlikler arası geçişi belirten öğretmenlerin örnek ifadeleri aşağıda verilmiştir.

"…Şimdi bu etkinliğimizi tamamlıyoruz sırada şu var" gibi çocuklara açıklama yapıyorum." (B2)

"…Direk söylüyoruz ikinci etkinliğe geçiyoruz. Birinci etkinliğimiz bitti ikinci etkinliğe geçiyoruz." (B5)

Sadece üç öğretmen etkinlik akışı içerisinde "sunum teknolojisini kullandığını" belirtmiştir.

Sınıfta sunum teknolojisini kullanan bir öğretmen;

"…Hayat Bilgisi dersinin ödevini son saatte ben zaten bilgisayara yazmış oluyorum. Projeksiyon cihazıyla yansıtıyorum." (E3) demektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin ikisi etkinlik akışı içerisinde "etkinliğin özü"nün gerçekleştiğini belirtmişlerdir. E3 bu konudaki görüşünü "…Mesela bir maket yapılacaksa [Öğrenci] yapacağı etkinliğin ön hazırlığını yapıp sınıfa geldiğinde parçaları birleştiririz. Dolayısıyla etkinliğin bir kısmı evde yapılır. Etkinliğin özü sınıfta yapılır. Böyle kesilir böyle birleştirilir şeklinde. Daha sonra değerlendirmeyi yaparız." şeklinde ifade etmiştir.

4.1.1.3. Öğretmenlerin Geçiş Zamanını En Aza İndirgeme ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Tablo 6, öğretmenlerin Geçiş zamanını en aza indirgeme ile ilgili görüşlerinin dağılımını göstermektedir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Geçiş Zamanını En Aza İndirgeme İle İlgili Görüşlerine Yönelik Dağılım

Öğretmenler Kodlar	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	f
Öğrenciler etkinlikle meşgul olurken yönetsel işlerle ilgilenme		**X**					**X**		**X**							3
Grup etkinlikleri			**X**					**X**								2
Etkinliği erken bitiren öğrencilere ek etkinlik verme												**X**				1

Öğretmenlerin, öğretim etkinlikleri arasındaki geçiş zamanını en aza indirgeme ile ilgili görüşleri analiz edildiğinde, öğrenciye sorumluluk vererek(meşgul etme), yönetsel işlere zaman ayırma, grup etkinlikleri planlama ve etkinliği erken tamamlayan öğrencileri göz önüne alarak ek etkinlikler bulundurma olmak üzere üç kategori elde edilmiştir. Öğrencilerin etkinlikle meşgul olduğu sırada yönetsel işlerle ilgilendiğini belirten bir öğretmen bu konudaki görüşünü "…Öğrencilerin bireysel olarak yapması gereken etkinliklerde ders defterini dolduruyorum." (E2) şeklinde açıklarken bir öğretmen görüşünü "…Gruplu etkinlikleri daha çok veriyorum. Çocuklarda grup, paylaşma oluyor." (B1) şeklinde belirtmiştir. Etkinliği erken bitiren öğrencilere ek etkinlik verdiğini belirten bir öğretmen ise; "…Etkinliklerin tümünü hızlı yapan öğrencilere etkinliğin tümünü bitirmesini istiyorum. Mesela bir öğrenci birinci etkinliği yaparken diğeri ikinci etkinliğe geçmiş oluyor." (B5) şeklinde görüşünü ifade ederek, böylece etkinlikler arası geçişlerde çok daha az zaman kaybettiğini vurgulamıştır.

4.1.1.4. Öğretmenlerin Öğrencileri Sorumlu Tutma ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin derste zaman yönetimine yönelik "öğrencileri sorumlu tutma" kategorisi ile ilgili görüşleri Tablo 7.' de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin "Öğrencileri Sorumlu Tutma" İle İlgili Görüşlerine Yönelik Dağılım

Öğretmenler / Kodlar	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	f
Etkinlikle ilgili açıklama yapma	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	15
Öğrencilere görev (sorumluluk) vermek	X	X	X	X	X	X	X	X	X					X	X	11
Öğrencinin ilerlemesini gözlemlemek	X		X	X		X	X	X			X	X	X	X	X	11
Geribildirim Verme		X		X	X		X	X	X		X	X	X		X	10
Öğrencilerle birlikte planlama yapma			X			X										2
Öğrenci hazırlıklarının sunumları				X												1

Tablo 7.'de görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretmenlerin hepsi "etkinlikle ilgili açıklama yaptıklarını" belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin büyük bölümü (11) "öğrenciye görev verdiğini" (nöbetçi, sınıf başkanı, sınıfın fiziksel durumunun düzenlenmesi ile ilgili görevler, dersle ilgili akademik görevler, ödev kontrolü vb.) ifade ederken, on bir öğretmen ise "öğrencinin ilerlemesini gözlemlediğini"(sıralar arasında dolaşma, etkinlikleri kontrol etme, öğrencilerin sorunlarına yardımcı olma vb) belirtmiştir. 10 öğretmen ise öğrencilerine "geribildirim verdiğini" ifade etmiştir. Aşağıda öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinden örnek ifadeler yer almaktadır.

Öğrencilerin seviyesine uygun olarak etkinlikle ilgili açıklama yapan bir öğretmen;

"…Çocukların seviyesinde açıklamalar yapıyorum. Önce tanıtım yapıyorum. Çocuklar etkinlik yapacağız, etkinliğimiz bu diye. Zaten çocukların çalışma kitabında etkinlikler var Kitabın dışına çıkamıyorsun. Tahtada anlatıyoruz çizimle, sonra birlikte yapıyoruz. Çocuk anladığı kadarıyla [yapıyor] çocuk anlamamışsa tekrar [anlatıyoruz].

Bazı etkinlikleri anlamıyorlar anlatmak zorunda kalıyoruz üç dört defa herkes aynı seviyede değil.” (B1) şeklinde ifade etmiştir.

Öğrenciler etkinlikle uğraşırken öğrencinin ilerlemesini gözlediğini ifade eden bir diğer öğretmen ise konuyla ilgili görüşünü ;

“…Genellikle öğrencilere yardımcı olmaya çalışıyoruz. Genelde sıraların arasında gezerek bazı öğrenciler katılmayabiliyor onlarla birlikte yaparak ya da yapan arkadaşlarının yanında yol göstermeye çalışıyoruz.” (E1) şeklinde belirtmiştir.

Öğrencilerine geribildirim verdiğini ifade eden bir öğretmenimiz öğrencilerine nasıl geribildirim verdiğini;

“…Yanlış diye bir şey yok benim öğretmenlik felsefemde. Onda güzel olan yanları görüyorsunuz. Çocuğa da onları göstermeye çalışıyorsunuz. Ama bazen çok uçuk kaçık ayrıcalıklar olduğunda “şu şöyle olsaydı daha mı iyi olurdu ya da şu yazıyı şöyle yazsan daha mı iyi olurdu “ gibi yönlendirici, onların bulmasına yardımcı sihirli sözcükler kullanarak, yoksa “çok kötü, berbat olmuş” gibi bir deyim asla yok.” (E4) şeklinde ifade etmiştir.

Tabloda da görüldüğü gibi az sayıda öğretmen (2) işlenecek konu ve etkinlikleri “öğrencilerle birlikte planladıklarını” ifade ederken sadece bir öğretmenimiz dersin başında “Öğrenci hazırlıklarını sundurarak” öğrencilerini sorumlu tuttuğunu ifade etmiştir.

İşleyeceği konuları öğrencileriyle birlikte planlayan bir diğer öğretmen öğrencileriyle yaptığı planlamayı;

“…o güne yönelik öğrencilerle birlikte Bugün Hayat Bilgisinde şu konuyu, Matematikte bu konuyu işleyeceğiz şeklinde günlük bir planlama yapıyoruz.” (E6) şeklinde belirtmiştir.

4.1.1.5. Öğretmenlerin Rutinlerin Kullanımı ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Etkili zaman yönetimi ile ilgili görüşmelerden elde edilen bir diğer kategori ise "Rutinlerin kullanımı" dır. Tablo 8, öğretmenlerin rutin kullanımı ile ilgili görüşlerinden elde edilen bulguları içermektedir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Rutin Kullanımı İle İlgili Görüşlerinin Dağılımı

Öğretmenler Kodlar	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	f
Ödevi kısa notlar yazdırarak verme	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	14
Gelmeyeni sorarak yoklama alma			X	X			X		X	X	X	X	X	X	X	10
Ders defterini ders dışı zamanlarda doldurma			X	X			X	X	X	X	X		X		X	9
Standart yoklama alma	X	X			X	X	X	X				X				7
Ders defterini Hayat Bilgisi dersinde doldurma	X	X			X	X						X		X		6
Ödevleri zaman zaman kontrol etme		X						X		X		X				4
Belli öğrencilerin ödevlerini kontrol etme			X	X	X									X		4
Ödevi inceleyerek kontrol etme		X	X	X									X			4
İlk on dakika hikaye okuma				X					X		X					3
Öğrencilere ödev kontrol etme görevi verme	X														X	2
Ödevleri öğrenciler etkinlikle meşgul olurken kontrol etme									X		X					2

Tablo 8. (Devam)

Günlük olaylardan bahsetme	X					X										2
Sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler						X										1

Görüşme yapılan öğretmenlerin büyük bölümü (13) "ödevleri kısa notlar yazdırarak verdiğini" ifade ederken sadece bir öğretmen ise ödev vermediğini ifade etmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin ikisi "belli öğrencilerin ödevlerini kontrol ettiklerini" belirtirken, üç öğretmen "ödevleri zaman zaman kontrol ettiklerini" ifade etmişlerdir. İki öğretmen öğrencilere "ödev kontrol etme görevi verdiklerini" ifade ederken iki öğretmen ödevleri "öğrenciler etkinlikle meşgul olurken kontrol ettiklerini" belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenler arasında dört öğretmen "ödevleri inceleyerek kontrol ettiklerini" belirtmiş, bu yönde görüş bildiren dört öğretmenden ikisi zaman zaman sadece "beli öğrencilerin ödevlerine baktıklarını" belirtmiş, bir öğretmen ise "ödevleri zaman zaman kontrol ettiği"ni ifade etmiştir.

Ödev kontrolünün çok zaman aldığını düşünen ve ödevleri zaman zaman kontrol eden bir öğretmenimiz ise;

"…Ödevlerin kontrolünü her zaman yapamıyorum. Çünkü zaman yetmiyor. Baktığım zaman tek tek dolaşıyorum bazen de masaya çağırıyorum. Ama bayağı bir zamanımı alıyor." (E2) şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.5'e göre görüşme yapılan öğretmenlerin altısı "standart yoklama" (ad-soyadı, numara okuyarak yoklama alma) aldıklarını belirtirken yedi öğretmen "gelmeyeni sorarak yoklama" aldığını ifade etmiştir. İki öğretmen ise her iki yoklama yöntemini de kullandıklarını belirtmişlerdir. Derste zamanın yetip yetmemesine göre her iki yoklama yöntemini de kullanan bir öğretmen, "…Yoklama rutin olarak yaptığım bir iş o çok fazla zaman almıyor. Yoklamayı ilk ders mutlaka alıyorum. Ben alıyorum isim okuyorum numara okuyorum bazen zamanımızın yetmeyeceği günler olursa yanında arkadaşı gelmeyen var mı diyorum onları işaretleyip diğerlerini sonra işaretliyorum." (B5) demektedir.

Gelmeyeni sorarak yoklama alan bir öğretmenimiz yoklamayla zaman kaybetmediğini;

"…Her gün yoklamayla uzun uzun isim sayıp zaman kaybetmiyoruz. Sınıf 40 kişi sınıfta hep aynı kişiler olduğu için kim yok diyoruz sınıf başkanı yazıyor. Göz ucuyla bakarız zaten devamsızlık yapmıyorlar. Tek oturan var mı diye sorarım yok hemen derse geçiş yaparız." (E3) diyerek belirtmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin dokuzu "ders defterini ders dışı zamanlarda (teneffüs, ders bitimi, başka dersler vb.) doldurduğunu" ifade ederken altı öğretmenimiz "Hayat Bilgisi dersinde doldurduğunu" ifade etmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden üçü Hayat Bilgisi dersinde rutin olarak öğrencilerin "ilk on dakika hikaye okuduklarını", iki öğretmen "günlük olaylardan bahsedildiğini", bir öğretmenimiz ise "sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler (sınıfı havalandırma, sıraları düzeltme) yapıldığını" ifade etmişlerdir.

4.1.1.6. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersindeki Zamanla İlgili Sıkıntılarına Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersindeki zamanla ilgili sıkıntılarını gösteren dağılım Tablo 9.' da yer almaktadır.

Tablo 9. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersindeki Zamanla İlgili Sıkıntılarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

Öğretmenler Kodlar	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	f
Öğrencilerin dikkat süresi		X	X	X	X	X		X			X	X	X		X	10
Ders süresi				X	X		X								X	4
Seviye farklılıkları				X	X			X								3
İstenmeyen davranışlarla meşgul olma			X						X							2
Etkinlikleri uygulamanın zaman alıcı olması				X					X							2
Sınıf mevcudu	X	X														2
Öğrencilerin ilk 10 dakika hikaye okumaları									X							1
Geç gelen öğrenciler						X										1
Öğrencilerin isteksizliği								X								1
Hayat Bilgisi dersinin ilk saat olması	X															1
Ders dışı etkenler													X			1
Öğrenci devamsızlıkları	X															1
Öğrenci eksikleri						X										1
Ders kitabının eksik yönleri						X										1
Öğrencilerin konuşma isteklerini kesme												X				1
Öğrenilenin davranışa dönüşmesi						X										1
Öğrencilerin derse hazırlıksız gelmeleri														X		1

Tablo 9.'a göre görüşme yapılan öğretmenlerin çoğu (10) öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak dikkat sürelerinin kısalığını zamanla ilgili bir sıkıntı olarak dile getirirken dört öğretmenimiz etkinlikleri uygulamada "ders süresinin" yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Görüşme yapılan öğretmenler; "seviye farklılıklarını"(3), "derste istenmeyen davranışlarla meşgul olmayı" (2), "sınıf mevcudunun fazlalığını"(2), ve "etkinlikleri

uygulamanın zaman alıcı olmasını" (2) zamanla ilgili sıkıntılar olarak ifade ederken; Öğrencilerin ilk 10 dakika hikaye okumaları, Geç gelen öğrenciler, Öğrencilerin isteksizliği, Hayat Bilgisi dersinin ilk saat olması, Ders dışı etkenler, Öğrenci devamsızlıkları, Öğrenci eksikleri, Ders kitabının eksik yönleri, Öğrencilerin konuşma isteklerini kesme, Öğrenilenin davranışa dönüşmesi, Öğrencilerin derse hazırlıksız gelmeleri öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinde ifade edilen sıkıntılar olmuştur.

Öğrencilerin dikkat süreleri ile ilgili olarak bir bayan öğretmen,

"…15 dakikadan sonra aynı tempoda çocuklarla gidemezsin. Çocukların dikkati dağılır. 15 dakikadan sonra sırayla oynarlar, kalemle oynarlar, arkadaşına yönelir. Bunu toparlamak için 25 dakikayı geçemezsin. Çünkü normal bir insanın da dikkati dağılır." (B1) şeklinde ifade ederken,

Ders süresinin bazı konularda yetersiz geldiğini düşünen başka bir erkek öğretmen ise;

"…Bazı konularda 40' süre verilmiş bu süre bazı konularda bize yeterli gelmiyor. Ders anlatımı açısından ders anlatımı bittikten sonra etkinliklere ayıracak süre kalmıyor. Hem ders anlat hem etkinlik 40' da yetişmiyor. Birçok konuda bunu gözlemliyoruz. Bazı konularda 40' yeterli etkinliği de yapabiliyoruz sınıf içerisinde etkinlikle birlikte dersimizi işleyebiliyoruz. Bazı konularda yetiştiremiyoruz etkinliği süre yeterli gelmiyor." (E5) şeklinde görüş bildirmiştir.

Derste istenmeyen davranışlarla meşgul olmanın zaman kaybına yol açtığını düşünen bir diğer bayan öğretmen ise görüşünü;

"…bir oyun oynatacaksın tüm öğrenciler "ben ben" diyor. "tamam, çocuğum hepiniz oynayacaksınız" diyorum. Çok fazla karışıklık süre kaybı meydana geliyor… Ya da öğrencilerin ben geldiğimde kitaplarının açık olması ya da yerlerinde oturmaları bunları öğretmem üç beş haftamı aldı. Disiplin sorunu vardı. Yoklamayı almak bile 15 dakikamı alıyordu." (B2) şeklinde ifade etmiştir.

Hayat Bilgisi dersinin ilk saat olmasının yarattığı sıkıntılarla ilgili olarak bir öğretmen de görüşünü;

"…Hayat bilgisi dersinde şu sıkıntıyı yaşıyoruz; Hayat Bilgisi dersi hep birinci dersler olduğu için birinci derslerdeki yoklama, öğrencilerin o günkü şeylerini gelip öğretmene anlatma heyecanları, dünden kalan kafalarındaki bazı şeyleri sormaları hepsi birinci derse yığılıyor. Bu yüzden bir zaman kaybımız söz konusu oluyor. Bunun için planlama paylaşım diye bir 10 dakika süre var ama bu süre yeterli olmuyor." (B5) şeklinde ifade etmiştir.

4.1.2. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullandıkları Verimli Süre İle İlgili Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde ortalama olarak kullandıkları verimli süre ile ilgili görüşleri Tablo 10.' da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullandıkları Verimli Süreye Göre Dağılımları

Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullanılan Verimli Süre	f
15-20 dakika	8
20-25 dakika	4
25-30 dakika	1
10 dakika	1
40 dakika	1

Tablo 10.' da görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde etkili ve verimli olarak kullandıkları ortalama süre sorulduğunda 15-20 dakikadır (8 öğretmen). Dört öğretmen bu süreyi 20-25 dakika, bir öğretmen 25-30 dakika, bir öğretmen 10 dakika, bir öğretmen ise 40 dakika olarak belirtmiştir.

4.1.3. Öğretmenlerin Zaman Yönetimi İle İlgili Aldıkları Önlemlere İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlere zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemlere ilişkin görüşleri Tablo 11.' de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin Zaman Yönetimi İle İlgili Aldıkları Önlemlerle İlgili Görüşlerin Öğretmenlere Göre Dağılımı

Öğretmenler Kodlar	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	B8	f
Etkinliği HB ders saati dışında tamamlatma			X	X	X			X	X	X	X		X	X	X	10
Öğrencilerin dikkatini çekme			X	X	X	X		X			X	X			X	8
İstenmeyen davranışları önleme		X						X	X					X		4
Etkinlikleri düzenleme	X	X						X							X	4
Materyal kullanımını arttırmak				X		X							X	X		4
Öğrenciyi motive etme						X	X							X		3
Sunum teknolojisinin kullanımı					X	X										2
Fırsat eğitimi					X			X								2
Öğrenci beklentilerini dikkate almak		X							X							2
Etkinliği Sonuca Ulaştırma		X													X	2
Duyuşsal eğitim						X			X							2
Öğrenci merkezli eğitim															X	1
Velilerle etkili iletişim kurma									X							1

Tablo 11.' e bakıldığında görüşme yapılan öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili olarak aldıkları önlemlerin başında "etkinliği Hayat Bilgisi ders saati dışında (farklı dersler, teneffüs, etüt saati, evde vb.) tamamlatma" (10) ve "öğrencilerin

dikkatini çekerek" (hikâyeleştirme, oyunlaştırma, beden dilini kullanma, hayatla ilgili bir konudan bahsetme, şarkı söyletme vb.) öğrencilerin dikkat süresini uzatma (8) olduğu görülmektedir. Birbirinden farklı dört öğretmen ise zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemleri; "İstenmeyen davranışları önleme", "Etkinlikleri düzenleme" ve " Materyal kullanımını arttırma" olarak ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler; "öğrencileri motive etmeyi" (3), "sunum teknolojisini kullanmayı" (2), "fırsat eğitimini" (2), "Öğrenci beklentilerini dikkate almayı" (2), "etkinliği sonuca ulaştırmayı" (2) ve "duyuşsal eğitimi"(2) zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemler arasında sıralarken bir öğretmen "öğrenci merkezli eğitimi" ve bir öğretmen de "velilerle etkili iletişim kurmayı" önlem olarak dile getirmiştir.

Öğrencilerinin dikkatini beden dili, jest ve mimiklerini kullanarak çeken bir öğretmen görüşünü,

"…40 dakikayı baz aldığımızda 20–25 dakika tam etkili oluyorsun ondan sonra çocukların mutlaka öğrencilerin dikkati dağılıyor. Bunu nasıl hallediyoruz ben çocukların dağıldığını fark ediyorum o an benim en çok yaptığım aniden bir dönüş, hayatla ilgili ortaya bir konu atma, onların ilgisini çekecek bir konuşma yapıyorum." (E5) şeklinde ifade ederken, etkinliklerin sayısı fazla olduğu zaman etkinlikleri farklı derslere adapte eden bir öğretmen ise;

"…O günkü etkinliklerimiz çok fazlaysa resim dersine, müzik dersine kaydırabiliyorum. Ama resim dersine adapte ederek." (B6) şeklinde görüş belirtmiştir.

Etkinlikleri bulunduğu okulun şartlarına göre düzenleyen bir öğretmenimiz;

"…Bulunduğum okul ve çevreye göre çıkardığım etkinlikleri oluyor. Kendi eklediklerimde oluyor. Mesela karla ilgili bir etkinlik varsa çıkarıyorum. Etkinlikleri tam anlamıyla yapacağız desek yetişmiyor. Çıkarttığımız ya da iki etkinliği birleştirerek yaptığımız oluyor." (B8) şeklinde görüş bildirirken,

Öğrencilerin dikkat süresinin materyal kullanımını arttırarak uzayacağını düşünen bir öğretmen de;

"…Derste malzemeniz anlatımınız yavansa ders o kadar sıkıcı oluyor. Malzeme fazlalaştıkça çocuklara gösterdiğiniz ürün fazlalaştıkça çocukların dikkatleri daha da çoğalıyor. Mesela küre öğrenciler ilk defa sınıfa küre getirdiğimde incelediler. Araç gereç çocukların dikkat süresini arttırıyor." (B6) şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrenci beklentilerini dikkate alan iki öğretmenden biri ise konuyla ilgili görüşünü;

"…Çocuk Hayat Bilgisi dersini nasıl işlemek istiyor, neler yapmak istiyor bunu yazdırıyorum. Mesela çocuk yazıyor bu hafta hikâye okumayalım şunu yapalım bunu yapmayalım diyor. Hadi çocuklar bu hafta bu arkadaşınızın istediğini uygulayacağız. Bana da uygun olanları seçiyorum. Çocuklar kendi istedikleri seçilsin diye çok farklı yöntemler yazıyorlar. Bu yöntemleri uyguladıkça daha etkili oluyor." (B2) şeklinde bildirmiştir.

4.2. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Bulgular

Sınıflarda yapılan gözlemler sonucu elde edilen bulgular şu başlıklar altında sunulmuştur;

Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine yönelik davranışları araştırmanın alt amaçları doğrultusunda, *Etkinlik Akışını Sürdürme*, *Öğrenci Çalışmalarını Yönlendirme, Zaman Yönetimine Yönelik Rutinleri Kullanma Ve Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimine İlişkin Genel Davranışları* başlıkları altında sunulmuştur.

Sınıf gözlemlerine göre tema ve kodlarının öğretmenlere göre dağılımı Tablo 12.' de verilmiştir.

Tablo 12. Sınıf Gözlemlerine Göre Tema ve Kodlarının Öğretmenlere Göre Dağılımı

ÖĞRETMENLER		B1			B3			B5			E5		
TEMALAR	KODLAR	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
PLANLAMA ZAMANI	Derste kılavuz kitabı okuma				X								
ETKİNLİK AKIŞINI SÜRDÜRMEK	Gereksiz açıklama yapma		X					X			X	X	
	Dikkat çekme				X								
	Öğrencilerin hiçbir eylem yapmadan beklemesi					X							
	Etkinlikler arası geçişi belirtiyor							X					X
	Sunum teknolojisinin kullanımı										X		X
ÖĞRENCİLERİ SORUMLU TUTMAK	Etkinlikle ilgili açıklama yapma	X			X*	X	X	X	X	X	X	X	X
	Geribildirim verme			X					X	X			
	Öğrencinin ilerlemesini gözlemlemek				X				X				
	Öğrencilere materyallerle ilgili verme görev verme										X	X	X
RUTİNLER	Ödevi inceleyerek kontrol etme	X											
	Günlük olaylardan bahsetme		X	X									
	Sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler			X							X		
	Standart yoklama alma							X					
	Gelmeyeni sorarak yoklama alma								X				
	Belli öğrencilerin ödevlerini kontrol etme				X	X							
	Ödev verme										X		
SIKINTILAR	İstenmeyen davranışlarla meşgul olma	X			X							X	
	Ders dışı etkenler	X	X		X			X	X			X	
DERS SÜRESİNE UYMAMA	Derse geç başlama			X			X			X			
	Öğretmen dersten erken çıkma					X	X						

4.2.1. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Etkinlik Akışını Sürdürmeleri İle İlgili Bulgular

Öğretmenlerin sınıfta etkinlik akışı içerisinde; etkinlikler arası geçişleri, sonraki etkinliğe öğrencileri hazırlamaları, gereksiz açıklama yapmaları, öğrencilerin hiçbir eylem yapmadan beklemeleri gibi durumlar gözlenmiştir.

Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin büyük bölümünün (3) etkinlik akışı içerisinde "gereksiz açıklama yaptığı" gözlemlenmiştir. Bu duruma örnek olarak B1 öğretmeni ders esnasında konuyla ilgili olarak tüm öğrencileri konuşturmaya çalışırken aniden dönüp bir öğrenciye "…senin yüzün daha mı şişmiş bugün Ali tek taraflı kilo almış." demiş. Hemen ardından öğrenciler söz hakkı alırken "ben cıbıl gelin dedim diye mi böyle geliyorsunuz" diye kısa kollu giyen öğrencilere kızarak öğrencilerin konu üzerindeki dikkatlerini dağıtan açıklamalar yaptığı gözlenmiştir. (B1)

Yapılan gözlemler sonucunda iki öğretmeninin "etkinlikler arası geçişi belirttiği" gözlenmiştir. Etkinlik geçişini belirten bir öğretmenimiz "…Evet, birinci etkinliği bitiriyoruz, ikinci etkinliği ise Esra oku." diyerek ilk etkinliğin bittiğini, ikinci etkinliğe geçildiğini öğrencilerine duyurduğu gözlenmiştir. (E5)

Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin yalnızca birinin etkinliğe "dikkat çekerek" başladığı gözlenirken diğer taraftan sadece bir öğretmenimizin sınıfında öğrencilere bilgisayardan şarkı dinletip, CD izleterek "sunum teknolojisini" kullandığı gözlenmiştir. Bir öğretmenin ise derste "öğrencilerinin hiçbir eylem yapmadan bekledikleri" gözlenmiştir.

4.2.2. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenci Çalışmalarını Yönlendirmeleri İle İlgili Bulgular

Öğretmenlerin sınıfta, etkinliğe başlamadan önce yaptıkları açıklamalar, etkinlik esnasında öğrencilerle ilgilenme, etkinlik esnasında ya da sonrasında geribildirim verme, öğrencilere materyaller ile ilgili görevler verme gibi durumları gözlenmiştir. Buna göre elde edilen bulgular "Öğrencileri Sorumlu Tutmak" teması adı altında ele alınmıştır.

"Öğrencileri Sorumlu Tutmak" temasında sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin hepsinin "etkinlikle ilgili açıklamalarda bulunduğu" gözlenmiştir. Etkinlikle ilgili açıklama yapan B3 öğretmenimiz çalışma kitabındaki etkinlikle ilgili olarak "…Akrostiş nedir diye?" sorup "…hatırlıyor musunuz?" diyerek Akrostiş çalışmasını öğrencilere anlatmış ve "…çalışma kitabındaki şiir yazma etkinliğini yapın." şeklinde etkinlikle ilgili açıklama yaptığı gözlenmiştir. (B3)

Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin ikisinin etkinlik ile ilgili olarak öğrencilerine "geribildirim verdikleri" gözlenmiştir. Öğrencilerin etkinlikle ilgili yazdıkları şiirleri B5 öğretmenimiz; bir öğrenciye "…şiiri daha uzun yazabilirdin" şeklinde bir değerlendirme yapmış sonra başka bir öğrenciye "…bu da güzel olmuş" diyerek dönüt vermiştir. "…Mustafa sen ne yazdın?" deyip şiiri okutan öğretmen. "Evet, aferin." demiştir. Bir diğer öğrenciye ise şiirini okuduktan sonra "…dizelerin arasında uyum olmamış." demiştir. Başka bir öğrenci şiirini okuduğunda ona da şiirinin akrostiş çalışmasına uygun olmadığını düzeltmesi gerektiğini söyleyerek öğrencilerine geribildirim verdiği gözlenmiştir .(B5)

Gözlemler sırasında bir öğretmenin bilgisayarı açma, klimanın kumandasını getirme gibi "öğrencilere materyaller ile ilgili görevler verdiği" görülürken, iki öğretmenimizin sıraların arasında dolaşarak öğrencilerin sorunlarına yardımcı olduğu yani "öğrencilerin ilerlemesini gözlemlediğine" rastlanmıştır. Öğrencilerin ilerlemesini gözlemleyen Bir öğretmen öğrenciler etkinlikle meşgul iken sıraların arasında gezinmiş. Bir öğrencinin yanına giderek sorusunu cevaplamış, diğer öğrenciye "senin sayfan var mı?" diye sorarak "aferin böyle devam edin." diyerek öğrencilerle ilgilenmeye devam etmiştir. Ön sıradaki bir öğrencinin çalışmasına yardımcı olurken uhusu olmayan bir öğrenciye "nerede uhun?" diye sormuş ve başka bir öğrenciden uhu alıp öğrenciye yardımcı olmuştur.(B3)

4.2.3. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Rutinleri Kullanmaları İle İlgili Bulgular

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde yoklamayı nasıl aldıkları, ödevleri nasıl verdikleri, ödevleri nasıl kontrol ettikleri, ders defterini yazmaları gibi durumlar

gözlenmiştir. Gözlemler sonucunda elde edilen bulgular "Rutinler" kategorisi olarak ele alınmıştır.

Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin ikisinin "sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler (masa örtülerinin serilmesi, sınıfta temizlik yapılması vb.)" yaptığı, bir öğretmenin de "günlük olaylardan bahsettiği" gözlenmiştir. Sadece bir öğretmenimizin yoklama aldığı gözlemlenirken bu öğretmenimizin farklı gözlemlerde hem standart yoklama hem de gelmeyeni sorarak yoklama aldığı görülmüştür. Gözlemlerde bir öğretmenin ödev verdiği gözlenmiş, farklı bir öğretmenin ödevi inceleyerek kontrol ettiği, başka bir öğretmenin ise belli öğrencilerin ödevlerini kontrol ettiği gözlenmiştir.

Sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler rutiniyle ilgili olarak, görevli öğrenciler masa örtülerini daha önce dağıtmadığı için öğretmen sınıfa girdiğinde öğrencilerin masa örtülerini sermeleri için beklediği gözlenmiştir. (B1)

4.2.4. Sınıf Gözlemlerine Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimine İlişkin Genel Olarak Davranışları İle İlgili Bulgular

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin genel olarak davranışları ile ilgili yapılan gözlemlerde elde edilen bulgular "Planlama Zamanı", "Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersindeki Zamanla İlgili Sıkıntıları" ve "Ders Süresine Uymama" teması olarak ele alınmıştır.

"Planlama Zamanı" teması ele alındığında gözlemlerde bir öğretmenimizin "derste kılavuz kitabı okuduğu" gözlenirken diğer öğretmenlerin derse daha hazırlıklı geldikleri görülmüştür. "Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersindeki zamanla ilgili sıkıntılarına " ilişkin gözlem bulgularını ele aldığımızda öğretmenlerin hepsinin derslerinin "ders dışı etkenlerle"(sınıfa veli ya da idarecinin gelmesi, öğretmenin çağırılması, öğretmenin telefonunun çalması vb.) bölündüğü görülmüştür. B1 öğretmenimizle gözlem sonrası yapılan görüşmede dersin bölünmesine sebep olan ders dışı etkenlerle ilgili olarak öğretmenimizin "…iki öğrencinin geç kalması. Aileden kaynaklı olarak öğrenciler geç kalıyor. Sabahçıyken geç kalıyorlar ama dikkatlerini dağıtmazlar." şeklinde görüş bildirmiştir.

Sınıf gözlemlerinde ortaya çıkan "Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersindeki zamanla ilgili sıkıntılarından " bir diğeri ise öğretmenlerin üçünün derste istenmeyen davranışlarla meşgul olmasıdır. Ders öncesi yaşanan bir istenmeyen davranışla ilgili olarak E5 öğretmenimiz "…Çocuklar havalar ısındı bu nedenle hepimizde bir gevşeklik var ama söylememe rağmen bazı arkadaşlarımız hala top oynuyor ve koşuyorlar. Hava sıcakken yapılmaz." diyerek uyarıda bulunduğu gözlenmiştir.

Gözlemler sonrasında öğretmenlerimizle yapılan kısa görüşmelerde üç öğretmenimiz de zamanla ilgili sıkıntılarını; ders süresinin yetersizliği ve etkinlikleri uygulamanın zaman alıcı olması şeklinde belirtmişlerdir.

E5 öğretmenimizle gözlem sonrası yapılan görüşmede öğretmenimiz sunum teknolojisi ile ilgili eksikliklerden dolayı dersi istediği gibi işleyemediğini "…Projeksiyon cihazı olsaydı isteğim gibi slâytlardan yararlanabilirdim." şeklinde ifade etmiştir.

"Ders Süresine Uymama" temasında ise üç öğretmenin derse geç başladığı gözlenmiştir. Öğretmenlerin derse geç kalma nedenleri arasında; ders öncesi bahçede yapılan törenin 10 dakika uzaması (B1) ya da başka öğretmen raporlu olduğu için diğer sınıftaki öğrencilerin bir bölümünün B5 öğretmenimizin sınıfına getirilmesi nedeniyle öğretmenin sınıfa geç geldiği gözlenmiştir. Derse geç kalma sebebi anlaşılamayan B3 öğretmenimizin dersten erken çıktığı da gözlenmiştir. B3 öğretmenimizle gözlem sonrası yapılan görüşmede öğretmenimiz ders süresinin yetersizliğinden dolayı etkinlikleri ev ödevi verdiğini "Süre yeterli değildi ancak iki ders saatinde bitirilebilir. Bu nedenle etkinliği ödev olarak verdim." şeklinde ifade etmiştir.

Aynı öğretmenimizin dersten erken çıktığının gözlemlendiği bir derste" Hadi 5 dakikamız kaldı. Yazın onu bitsin. Sonra bayrak şiirini okuyacağız." şeklinde zamanla ilgili olarak öğrencilerini sıkıştırdığı da gözlenmiştir.

4.3. Gözlem ve Görüşme Bulgularının Birlikte Değerlendirilmesi

Bu araştırmada, İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşlerini incelenmek için 15 sınıf öğretmeni

ile görüşme yapılmış ve bu öğretmenlerin arasından gönüllü olan 4 öğretmenin sınıfında gözlem yapılmıştır. Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin gözlem bulguları ile bu öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular bir arada ele alınarak değerlendirilmiştir.

Ders öncesi hazırlıkla ilgili olarak yapılan gözlemlerde bir öğretmenin derste kılavuz kitabı okuduğu gözlenirken aynı öğretmenimiz yapılan görüşmede ders öncesi hazırlık yaptığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin etkinlik akışını nasıl sürdürdükleri ile ilgili bulgulara baktığımızda görüşmelerde öğretmenlerin büyük bölümü (3) derse öğrencilerin dikkatini çekerek başladığını ifade ederken gözlemlerde bu duruma sadece bir öğretmenin sınıfında rastlanmıştır. Etkinlikler arası geçişi belirtme ile ilgili olarak görüşmelerde sadece bir öğretmen etkinlikler arası geçişi belirttiğini ifade ederken gözlemlerde iki öğretmenimizin "etkinlik geçişini belirttiği" görülmüştür. "Sunum teknolojisini kullanmaya" ise sadece bir öğretmenin gözlem ve görüşme bulgularında rastlanmıştır.

Öğretmenlerin derste zamanı daha etkili kullanmak için öğrencileri sorumlu tutmaları ile ilgili bulgulara baktığımızda gözlemlerde ve görüşmelerde öğretmenlerin tümünün "etkinlikle ilgili açıklama yaptığına" rastlanmıştır. Bu öğretmenlerin üçü görüşmelerde öğrencilerine geribildirim verdiklerini ifade ederken gözlemlerde sadece iki öğretmenin öğrencilerine geribildirim verdiği görülmüştür. "Öğrencinin ilerlemesini gözlemleme" ile ilgili olarak gözlemlerde iki öğretmenimizin öğrenciler etkinlikle meşgul olurken sıraların arasında gezinip öğrencilerinin sorunlarına yardımcı olduğu gözlenirken, görüşmelerde bu öğretmenlerden birinin bu durumla ilgili açıklamasına rastlanırken diğer öğretmenimiz bu durumla ilgili herhangi bir görüş bildirmemiştir.

Sınıftaki rutinlerle ilgili bulguları incelediğimizde görüşmelerde öğretmenlerin tümü yoklama aldıklarını ifade ederken gözlemlerde sadece bir öğretmenimizin yoklama aldığı görülmüştür. Bu öğretmenin bir gözleminde "standart yoklama" başka bir gözleminde ise yoklamayı gelmeyeni sorarak aldığı görülmüştür. Bu öğretmenimizle yapılan görüşmede de öğretmenimiz her iki yoklama yöntemini zamanın olup olmaması durumuna göre kullandığını ifade etmiştir. Görüşmelerde tüm öğretmenler öğrencilere

ödevi kısa notlar yazdırarak verdiğini ifade ederken gözlemlerde sadece bir öğretmenimizin öğrencilerine ödev verdiği görülmüştür. Öğretmenlerin öğrencilerinin ödevlerini nasıl kontrol ettiklerine baktığımızda gözlemlerde bir öğretmenin "ödevleri inceleyerek kontrol ettiği" başka bir öğretmenin ise "belli öğrencilerin ödevlerini kontrol ettiği" gözlenmiştir. Görüşmelerde ise her iki öğretmende ödevleri zaman zaman kontrol ettiklerini belirtmişlerdir. Hayat Bilgisi dersi rutinleriyle ilgili olarak gözlemlerde iki öğretmenin sınıfında dersin başında "sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler (masa örtülerinin serilmesi, sınıfta temizlik yapılması vb.)" yapıldığı, bir öğretmenin ise dersin başında "günlük olaylardan bahsettiği" görülmüştür. Fakat görüşmelerde sınıflarında gözlem yapılan öğretmenlerden hiçbiri "sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeleri" ve "günlük olaylardan bahsetmeyi" rutinler arasında sıralamamışlardır.

Sınıf gözlemlerinde öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili yaşadıkları sıkıntılara baktığımızda üç öğretmenin sınıfında "istenmeyen davranışlarla meşgul olduğu" gözlenirken tüm öğretmenlerin derslerinin "ders dışı etkenlerle" bölündüğü gözlenmiştir. Ancak görüşmelerde "istenmeyen davranışlarla meşgul olma" ve "ders dışı etkenlerle" dersin bölünmesi hiçbir öğretmen tarafından zaman yönetimi açısından bir sıkıntı olarak dile getirilmemiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Görüşlerine Yönelik Tartışma

Araştırmanın "Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili görüşleri" alt amaçlar doğrultusunda tartışılmıştır.

5.1.1. Planlama Zamanı Temasına İlişkin Tartışma

Öğretmenlerin ders öncesi hazırlıkları ile ilgili bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersini planlarken "öğretmen kılavuz kitabı" kullandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu öğretmenlerin büyük bölümü "ders öncesi hazırlık" yaptığını, azımsanmayacak sayıda öğretmen ise "zamanla ilgili planlama yaptığını" belirtmiştir. İlgili literatüre baktığımızda sınıfta zamanın etkili kullanılabilmesi için öğretmenin bir ders süreci içerisinde yapacağı faaliyetleri adım adım düzenleyerek eğitsel değeri yüksek olacak bir plan hazırlaması gerekmektedir (Durukan ve Öztürk, 2004). Ağaoğlu (2002)' na göre planın uygulanabilir olması için öğretmen plan yaparken öncelikleri açıkça belirleyip, amaçlarını gerçekleştirmek için etkinlikler ve sunumu sıraya koyup, etkinlikleri öğretim süresine paylaştırmalıdır. Yapılan bir araştırma sınıf öğretmenlerinin %42,1'inin günlük planlarında zaman planlaması yaptığını ortaya koymuştur (Polat, 2001). Bu araştırmada öğretmenlerin yarısından fazlasının zamanla ilgili planlama yapmaları sonucu ile Polat'ın araştırmasının sonuçları paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin tümünün Hayat Bilgisi dersini planlarken öğretmen kılavuz kitabı kullandıklarını ifade etmelerine rağmen bu öğretmenlerin bir bölümünün ders öncesi hazırlık yapmaması ve bir öğretmenin derste kılavuz kitabı okuduğunu ifade etmesi araştırmaya katılan öğretmenlerin bir bölümünün derste tam olarak ne yapacağını bilmediği ve dolayısıyla zaman yönetimi ile ilgili olarak zaman kayıpları yaşandığı söylenebilir.

5.1.2. Etkinlik Akışını Sürdürme Temasına İlişkin Tartışma

Araştırmanın görüşme bulguları bu çalışmaya katılan neredeyse tüm öğretmenlerin Weinstein (1993)'in öğrencilerin öğrenme zamanını arttırıcı stratejilerinden; Etkinlik akışını sürdürme, Geçiş zamanını en aza indirgeme ve Öğrencileri sorumlu tutmaya ilişkin bilgileri olduğunu göstermektedir. Fakat gözlem bulguları bu stratejilerin az sayıda öğretmence kullanıldığını göstermektedir.

Öğretmenlerin etkinlik akışını sürdürmeleri ile ilgili bulgular incelendiğinde öğretmenlerin büyük bölümü derse dikkat çekerek başladıklarını ifade ederken az sayıda öğretmen etkinlikler arası geçişi belirttiğini ifade etmiştir. Literatürle ilişkili olarak derse başlama öğretim zamanının önemli bir kısmıdır. Başlangıç zamanı öğretim zamanının küçük bir kısmı olmakla beraber, öğrenci motivasyonu, derse dikkat çekilmesi ve dersin amaçlarının açıklanması açısından önem taşımaktadır (Çelik, 2002). Görüşmelerde öğretmenlerin büyük bölümü derse dikkat çekerek başladıklarını dile getirirken gözlemlerde sadece bir öğretmenin derse dikkat çekerek başladığı gözlenmiştir. Bu durum öğretmenlerin zaman yönetimi açısından derse dikkat çekerek başlamanın öneminin farkında oldukları ve bunu kullandıklarını zannettikleri fakat kullanmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenin birinci etkinliği sonlandırıp, geçişi duyurarak, herkesin dikkatini çektiğinden emin olduktan sonra ikinci etkinliğe başlaması geçişin daha düzgün ilerleyeceğini göstermiştir (Köktaş ve Köktaş , 2007). Kounin, zamanlama ve uygun geçişin etkili bir geçişi ifade ettiğini vurgulamaktadır. İlköğretim okullarında yapılan bir çalışma her gün derslerde otuz bir büyük geçiş yapıldığını ve öğretimsel zamanın %15'inin her gün geçişler yüzünden boşa harcandığını göstermektedir (Doyle, 1986; Akt: Çelik, 2002). Bu araştırmanın görüşme bulgularında olduğu gibi gözlem bulgularında da az sayıda öğretmenin etkinlikler arası geçişi belirttiği görülmektedir. Az sayıda öğretmenin etkinlikler arası geçişi belirtmesi öğretimsel zamanda kayıplar yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.3. Geçiş Zamanını En Aza İndirgeme Temasına İlişkin Tartışma

Öğretmenlerin geçiş zamanını en aza indirgemeleri ile ilgili bulgulara baktığımızda az sayıda öğretmen öğrencileri etkinlikle meşgul olurken yönetsel işlerle

(yoklama, sınıf defterini doldurma, temizlik kontrolü vb.) ilgilendiğini ifade etmiştir. Yönetsel işlere dersin başında ayrı bir zaman ayırmak yerine; öğrenciler herhangi bir etkinlik üzerine yoğunlaştığında öğretmenin yönetsel işlerle uğraşması zaman kayıplarını aza indirebileceği görüşü vardır (Aydın, 2008). Özkılıç (2004)'ın İlköğretim öğretmenlerinin zaman yönetimine ilişkin davranışları ilgili yaptığı araştırmada araştırmaya katılan öğretmenlerin %29.2'si öğrenciler kendi başlarına çalışırken sınıf defterini ve yoklama kağıdını doldurduğunu ifade etmiştir. Bu araştırmada az sayıda öğretmenin öğrencileri etkinlikle meşgul olurken yönetsel işlerle ilgilenmesi; derste geçiş zamanını en aza indirgemek için zaman kayıplarını azaltacak önlemlerin alınmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada geçiş zamanını en aza indirgeme ile ilgili olarak sadece iki öğretmen grup etkinliklerini kullandığını ifade ederken, yalnızca bir öğretmen etkinlikleri erken bitiren öğrencilere ek etkinlik verdiğini belirtmiştir. Sınıfta grup etkinliklerini kullanmak öğrencilerin öğrenme etkinliklerine daha fazla katılımını sağladığı gibi öğretmenin öğrencileriyle bireysel olarak ilgilenmesi için öğretmene daha fazla zaman sağlar (Durukan ve Öztürk, 2004). Aynı zamanda etkinliklerini erken bitiren öğrencilere ek etkinlikler vermek ya da öğrencilerin etkinlikleri denetlemelerini sağlamak sınıfta istenmeyen davranışları önleyici dolaysıyla zaman kazandırıcı bir önlemdir (Köktaş ve Köktaş, 2007). Öğretmenin geçiş zamanını en aza indirgemesi ayrılan zamanı en fazlaya çıkarmasıdır. Araştırmada öğretmenlerin geçiş zamanını en aza indirgemek için grup etkinliklerini kullanma, etkinliklerini erken bitiren öğrencilere ek etkinlik verme gibi önlemler almadığı dolayısıyla ayrılan zamanı arttırmadıkları söylenebilir.

5.1.4. Öğrencileri Sorumlu Tutma Temasına İlişkin Tartışma

Öğretmenlerin öğrencileri sorumlu tutmaları ile ilgili bulgulara baktığımızda araştırmaya katılan öğretmenlerin hepsi "etkinlikle ilgili açıklama yaptığını" ifade etmiştir. Öğretim zamanın yönetiminde, öğretim etkinliklerinin açıklık derecesi önemlidir. Öğretmenin öğretim etkinlikleri ile ilgili kuralları açıkça belirlemesi, öğrencinin ders içerisinde ne yapması gerektiğini bilmesine yardımcı olacaktır (Çelik, 2002). Öğretmenin öğrenciler çalışmaya başlamadan önce neyi neden yaptıklarını, nasıl yardım alabileceklerini, işi bitirdiklerinde ne yapacaklarını ve çalışmaya ne kadar

zaman harcayacaklarının açıklanması yani öğretmenin açık yönlendirmelerinin öğrenciyi başarıya götürdüğü görülmüştür. (Köktaş ve Köktaş, 2007). Araştırmanın görüşme bulgularında olduğu gibi gözlem bulgularında da tüm öğretmenlerin etkinlikle ilgili açıklama yaptıklarına rastlanmıştır. Bu araştırmada öğrenciler çalışmaya başlamadan önce öğretmen tarafından ne yapacaklarına ilişkin bilgilendirildikleri için bu konuda sınıfta öğretim zamanında kayıplar yaşanmadığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu "öğrencilerin ilerlemesini gözlemlediğini" ifade etmiştir. Öğretmenin öğrenciler çalışmaya başladıktan sonra aralarda gezinerek öğrencilerin ilerlemesini gözlemlemesi ve sorunlara yardımcı olması öğrencilerin çalışmayla daha çok ilgilenmesine sebep olmaktadır (Kılbaş, 2006). Yine araştırmaya katılan azımsanmayacak sayıda öğretmen "öğrencilere geribildirim verdiklerini" ifade etmişlerdir. Öğrenciler sıralarında çalışırken öğretmenin öğrencilerine yaptıkları çalışmalarla ilgili anında bilgi vermesi; öğrencilerin istenilen davranışı göstermesi, yanlış olan davranışı değiştirmesi yani öğrencilerin hatalarını düzeltmeleri için neye gereksinimleri olduğunun söylenmesi, öğrencinin anlamlı öğrenmesi açısından önem taşımaktadır (Ekici, 2004; Celep, 2004). Bu araştırmada öğretmenlerin büyük bölümünün öğrencilerini ilerlemesini gözlemlediğini ve öğrencilere geribildirim verdiklerini ifade etmelerine karşın araştırmanın gözlem bulguları görüşme bulgularıyla benzerlik göstermemektedir. Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin bir kısmının öğrencilerin ilerlemesini gözlemlediği ve öğrencilere geribildirim verdikleri gözlenmiştir. Bu durumla ilgili olarak öğretmenlerin çoğunun öğrencilerin ilerlemesini gözlemleme ve öğrencilere geribildirim vermeyi sınıfta öğrenme zamanını arttırıcı öğretmen davranışları olduğunun farkında olmalarına rağmen bu davranışları sınıfta göstermedikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümü "öğrencilere görev verdiğini" (nöbetçi, sınıf başkanı, sınıfın fiziksel durumunun düzenlenmesi ile ilgili görevler, dersle ilgili akademik görevler, ödev kontrolü vb) ifade etmiştir. Aydın (2008) öğretmenler günlük işlemler veya yönetsel görevlerle ilgili öğrencilerden yardım alarak ders zamanında kayıpları aza indirgeyebileceğini ifade etmiştir. Araştırmada öğretmenlerin büyük bölümünün öğrencilerine görevler verdiğini ifade etmesi öğretmenlerin öğrencilere görev vermeyi öğretimsel zamanla ilgili zaman kazanabilecekleri bir yol olarak düşündüklerini ortaya koymuştur.

5.1.5. Rutinlerin Kullanımı Temasına İlişkin Tartışma

Rutinlerin kullanımı ile ilgili bulguları ele aldığımızda öğretmenlerin yarısından fazlası yoklamayı gelmeyen öğrencileri sorarak aldığını ifade ederken, öğretmenlerin bir bölümü standart yoklama aldığını belirtmiştir. İki öğretmenimiz ise her iki yoklama alma yöntemini de kullandığını ifade etmiştir. Yoklama, öğretmenin sınıfta yaptığı rutin etkinliklerden biridir. Öğretmenliğe yeni başlayanlar için yoklama çok fazla zaman alabilmektedir. Öğretmenin deneyimi arttıkça ad ve soyadı okunarak yapılan yoklamalar yerini sınıfta zaman kazandırıcı tekniklere (yoklamayı öğrenciye yaptırma, sınıfı sayarak eksiklerin tespit edilmesi vb.) bırakmaktadır (Polat, 2001; Karslı, 2004). Sönmez (1992)'in İlkokul öğretmenlerinin sınıf içi etkinlikleri ile ilgili yaptığı araştırmada gecekondu bölgesindeki okullarda bir ders saatinin ortalama 4.2 dakikası, merkez okullarda ortalama 4.4 dakika ve özel okullarda ortalama 4.2 dakika yoklama yaparak geçmektedir. Ceren (2008)' in İlköğretim okulu sınıf öğretmenlerini derste zamanı etkili kullanabilme yeterlilikleri ile ilgili yaptığı araştırmada araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı yoklama yapmanın gereksiz olduğu sonucuna vararak yoklamayı göz ucu ile ya da öğrencilere yaptırdıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmada yoklama alma ile ilgili gözlem bulgularında sadece bir öğretmenin yoklama aldığına rastlanmıştır. Öğretmenlerin büyük bölümünün gelmeyen öğrencileri sorarak yoklama aldıklarını ifade etmeleri Ceren (2008)' in araştırmasının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan öğretmenlerin bir bölümünün standart yoklama aldıklarını ifade etmeleri bazı sınıflarda öğretim zamanındaki sürenin azaldığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin büyük bölümü ders defterini ders dışı zamanlarda (teneffüs, ders bitimi, başka dersler vb.) doldurduklarını ifade ederken öğretmenlerin bir bölümü ders defterini Hayat Bilgisi dersinde doldurduğunu belirtmiştir. Aydın (2008)' a göre öğretmenlerin sınıfta yaptıkları günlük işler ve bazı yönetsel görevler ders zamanında önemli kayıplara neden olmaktadır. Öğretmen bu tür etkinlikleri önceden planlayarak ders zamanındaki kayıpları en aza indirgeyebilir. Bu araştırmada sınıf gözlemlerinde hiçbir öğretmenin sınıf defterini Hayat Bilgisi dersinde doldurduğu gözlenmemiştir. Öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi dersi dışında ders defterini doldurduklarını ifade etmeleri ve araştırmanın gözlem bulguları, öğretim zamanındaki sürenin ders defterini doldurma gibi bir işle azalmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tümü ödevleri öğrencilerine kısa notlar yazdırarak verdiğini ifade etmiştir. Öğrencilere ödevlerin yapılışı ile ilgili açık bir yönerge vermek oldukça önemlidir. Ödevleri sözlü açıklamalar yaparak vermek her zaman yazılı açıklamalar kadar güvenli değildir. Çünkü ödevi duymadığını söyleyen bir öğrenci için sözel açıklamalar iyi bir mazeret olabilir. Bu nedenle öğrencilere yazılı açıklamalar yapmak daha güvenli bir yoldur (Özkılıç, 2000). Görüşmelerde tüm öğretmenler öğrencilere ödevi kısa notlar yazdırarak verdiğini ifade ederken gözlemlerde sadece bir öğretmenimizin öğrencilerine ödev verdiği görülmüştür. Öğretmenlerin ödevleri öğrencilerine kısa notlar yazdırarak vermelerine ilişkin öğretmen görüşleri esas alındığında; araştırmada öğretmenlerin büyük bölümünün ödevleri öğrencilere kısa notlar yazdırarak vermeleri, öğrencilerin ödevleri unutmamaları açısından güvenli bir yol olduğu fakat öğretmenlerin öğrencilere ödevleri kısa notlar halinde yazdırmalarının öğrencilere ödevleri yazılı olarak (fotokopi) vermelerine göre daha zaman alıcı bir yol olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenler ödev kontrollerini; belli öğrencilerin ödevlerini kontrol etme, ödevleri zaman zaman kontrol etme, öğrencilere ödev kontrol etme görevi verme, öğrenciler etkinlikle meşgul olurken kontrol etme, ödevleri inceleyerek kontrol etme şeklinde ifade etmişlerdir. İlgili literatüre baktığımızda düzenli kontrol edilmeyen ödevlerin eğitimsel olarak değeri kalmazken öğrenci için de öğretmen tarafından verilen bir yük olarak algılanmaktadır. Öğretmen ödevleri verme ve kontrol etme aşamalarında belli bir zaman planlaması yapmamışsa, ödevler sınıf içinde bir zaman tuzağı olabilmektedir (Polat, 2001). Bu araştırmada zamanı sınıfta etkili kullanmak adına çok az öğretmen öğrencileri etkinlikle meşgul olurken ödevleri kontrol ettiğini ifade etmiştir. Gözlemlerde de bu duruma az sayıda öğretmenin sınıfında rastlanmıştır. Bu durum öğretmenlerin ödev kontrollerini sınıftaki zaman tuzakları olarak görmedikleri şeklinde düşünülebilir. Öğretmenlerin büyük bölümünün ödev kontrollerini zaman zaman yapmaları ya da belli öğrencilerin ödevlerini kontrol etmeleri öğretmenlerin ödev kontrolünü zaman alıcı bulmaları şeklinde yorumlanabilir.

5.1.6. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersindeki Zamanla İlgili Sıkıntıları Temasına İlişkin Tartışma

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersindeki zamanla ilgili sıkıntılarına baktığımızda öğretmenlerin büyük bölümünün öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak "öğrencilerin dikkat süresinin" kısalığını bir sıkıntı olarak dile getirdikleri görülmektedir. Öğretmenin ders verdiği sınıfın düzeyine göre öğrencilerinin dikkat sürelerini bilmeleri gerekmektedir. İlköğretimde dikkat süresi 15-20 dakikadan fazla değildir. Öğretmenin sınıfının yaş ve dikkat sürelerine göre öğrencileri arada bir uyandırıcı, dikkatlerini toplayıcı etkinliklere yer vermelidirler (Durukan, 2004). Bu araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrencilerinin dikkat sürelerini bildiğini fakat bunu bir sıkıntı olarak algıladıklarını görmekteyiz.

Öğretmenlerin bir bölümü ders süresini zamanla ilgili bir sıkıntı olarak dile getirirken az sayıda öğretmen "etkinlikleri uygulamanın zaman alıcı olması" nı zamanla ilgili sıkıntıları arasında sıralamışlardır. Güven (2008)'in sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim programının uygulanmasına ilişkin görüşlerini belirlemek için yaptığı çalışmada öğretmenlerin yeni programı uygularken karşılaştıkları sorunların başında derslerin kazanımlarının gerçekleştirilmesi amacıyla sınıfta yapılan etkinlikler ve bu etkinliklerin sonunda yapılan ölçme değerlendirme uygulamaları için ayrılan ders saatlerinin süresi yetersiz kalması yer almaktadır. Etkinlikler için daha fazla zamana ihtiyaç duyulması, programın zamanında yetişemeyeceği kaygısını yaratmaktadır. Bu araştırmada etkinlikleri uygulamanın zaman alıcı olması bulgusu Güven (2008)'in araştırmasındaki bulgularla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Az sayıda öğretmen seviye farklılıklarını Hayat Bilgisi dersindeki zamanla ilgili sıkıntıları arasında sıralamışlardır. Her sınıf farklı ilgi, yetenek ve beceriye sahip öğrencilerden oluşmaktadır. Öğretmenin öğretim etkinliklerindeki hızını doğru ayarlaması, öğrencilerini tanıması ve öğrencilerinin derste sözel olmayan ifadelerini dikkate almasına bağlıdır (Özkılıç, 2000). Bu araştırmada öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde seviye farklılıklarını zamanla ilgili bir sıkıntı olarak görmelerinin sebebi öğretmenlerin dersi işleme hızlarının öğrencilerinin seviyeleriyle uyumlu olmaması şeklinde düşünülebilir.

Diğer taraftan öğretmenler öğrencilerin sergiledikleri istenmeyen davranışları zamanla ilgili bir sıkıntı olarak dile getirmişlerdir. İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri çok farklıdır. Eğer bu nedenler bilinirse öğretmenin alacağı önlemler ile bunların birer zaman tuzağına dönüşmesi önlenecektir. Öğretmenin beklenmeyen durumlar için planda zaman ayarlaması yapması zaman kaybını engelleyecektir.(Polat, 2001). Bu araştırmada öğretmenlerin istenmeyen davranışları zaman açısından sıkıntı olarak görmelerinin nedeni istenmeyen davranışlarla baş edememeleri şeklinde açıklanabilir.

5.2. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Ortalama Olarak Kullandıkları Verimli Süre İle İlgili Tartışma

Araştırmada öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde ortalama olarak kullandıkları verimli süre ile ilgili görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin büyük bölümünün bu süreyi 15–20 dakika ya da 20–25 dakika arasında gördükleri ortaya çıkmıştır. Sönmez (1992)'in İlkokul öğretmenlerinin sınıf içi etkinlikleri ile ilgili yaptığı araştırmada gecekondu bölgesindeki üç okulda 61 öğretmen bir ders saatinin ortalama 18.4 dakikasını konuşmayla, 9.3 dakikasını öğrencisini konuşturarak, merkezde ise 65 öğretmen ortalama 19.4 dakikayı konuşmayla, 6 dakikasını öğrencisini konuşturarak, özel okullarda 61 öğretmen ortalama 22.1 dakikayı konuşmayla, 7.3 dakikasını öğrencisini konuşturarak geçirmektedirler. Bu verilere göre öğretmen kırk dakikalık bir dersin %68'ini kendi ve öğrencilerinin konuşmasıyla geçirmektedir. Bu araştırmanın sonuçları ile Sönmez'in araştırmasının sonuçlarının benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenlere bu sürenin nedeni sorulduğunda öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi dersinde kullanılan ortalama verimli süreyi öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak dikkat süreleri ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Öğretmenler öğrencilerin dikkat sürelerini arttırdıklarında bu sürenin de artacağını dile getirmişlerdir. Bu durum; öğretmenlerin derste verimli süreyi arttırmak için gerekli çabalar göstermeleri gerektiğine inandıklarını göstermektedir. Aşağıdaki başlıkta öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemler verilecektir. Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında bu önlemlerin bir kısmının öğrencilerin dikkat süresinin uzaması ile ilişkili olduğu görülmektedir. Diğer taraftan yapılan gözlemlerde bu farkındalıklarla ilgili bulgulara rastlanmamıştır. Bu doğrultuda öğretmenlerin

öğrencilerin dikkat sürelerini uzatmaları için alınması gereken önlemlerin farkında oldukları fakat uygulamada bu önlemleri almadıkları söylenebilir.

5.3. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimi İle İlgili Aldıkları Önlemlere İlişkin Görüşlerine Yönelik Tartışma

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemlere baktığımızda öğretmenlerce en çok dile getirilen önlemin "etkinliği Hayat Bilgisi dersi dışında (farklı dersler, teneffüs, etüt saati, evde vb.) tamamlatma", öğretmenlerin bir kısmınca tercih edilen bir diğer önlemin ise "etkinlikleri düzenleme" (etkinlik çıkarma, etkinlik ekleme, etkinlik birleştirme vb.) olduğu görülmektedir. Yapıcı (2007)'nın öğretmenlerin yeni ilköğretim programına yönelik görüşleri ile ilgili yaptığı araştırmada "ders içi etkinlikleri yapmak için ders saati yeterlidir" maddesine öğretmenlerin % 33'ü çoğunlukla katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu araştırmaya katılan öğretmenler de ders saatini yeterli bulmadıkları için bu önlemleri tercih ettikleri söylenebilir.

Diğer taraftan öğretmenlerin büyük bölümü tarafından belirtilen önlem "öğrencilerin dikkatini çekme"dir. Öğretmenler öğrencilerin dikkat süresini uzatmak için kullandıkları dikkat çekme yöntemlerini; hikâyeleştirme, oyunlaştırma, beden dilini kullanma, hayatla ilgili bir konudan bahsetme, şarkı söyletme vb. şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmen zamanı etkili kullanmak için dersin işlenişini ilginç hale getirmeli, öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde dersi devam ettirmelidir. Yapılan araştırmalar öğrencinin bildiği ya da çok zor olduğunu düşündüğü konulara ilgisinin zaman içerisinde kaybolduğunu göstermektedir. Öğrencilerin ilgilerinin devamlılığını sağlamak için öğrencilerin tüm duyu organlarına hitap edecek şekilde ders işlenerek zaman etkili şekilde kullanılabilir (Durukan,2004). Öğretmen, öğrencinin yaş ve dikkat süresini göz önünde bulundurarak öğrencilerin sıkıldığı anlarda farklı yöntemler kullanmalıdır (Tok, 2007). Görüşmede birçok öğretmenin dikkat çekmeden bahsetmesine karşılık gözlemlerde bu duruma çok az rastlanması öğretmenlerin dikkat çekmeyi zamanı etkili kullanmak için bir önlem olarak bildikleri fakat uygulamadıkları şeklinde düşünülebilir.

Öğretmenlerin bir bölümü "materyal kullanımını arttırmayı" ve az sayıda öğretmen "sunum teknolojisi kullanımını" Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemler arasında sıralamışlardır. Öğretimin görsel işitsel araçlarla sunulması öğrencilerin dikkatini çekerek öğrencilerin motive olmasını sağlar (Yalın, 2003). Materyallerle iyi düzenlenmiş öğrenim çevresinin öğrencilerin öğrenmesini daha kalıcı ve etkili kılacağı beklenmektedir (Çilenti, 1991). Şaktanlı (2001)'nın sınıfta ders zamanın yönetimi ile ilgili yaptığı araştırmanın sonucunda öğretim yaşantısının uygun araç-gereç ve görsel işitsel materyallerle desteklenmemesi, ders zamanının yönetimini engelleyici bir etken olarak ortaya çıkmıştır. Araştırmalar öğretimsel zamanla öğrenme düzeyi arasında güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Porter, 1993; Purkey ve Smith, 1983; Akt: Çelik, 2002). Bu araştırmada az sayıda öğretmenin materyal kullanımını arttırmaları ve sunum teknolojisini kullanmaları öğretmenlerin öğretimsel zamanı verimli kullanmak için bu tip önlemler almadığını göstermektedir.

"İstenmeyen davranışları önleme" az sayıda öğretmence zaman yönetimi ile ilgili alınan bir önlemdir. İstenmeyen davranışlar zamanın etkili kullanılmasını olumsuz etkileyeceği için istenmeyen davranışların önlenmesi gerekmektedir. Sınıfta kuralların etkin biçimde uygulanması, öğrencilere adil davranılması istenmeyen davranışları azaltabilir (Öztürk, 2004). Az sayıda öğretmenin istenmeyen davranışları önlemeyi zaman yönetimi ile ilgili önlemleri arasında yer alması öğretmenlerin istenmeyen davranışların önlenmesini zaman yönetimi ile ilgili bulmamaları şeklinde yorumlanabilir.

Az sayıda öğretmen "öğrenciyi motive etmeyi" zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemler arasında dile getirmişlerdir. Motivasyon, öğrencinin davranışının yönünü, şiddetini ve kararlılığını belirleyen önemli bir güç kaynağıdır. Bireyin öğrenmesi onun motivasyonu ile doğru orantılıdır (Durukan ve Öztürk, 2004). Öğrencilerin dikkatlerini derse yoğunlaştırma süresi sınırlı olduğu için öğretmenin belli bir süre sonunda öğrencileri yeniden motive etme çalışmalarına başlaması gerekmektedir (Ergün, 2004). Okulda akademik etkinliklerde başarıya motive olan öğrenciler, motive olmayanlara oranla belirgin bir biçimde motivasyon farklılığı göstermektedir (Yücel&Gülveren,2004). Ames (1983)'e göre bu farklılığın nedenlerinden biri okulda akademik işlere ayrılan zamanın harcanma miktarı ile ilgilidir. Öğrenciyi motive etmenin az sayıda öğretmen tarafından zaman yönetimi ile

ilgili alınan bir önlem olması öğretmenlerin öğrenci motivasyonu ile zaman yönetimi arasındaki ilişkinin farkında olmadıkları şeklinde düşünülebilir.

5.4. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Etkinlik Akışını Sürdürmelerine Yönelik Tartışma

Bu araştırmada incelenen bir diğer konu sınıf gözlemlerine göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde etkinlik akışını nasıl sürdürdükleridir. Bulguları incelediğimizde öğretmenlerin büyük bölümünün etkinlik akışı içerisinde "gereksiz açıklama yaptığı" görülmektedir. Aydın (2008)' a göre uzun açıklamalar, öğrencilerin derse ilgisini azaltırken konu dışına çıkılmasını da kolaylaştırmaktadır. Öğretmenlerin büyük bölümünün derste gereksiz açıklama yapmaları ile ilgili olarak öğretim zamanında öğretmenin kendinden kaynaklı kayıplar yaşandığı düşünülebilir.

"Öğrencilerin hiçbir eylem yapmadan beklemeleri" sadece bir öğretmenin sınıfında gözlenmiştir. Öğrenciler sınıfta hiçbir eylem yapmadan bekledikleri zaman; etkin biçimde olumsuz davranma, dikkatlerini başka yöne kayarak hayal kurmaya başlama ya da ilgilerini ve yoğunlaşma yeteneklerini kaybedip sıkılabilme gibi olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir (Kılbaş, 2007).

Etkinlik akışını sürdürürken sadece bir öğretmenin derse başında "dikkat çektiği" gözlenmiştir. Buna karşılık sınıflarında gözlem yapılan öğretmenlerin büyük bölümü görüşmelerde derse dikkat çekerek başladıklarını dile getirmişlerdir. Başlangıç zamanı öğretim zamanının küçük bir kısmı olmakla beraber, öğrenci motivasyonu, derse dikkat çekilmesi ve dersin amaçlarının açıklanması açısından önem taşımaktadır (Çelik, 2002). Bu durum öğretmenlerin zaman yönetimi açısından derse dikkat çekerek başlamanın öneminin farkında oldukları ve bunu kullandıklarını zannettikleri fakat kullanmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin bir bölümünün "etkinlikler arası geçişi belirttiği" gözlenirken bu öğretmenlerle yapılan görüşmelerde sadece bir öğretmen etkinlikler arası geçişi belirttiğini ifade etmiştir. Öğretmenin birinci etkinliği sonlandırıp, geçişi duyurarak, herkesin dikkatini çektiğinden emin olduktan sonra ikinci etkinliğe başlaması geçişin daha düzgün ilerleyeceğini göstermiştir. (Köktaş,

2007). Etkinlikler arası geçişlerde belirsizlik olması ve öğretmenlerin buna dikkat etmemesi öğretimsel zamanda kayıplara neden olabilmektedir.

5.5. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Öğrenci Çalışmalarını Yönlendirmeleri Yönelik Tartışma

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde öğrenci çalışmalarını yönlendirmeleri ile ilgili olarak sınıfında gözlem yapılan tüm öğretmenlerin "etkinlikle ilgili açıklama yaptığı" görülmüştür. Aynı zamanda bu öğretmenlerin tümü görüşmelerde de etkinlikle ilgili açıklama yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenin öğretim etkinlikleri ile ilgili açık yönlendirmelerinin öğrenciyi başarıya götürdüğü görülmüştür. Köktaş (2007) ve Çelik (2002)' ye göre öğretim zamanın yönetiminde, öğretim etkinliklerinin açıklık derecesi önemlidir. Bu durum öğrenciler çalışmaya başlamadan önce öğretmen tarafından ne yapacaklarına ilişkin bilgilendirildikleri için bu konuda sınıfta öğretim zamanında kayıplar yaşanmadığı şeklinde düşünülebilir.

Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin yarısının "öğrencilerin ilerlemesini gözlemlediği" ve "öğrencilere geribildirim verdikleri" gözlenmiştir. Öğrenciler çalışmaya başladıktan sonra öğretmenin aralarda gezinerek, öğrencilerin ilerlemesini gözlemlemesi, sorunlara yardımcı olması ve öğrencilerine yaptıkları çalışmalarla ilgili anında bilgi vermesi öğrencilerin çalışmayla daha çok ilgilenmesine dolayısıyla sınıftaki öğrenme zamanının artmasına neden olmaktadır (Ekici, 2004; Köktaş, 2007) Görüşme bulgularını ele aldığımızda araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu öğrencilerin ilerlemesini gözlemlediğini ve öğrencilere geribildirim verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumla ilgili olarak öğretmenlerin çoğunun öğrencilerin ilerlemesini gözlemleme ve öğrencilere geribildirim vermeyi sınıfta öğrenme zamanını arttırıcı öğretmen davranışları olduğunun farkında olmalarına rağmen bu davranışları sınıfta yeterince göstermedikleri söylenebilir.

5.6. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Rutinleri Kullanmalarına Yönelik Tartışma

Sınıf gözlemlerinde öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde rutinleri nasıl kullandıkları ile ilgili olarak sınıflarında gözlem yapılan öğretmenlerin tümü

görüşmelerde yoklama aldıklarını ifade ederken sadece bir öğretmenin gözlemlerde yoklama aldığı görülmüştür. Yoklama alan öğretmenimizin farklı gözlemlerde standart ve gelmeyeni sorarak yoklama aldığı gözlenmiştir. Bu öğretmenimizle yapılan görüşmede de öğretmenimiz her iki yoklama yöntemini zamanın olup olmaması durumuna göre kullandığını ifade etmiştir. Ceren (2008)' in İlköğretim okulu sınıf öğretmenlerini derste zamanı etkili kullanabilme yeterlilikleri ile ilgili yaptığı araştırmada araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı yoklama yapmanın gereksiz olduğu sonucuna vararak yoklamayı göz ucu ile ya da öğrencilere yaptırdıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırmada da öğretmenlerin büyük bölümünün derste yoklama almaması Ceren (2008)' in araştırmasının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi dersinde yoklama almaması öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinin süresinde yoklama gibi bir rutinle zaman kaybetmedikleri şeklinde düşünülebilir.

Görüşmelerde tüm öğretmenler öğrencilere ödevi kısa notlar yazdırarak verdiğini ifade ederken gözlemlerde sadece bir öğretmenimizin öğrencilerine ödev verdiği görülmüştür. Öğretmenlerin öğrencilerinin ödevlerini nasıl kontrol ettiklerine baktığımızda gözlemlerde bir öğretmenin "ödevleri inceleyerek kontrol ettiği" başka bir öğretmenin ise "belli öğrencilerin ödevlerini kontrol ettiği" gözlenmiştir. Görüşmelerde ise her iki öğretmende ödevleri zaman zaman kontrol ettiklerini belirtmişlerdir. İlgili literatüre baktığımızda düzenli kontrol edilmeyen ödevlerin eğitimsel olarak değeri kalmazken öğrenci için de öğretmen tarafından verilen bir yük olarak algılanmaktadır. Öğretmen ödevleri verme ve kontrol etme aşamalarında belli bir zaman planlaması yapmamışsa, ödevler sınıf içinde bir zaman tuzağı olabilmektedir (Polat, 2001). Gözlemlerde sadece bir öğretmenin ödev vermesine karşılık farklı iki öğretmenin ödev kontrolü yapmaları ödevlerin gözleme başlamadan önceki gün verildiği ya da Hayat Bilgisi dersi dışında saatlerde verildiği şeklinde düşünülebilir. Belli öğrencilerin ödevlerinin kontrol edilmesi verilen ödevin eğitimsel değerini düşürdüğü söylenebilir.

Hayat Bilgisi dersi rutinleriyle ilgili olarak gözlemlerde iki öğretmenin sınıfında dersin başında "sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler (masa örtülerinin serilmesi, sınıfta temizlik yapılması vb.)" yapıldığı, bir öğretmenin ise dersin başında "günlük olaylardan bahsettiği" görülmüştür. Fakat görüşmelerde sınıflarında gözlem yapılan öğretmenlerden hiçbiri sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeleri ve günlük olaylardan

bahsetmeyi rutinler arasında sıralamamışlardır. Aydın (2008)'a göre sınıfta yapılan günlük işler (temizlik kontrolü, beslenme vb.) veya bazı yönetsel görevlerin (geziler, veli toplantısı vb. etkinliklerin duyurusu) ders zamanında kayda değer kayıplara neden olmaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerin günlük olaylardan bahsetme ve sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeleri Hayat Bilgisi dersi rutinleri arasında görmedikleri ya da öğretmenlerin bu rutinleri zaman yönetimi açısından zaman alan etkinlikler olarak görmedikleri söylenebilir.

5.7. Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinde Zaman Yönetimine İlişkin Genel Olarak Davranışlarına Yönelik Tartışma

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin genel olarak davranışlarını incelediğimizde bir öğretmenin derste öğretmen kılavuz kitabı okuduğunu görmekteyiz. Ceren (2008)' in İlköğretim okulu sınıf öğretmenlerini derste zamanı etkili kullanabilme yeterlilikleri ile ilgili yaptığı araştırmada araştırmaya katılan öğretmen, müfettiş ve yöneticiler derste zamanı etkili kullanabilmek için dersten önce öğretmenin mutlaka hazırlık yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu öğretmenimizle yapılan görüşmede öğretmenimiz ders öncesi hazırlık yaptığını ifade etmesine rağmen derste öğretmen kılavuz kitabı okuması öğretmenin ders öncesi hazırlık yapmadığını göstermektedir. Bu araştırmada az sayıda da olsa öğretmenin derse hazırlıksız gelmesi ile ilgili olarak derste zaman kayıplarının öğretmen kaynaklı olduğunu gösterebilir.

Gözlemler esnasında öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili çeşitli sıkıntılar yaşadığı gözlenmiştir. Bu sıkıntılardan biri Hayat Bilgisi dersinin "ders dışı etkenlerle dersin bölünmesidir". Görüşmelerde sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin hiçbiri ders dışı etkenlerle dersin bölünmesini zaman yönetimi açısından bir sıkıntı olarak dile getirmezken gözlemlerde tüm öğretmenlerin sınıfında sınıfa veli ya da idarecinin gelmesi, öğretmenin çağırılması, öğretmenin telefonunun çalması vb. nedenlerle dersin bölündüğü görülmüştür. Ders süresinde zamanı etkili kullanmak için; dersin işlenişini kesintiye uğratacak, öğrencilerin dikkatlerinin başka yöne kaymasına neden olacak durumlar (idare tarafından yapılan duyurular, bir öğrencinin çağırılması vb.) ortaya çıkabilir. Öğretmen özellikle kendini ilgilendiren konularda hassas düşünerek ve hareket ederek sınıfta zamanı daha etkili kullanabilir (Durukan ve Öztürk, 2004). Bu araştırmada da öğretmenlerin tümünün derslerinin ders dışı etkenlerle aksaması ve bu

sebeple zaman kaybetme görüşmelerde hiçbir öğretmen tarafından belirtilmediğinden öğretmenlerin dersin bölünmesi ya da aksamasından rahatsızlık duymadıkları ya da bunu zaman kaybı olarak görmedikleri şeklinde düşünülebilir.

Gözlemler esnasında öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili yaşadıkları bir diğer sıkıntı ise "istenmeyen davranışlarla meşgul olma" dır. Çoğu öğretmenin sınıfında istenmeyen davranışlar nedeniyle dersi işlemesi aksamıştır. Görüşmelerde sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin hiçbiri istenmeyen davranışlarla meşgul olmayı zaman yönetimi açısından bir sıkıntı olarak dile getirmezken gözlemlerde öğretmenlerin çoğunun sınıfında istenmeyen davranışlarla meşgul olma zaman yönetimi açısından bir sıkıntı olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla meşgul olmayı zaman yönetimi açısından zaman kaybettirici bir etken olarak görmemeleri ya da bunun farkında olmamaları şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili olarak ders süresine uyma davranışlarını incelediğimizde öğretmenlerin büyük bölümünün derse geç başladığı görülürken diğer taraftan bir öğretmenin derse geç başlarken aynı zamanda dersten erken çıktığı da gözlenmiştir. Derse zamanında başlamak ve erken bitirmemek kısıtlı sürenin akılcı kullanımı ve öğrencilere model oluşturma açısından bir gerekliliktir (Halis, 2000). Özkılıç (2004)'ın İlköğretim öğretmenlerinin zaman yönetimine ilişkin davranışları ilgili yaptığı araştırmada "ders zili çalmadan sınıfta olurum" sorusuna araştırmaya katılan öğretmenlerin %83.3'ü "hayır" cevabını vermiştir. Sönmez (1992)'in İlkokul öğretmenlerinin sınıf içi etkinlikleri ile ilgili yaptığı araştırma ilkokul öğretmenlerinin %4 'ü derse zamanında girerken %94'ü derse geç girmektedir. Kırk dakikalık dersin ortalama bir ile beş dakika arası boşa geçmektedir. Bu araştırmada da sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin büyük bölümünün derse geç başlaması Özkılıç (2004) ve Sönmez (1992)'in araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin derse geç gelme nedenlerine baktığımızda ise öğretmenin dersi işleme isteksizliği veya kendinden kaynaklı olmayan dış etkenlerden (tören, idari görev vb.) kaynaklandığı görülmektedir. Hayat Bilgisi dersinin ilk saat olması nedeniyle bahçede yapılan törenler ya da ders öncesi oluşan günlük sorunlarla ilgili düzenlemelerin Hayat Bilgisi dersinin süresini kesintiye uğrattığı söylenebilir. Diğer taraftan gözlemler esnasında derse geç gelme sebebi anlaşılamayan ve aynı zamanda dersten erken çıkan B3 öğretmeninin derste" Hadi 5 dakikamız kaldı. Yazın onu bitsin. Sonra bayrak şiirini okuyacağız." şeklinde

zamanla ilgili olarak öğrencilerini sıkıştırdığı da gözlenmiştir. Bu durumla ilgili olarak öğretmen derse geç başlayıp, dersi erken bitirerek ders süresini kısaltmasına karşılık öğrencileri sıkıştırarak ya da etkinlikleri ev ödevi vererek Hayat Bilgisi dersi etkinliklerini yetiştirmeye çalıştığı söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda uygulama ve araştırmaya yönelik geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

6.1.Sonuçlar

Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili olarak öğretmenlerin bir bölümünün ders öncesi hazırlık ve zamanla ilgili planlama yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili sorulara (öğretmenlerin derse başlarken dikkat çekmeleri, öğrencilerin ilerlemesini gözlemlemeleri ve öğrencilere geribildirim vermeleri, öğretimsel işler(ödev verme, ödevleri kontrol etme), yönetsel işler(yoklama alma, ders defterini doldurma) vb.) literatüre uygun cevaplar verdiği görülürken gözlemler bu literatür bilgilerini uygulamaya taşımadıklarını göstermiştir. Öğrenciler etkinlikle meşgul olurken yönetsel işlerle ilgilenme, grup etkinliklerini kullanma, etkinlikleri erken bitiren öğrencilere ek etkinlik verme öğretmenler tarafından hem görüşmelerde hem gözlemlerde az rastlandığından bu sonuçla ilgili olarak öğretmenlerin zamanı kullanmada bunlara dikkat etmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan Hayat Bilgisi dersinde öğretmenlerce en çok dile getirilen zamanla ilgili sıkıntının öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak "dikkat süresinin" kısalığı olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili dile getirdikleri diğer sıkıntıların; ders süresi, öğrencilerin seviye farklılıkları, etkinlikleri uygulamanın zaman alıcı olması, öğrencilerin sergiledikleri istenmeyen davranışlar ve sınıf mevcudu olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde ortalama olarak kullandıkları verimli süre ile ilgili sonuçları ele aldığımızda öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi dersinde ortalama olarak kullandıkları verimli süreyi 15–20 ya da 20–25 dakika buldukları görülmüştür. Öğretmenler bu sürenin sebebini öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak dikkat sürelerinin kısalığı olarak düşünmektedirler.

Öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili aldıkları önlemlere ilişkin sonuçlara baktığımızda öğretmenlerin büyük bölümü etkinliği Hayat Bilgisi dersi dışında (farklı dersler, teneffüs, etüt saati, evde vb.), tamamlattıklarını ifade ederken bazı öğretmenler etkinlikleri düzenlediklerini (etkinlik çıkarma, etkinlik ekleme, etkinlik birleştirme vb.) belirtmişlerdir. Öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili olarak bu iki önlemi almaları Hayat Bilgisi dersi etkinliklerinin ders süresi içerisinde yetişmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Öğretmenlerin büyük bölümü tarafından ifade edilen bir diğer önlemin ise Hayat Bilgisi dersinde öğrencilerin dikkatini çekmek olduğu anlaşılmıştır. Aynı zamanda öğretmenlerce Hayat Bilgisi dersinde en çok dile getirilen zamanla ilgili sıkıntının ve Hayat Bilgisi dersinde kullanılan verimli sürenin sebebinin öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak dikkat sürelerinin kısalığı olması öğretmenlerin öğrencilerin dikkat sürelerini uzatmaları için alınmaları gereken önlemlerin farkında oldukları fakat uygulamada bu önlemleri almadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde etkinlik akışını sürdürmelerine yönelik sonuçlara baktığımızda derse başlarken dikkat çekmeye uygulamalarda çok az öğretmenin sınıfında rastlanırken öğretmenler görüşmelerde derse dikkat çekerek başladıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Sınıf gözlemlerine göre öğretmenlerin büyük bölümünün Hayat Bilgisi dersinde etkinlik akışı içerisinde gereksiz açıklama yaptığı, az sayıda öğretmenin sınıfında ise öğrencilerin hiçbir eylem yapmadan bekledikleri gözlenmiştir. Sınıfında gözlem yapılan öğretmenlerin bir bölümünün "etkinlikler arası geçişi belirttiği" gözlenirken bu öğretmenlerle yapılan görüşmelerde sadece bir öğretmen "etkinlikler arası geçişi belirttiğini" ifade etmiştir.

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde öğrenci çalışmalarını nasıl yönlendirdikleri ile ilgili sonuçları ele aldığımızda tüm öğretmenlerin gerek uygulamada gerek görüşmelerde etkinlikle ilgili açıklama yaptıkları ve bunun farkında oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bölümünün öğrencilerin ilerlemesini gözlemleme ve öğrencilere geribildirim verme ile ilgili farkındalıklarının olmasına rağmen bu davranışları uygulamada göstermedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde rutinleri kullanmalarına yönelik sonuçlara baktığımızda öğretmenlerin çok azının yoklama alma, ödev verme, ödev kontrol etme gibi yönetsel ve öğretimsel işleri yaptığı gözlenirken öğretmenler görüşmelerde bu işleri

Hayat Bilgisi dersinde yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca Hayat Bilgisi dersinin ilk ders olması nedeniyle sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler ve günlük olaylardan bahsetmeye gözlemlerde rastlanırken, görüşmelerde bu durumlar öğretmenler tarafından Hayat Bilgisi dersi rutinleri arasında bahsedilmemiştir.

Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin genel davranışlarına yönelik sonuçlara baktığımızda gözlemlerde az sayıda öğretmenin derse hazırlıksız gelerek derste kılavuz kitabı okuduğu görülmüştür. Gözlemler esnasında öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili yaşadığı sıkıntıların Hayat Bilgisi dersinin ders dışı etkenlerle (sınıfa veli ya da idarecinin gelmesi, öğretmenin çağırılması, öğretmenin telefonunun çalması vb.) bölünmesi ve öğretmenlerin derste istenmeyen davranışlarla meşgul olarak dersin kesintiye uğraması olarak gözlenmiştir. Bu sıkıntılara öğretmenlerin büyük bölümünün sınıfında rastlanırken, bu öğretmenlerle yapılan görüşmelerde hiçbir öğretmen ders dışı etkenlerle dersin bölünmesini ya da istenmeyen davranışlarla meşgul olmayı bir sıkıntı olarak dile getirmemiştir. Öğretmenlerin ders süresine uyma davranışları ile ilgili olarak ise çok sayıda öğretmenin derse geç başladığı görülürken diğer taraftan bir öğretmenin derse geç başlarken aynı zamanda dersten erken çıktığı da gözlenmiştir. Öğretmenlerin derse geç gelme nedenlerine baktığımızda ise öğretmenin dersi işleme isteksizliği veya kendinden kaynaklı olmayan dış etkenlerden(tören, idari görev vb.) kaynaklandığı görülmektedir.

6.2. Öneriler

Araştırmanın bulgularına ve sonuçlarına dayalı olarak uygulamaya yönelik ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik öneriler bu bölümde sunulmuştur.

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin bir bölümünün ders öncesi hazırlık ve zamanla ilgili planlama yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin derste zamanı etkili kullanabilmeleri için ders öncesi hazırlık ve zamana yönelik planlama yapmaları ve bu planların zümre öğretmenleri tarafından gerçekçi biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir.
2. Araştırma sonuçları öğretmenlerin büyük bölümünün öğrencilerin öğrenme zamanını arttırıcı stratejileri bildikleri fakat bu stratejilerin çok az öğretmence

kullanıldığını ortaya koymuştur. Uygulamadaki sıkıntılar araştırılarak buna yönelik düzenlemeler getirilmelidir.

3. Öğretmenlerle dersin başında dikkat çekme ve dikkati sürdürmeyle, öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili uygulamalı çalışmalar yapılmalıdır.
4. Sınıfta öğrenme zamanını arttırmak için mutlaka öğrencinin ilerlemesi gözlenmeli ve öğrencilere geribildirim verilmelidir. Bunun için öğretmenlere ödev, bireysel performans, ölçme değerlendirme konularında uygulamalı eğitimler verilmelidir.
5. Hayat Bilgisi dersinin ilk ders olması gereği bu dersteki sınıf rutinleri (yoklama, sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler vb.) zaman kaybını en aza indirecek biçimde düzenlenmelidir.
6. Öğretmenlerin derse zamanında girip zamanında çıkmaları için idare tarafından önlemler alınmalıdır.
7. Araştırma sonucunda öğretmenlerin derslerinin ders dışı etkenlerle bölünerek ders zamanının kesintiye uğradığı görülmüştür. Ders zamanın ders dışı etkenlerle bölünmemesi için okul idaresi ve öğretmenlerce önlemler alınıp, kurallar oluşturulmalıdır.
8. Derste zamanın etkili kullanması öğretmenin ve öğrencilerin ders zamanın her saniyesinin öneminin farkında olmalarına bağlıdır. Bu nedenle öğretmenlere ve öğrencilere zaman yönetimi ile ilgili farkındalık kazandırıcı rehberlik hizmetleri verilmelidir.
9. Velilerin sınıfa giriş çıkışları ile ilgili olarak gerek idare gerek sınıf öğretmeni tarafından kurallar oluşturulmalıdır.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada İlköğretim 3. sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşleri incelenmiştir. Aynı araştırma farklı dersler ve farklı sınıflar için de yapılabilir.
2. Branş öğretmenlerinin derste zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşleri incelenebilir.
3. Aynı araştırma nicel yöntemlerle yapılabilir.

KAYNAKÇA

Açıkalın, A. (1998), *Toplumsal Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği*, Ankara: Pegem Yayınları.

Adair, J. ; Adair, T. (1996), *Zaman Yönetimi*, Çev. Bengi Güngör, Ankara: Öteki Yayınevi

Ağaoğlu, E. (2002), "Eğitimde zaman yönetimi", E. Ağaoğlu (Ed.), *Sınıf Yönetimi*, *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 119-135

Alay, S. (2000), "Relationship Between Time Management and Academic Achivement of Selected University Students", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Atlıhan, A. ; Özel Eren, E.; Fidan, Ö. N. (2006), *İlköğretim 3 Hayat Bilgisi Öğretmen Kılavuz Kitabı*, İkinci Baskı, İstanbul: M.E.B Yayınları.

Aydın, A. (2000), *Sınıf yönetimi (3. Baskı)*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Aydın, A. (2008), *Sınıf yönetimi (9. Baskı),* Ankara: Pegem Yayınları.

Balcı, A.(1990), "Zaman Yönetimi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, c.23, 1, 92-102.

Başar, H.(1999), *Sınıf Yönetimi,* İstanbul: MEB Yayınları.

Belet, D. (1999), "İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi", *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* c. 9, . 1-2, 77-91.

Celep, C. (2004), *Sınıf Yönetimi ve Disiplini (3. Baskı),* Ankara: Anı Yayıncılık.

Ceren, A. (2008), "İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenlerinin Derste Zamanı Etkili Kullanma Yeterlilikleri", *Yüksek Lisans Tezi,* Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Chissom, B. (1987), "The Work Behaior of Elemantry Scholl Teachers", *Journal of Educational Research*, v. 80, n.4, 248–253.

Cüceloğlu, D. (1997), *İyi Düşün Doğru Karar Ver*, 19. Baskı, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Covey, S.R.; Merrill, A. R. ; Merrill, R. R. (1998), *Önemli İşlere Öncelik,* Çev, Osman Deniztekin, İstanbul, Varlık Yayınları.

Çelik, V. (2002), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Çilenti, K. (1991), *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

Demirtaş, H.; Özer, N. (2007), "Öğretmen Adaylarının Zaman Yönetimi Becerileri İle Akademik Başarısı Arasındaki İlişkisi", *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, c. 2. 1.

Durukan, H.; Öztürk, H.İ. (2004), *Sınıf Yönetimi*, Çanakkale: HD Yayıncılık.

Ekici, G. (2004), "Öğretimin Yönetimi", E. Karip(Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık. 61-95.

Eldeleklioğlu, J. (2008), "*Ergenlerin Zaman Yönetimi Becerilerinin Kaygı, Yaş Ve Cinsiyet Değişkenleri Açısından İncelenmesi*", İlköğretim Online, c.7, s.3, 656-663.

Emmer E. T., Evertson C. M., Anderson L. M. (1980), "Effective Classroom Management at the Beginning of the School Year", *The Elementary School Journal, v.* 80, n. 5, 219-231.

Erden, M. (2001), *Sınıf Yönetimi*, Birinci Basım, İstanbul: Alkım Yayınları.

Erdul, G. (2005), "Üniversite Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerileri İle Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Yüksek Lisans Tezi*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Eren, E. (1996), *Organizasyon ve Yönetim*, 3. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım.

Ergün, M. (2004), "Sınıfta Motivasyon", E. Karip(Ed.), *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık. 115-129.

Erken, V.(2002), *Sınıf Yönetimi Öğretmenin Kitabı.* Ankara: Berikan Yayınları.

Erkılıç, E. A. (2005), "Zaman Yönetimi", Kıran, H.(Ed.), *Etkili Sınıf Yönetimi, Ankara: Anı Yayıncılık,119–140.*

Günay, K. (2003), "Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi*" Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Güven, S. (2008), "Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Ders Programlarının Uygulanmasına İlişkin Görüşleri", *Milli Eğitim Dergisi*, 177, 224-236.

Halis, İ. (2001), *Demokratik Sınıf Ortamı İçin Profesyonel Sınıf Yönetimi*, Konya: Mikro Yayınları.

Halis, İ. (2002), *Sınıf Yönetimi*, Konya: Mikro Yayınları.

Kalaycı, N. (1994), "İlkokul İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Dersini Okutan Öğretmenlerin Bu Dersteki Etkinliklere Ayırdıkları Sürenin Değerlendirilmesi", *Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karakoç, N.(1990), "İşletmelerde Etkenliği Belirleyen Bir Kaynak: Yönetsel Zaman", *Verimlilik Dergisi*, MPM Yayınları, No 2.

Karslı, M. D. (2004), *Sınıfta Öğrenme Zamanının Yönetimi*, M. Şişman ve S. Turan (Ed.), Sınıf yönetimi, Ankara: Pegem A Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.,

Kılbaş, Ş. (2006), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar,* İstanbul: Kare Yayınları.

Köktaş, Ş. ; Köktaş V. (2007), *Etkili Sınıf Yönetimi* , Adana: Çeskod Yayınları.

Leung, J. ; Ho C. (2001), "Disruptive Classroom Behavior Perceived by Hong Kong Primary School Teachers", *Educational Research Journal,* v. 16, n. 2, . 223 – 238.

Melnick, S. A. & Meister, D. G. (2008). A Comparion of Beginning and experien Teachers' Concerns. *Educational Research Quarterly*. vol. 31, 3. 39-56.

Nelson, J. (2001), *Positive Discipline A Teacher's A-Z Guide*, Second Edition, USA: Prima Publishing.

Ocak, G. ; Beydoğan, H. Ö. , (2005), "İlköğretim Okulları 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders İçeriğinin Amaçlarla Tutarlılık ve Öğrenci Seviyesine Uygunluk Açısından Yeterlilik Düzeyi (Standart Belirleme- Erzurum İl Örneği)", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 6, s. 1, 109-132.

Özkılıç, R. (2007), "Behaviours of Primary School Teachers Related to Time Management At Classroom", *e- Journal of New World Sciences Academy*, c.2, 3, C0013.

Özkılıç, R. ; Korkmaz, N. H. (2004), "Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Beden Eğitimi Spor Öğretmenlerinin Sınıfta Zaman Yönetimine İlişkin Davranışları", *Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 2, s. 17, 281-293.

Özkılıç, R. (2000), "Sınıfta Zaman Yönetimi", L. Küçükahmet(Ed.), *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım 91-106.

Öztürk, B. (2004), *Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi*, E. Karip(Ed.), Sınıf Yönetimi, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Passig, D. (2004), "Future-Time-Span As A Cognitive Skill In Future Studies", *Futures Research Quarterly,* Vol 19(4), 27-42.

Polat, H.(2001), "İlköğretim I. Kademe Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Eğitsel Durumlar İle İlgili Görüşleri ve Zamanı Kullanımı", *Yüksek Lisans Tezi*, MarmaraÜniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Scoot, M.(1997), *Zaman Yönetimi*, İstanbul: Rota Yayınları.

Sönmez, V. (1992), "İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf İçi Etkinlikleri", *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 97-106.

Sözer, E.(1998), "Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri", Gürhan Can(Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

Smith, B. (1998), *It's About time: Opportunities to learn in Chicago's Elemantry Schools. Improving Chicago's Schools,* Consortium on Chicago School Research, IL.

Smith, H.W. (1998), *Hayatı ve Zamanı Yönetmenin 10 Doğal Yasası*, (Çev. Aslı Cıngıl Çelik), İstanbul: Rota Yayın Yapım Tanıtım.

Şaktanlı, C. (2001), "Sınıfta Ders Zamanın Yönetimi", *Yüksek Lisans Tezi,* Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Tok, Ş. (2007), "Etkili Öğretim İçin Yöntem ve Teknikler", A. Doğanay (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Trueman M. ; Hartley J. (1996), "A Comparison Between the Time-Management Skills and Academic Performance of Mature and Traditional-Entry University Students", *Higher Education*, v. 32, n. 2, 199-215.

Uluşahin, S.(1999), "Zaman Yönetimi"*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi,* Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ünal, S. ; Ada, S. (2000), *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaa Birimi.

Üstün, A. ; Nural, E. ve Değer, Ş. (2005), *Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıfta Zaman Yönetimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Trabzon İli Örneği,* http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php, [saat:17.43, tarih: 9 Nisan 2009].

Veenman, S. (1984), "Perceived Problems of Beginning Teachers", *Review of Educational Research*. 54, 2. 143-178.

Weinstein, C. S. ; Mignano, A. J. (1993), *Elementary classroom management : lessons from research and practice,* New York : McGraw-Hill.

Yalın, H.İ.,(2003), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara:Nobel Yayınları.

Yapıcı, M. ; Leblebiciler N.H. (2007), "Öğretmenlerin Yeni İlköğretim Programlarına Yönelik Görüşleri" , http://ilkogretim-online.org.tr/vol6say3/v6s3m37.pdf, [saat: 18.03, tarih: 9 Nisan 2009].

Yıldırım, A. ; Şimşek, H. (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yücel, C. ; Gülveren, H. (2004), "Sınıf Yönetiminde Öğrencilerin Motivasyonu", M. Şişman, S. Turan (Ed.) *Sınıf Yönetimi(Teori ve Uygulama)*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EK 1. YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Merhaba, ben; Ç.Ü. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümünde Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hayat Bilgisi dersinde zaman yönetimi ile ilgili bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu konu hakkında görüşmek istiyorum. Sınıftaki zamanın yöneticisi olan siz öğretmenlerin bu konu hakkındaki görüşlerini almanın, araştırmama önemli katkılar sağlayacağı kanısındayım.

Araştırma süresince vereceğiniz bilgilerin, isminiz gizli tutularak değerlendirileceği ve isminizin araştırma raporuna dahil edilmeyeceği konusunda sizi temin ederim. Görüşme esnasında sizin de izniniz olursa görüşmeyi ses kayıt cihazı ile kaydetmek istiyorum. Bu kaydı araştırmacı ve danışman dışında kimsenin dinlemeyeceğine dair sizi temin ederim.

Görüşmemiz yaklaşık olarak 30-40 dakika sürecektir.

Bana sormak istediğiniz ya da açıklamak istediğiniz bir şey var mı?

Hazırsanız başlayabiliriz.

GÖRÜŞME SORULARI

1- Hayat Bilgisi dersinde planlarınızı nasıl hazırlıyorsunuz?

2- Hayat Bilgisi ders planlarınızı hazırlarken zamanla ilgili bir planlama yapıyor musunuz?

3- Hayat Bilgisi dersinde ders planınızı uygularken etkinlikleri yetiştirme konusunda ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz? Bunların nedenleri sizce neler olabilir?

4- Derse başlama ile ilgili rutinleriniz nelerdir? Öğrenciler derse başladığınızı nasıl anlıyorlar?

5- Hayat Bilgisi dersinde öğrenciler etkinlikle meşgul olurken siz neler yapıyorsunuz?

6- Etkinlik esnasında verilen çalışmalar öğrencilerce zamanında bitirilmediğinde neler yapıyorsunuz?

7- Hayat Bilgisi dersinde etkinlik esnasında veya sonrasında öğrencilere geribildirimi nasıl veriyorsunuz?

8- Etkinlikler arası geçişlerde öğrencilere etkinlikle ilgili olarak nasıl açıklamalar yapıyorsunuz? (Etkinlikler arası geçişlerde neler yapıyorsunuz?)

9- Dersi planladığınız zamandan önce bitirdiğiniz durumda ne yaparsınız?

10- Hayat Bilgisi dersinde (ilk derste) rutin olarak ders dışında yaptığınız işler nelerdir?

11- Hayat Bilgisi dersinde etkili ve verimli kullandığınız ortalama süre ne kadar?

12- Sizce bunun nedeni ne olabilir?

13- Bu süreyi arttırmak için ne gibi önlemler alıyorsunuz?

14- Bu süreyi arttırmak için neler önerirsiniz?

Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 2. GÖZLEM FORMU

Sınıf: 3-A
Sınıf mevcudu: **Tarih:**
Kız: **Erkek:** **Saat:** **Ders Saati:** 40'
Ders: Hayat Bilgisi **Konu:**

1-Etkinlik akışını sürdürmek (Giriş) a) Yoklamayı nasıl alıyor? b) Materyalleri nasıl dağıtıyor? c)Öğrenciler hiçbir eylem yapmadan bekliyorlar mı? d) Öğretmen etkinlikler arası geçişi belirtiyor mu? e) Öğrencileri bir sonraki etkinliğe hazırlıyor mu? f)Öğretmen dikkate değer olmayan olaylar üzerinde duruyor mu? g) Sınıf içindeki öğrencileri öğrenme etkinlikleri için bireysel çalışma gruplarına ayırıyor mu? ğ) Etkinliklerini erken bitiren öğrencilere ek etkinlikler veriliyor mu? h)Öğretmen bitirdiği etkinliğe yeniden dönüyor mu? (Takla Atma) ı)Gereksiz açıklama yapıyor mu? i)Tepegöz, bilgisayar vb. sunumlarla zaman kazanıyor mu?	
2- Öğrenci Çalışmalarını Yönlendirme(Gelişme) a) Öğrenciler çalışmaya başlamadan önce onlara neyi, neden yaptıkları, nasıl yardım alabilecekleri hakkında açıklama yapılıyor mu? b)Öğrenciler çalışmayı bitirdiklerinde ne yapacaklarına ilişkin açıklama yapılıyor mu? c) Öğretmen etkinlik esnasında verilen çalışmalar öğrencilerce zamanında bitirilmediğinde neler yapıyor? d)Öğrencilerin çalışmaya ne kadar zaman harcayacakları açıklanıyor mu? e) Öğrenciler çalışırken aralarda gezinip sorunlara yardımcı oluyor mu?	
3-Ders İçi Değerlendirme (Sonuç) a) Öğretmen etkinlik esnasında ya da daha sonra geribildirim sağlıyor mu? b) Ödevleri nasıl veriyor? c) Dersi nasıl bitiriyor?	

EK. 3 SINIF GÖZLEMLERİNDEN KODLAMA ÖRNEĞİ

B3 1. gözlem
14.04.08

Öğretmen "Günaydın" diyerek sınıfa girdi. Dolabına bir şeyler yerleştirdi. Ön sıralardaki öğrencilerin ödevlerine göz attı.(**Ödev Kontrolü; Belli öğrencilerin ödevlerini kontrol etme)**Bir öğrencinin yanına giderek neyi olduğunu sordu. Öğrencilerin bir kısmı ayakta. Öğretmen "Sinem davranışlarına dikkat et. Yoksa bir hafta teneffüse çıkamayacaksın." Diyor. **(İstenmeyen davranışlarla meşgul olma)** Öğretmen "Çalışma kitabınızı ve ders kitabınızı çıkarın." diyor. **(Öğrencilere çalışmaya başlamadan neler yapacağını söylüyor)** Öğrenciler kitaplarını çıkarıyorlar. Öğretmen kendi kılavuz kitabını açıyor. Öğrenciler ayakta. Öğretmen kılavuz kitabı okuyor. "Evet, Hadi çocuklar " diye sesini yükseltiyor. Öğrenciler yerlerine oturuyorlar. Öğretmen "size bir bilmece soracağım diye dikkati çekiyor**.(derse başlarken dikkat çekme)** "Mavi göklerden indim size al atlas giyindim? " öğrenciler "bayrak" diye bağırıyorlar. Öğretmen açıklıyor: "Bizim bayrağımız nasıl? Kare mi?" Öğrenciler "dikdörtgen" diye bağırıyorlar. Öğretmen "Ne var üzerinde?"diye soruyor. Öğrenciler "ay yıldız" diye bağırıyorlar. (Öğretmen masasında oturuyor.) Kitaptaki şiiri birkaç öğrenciye okutuyor. Öğretmen "Diğer ülkelerin bayrakları farklı hepsi aynı olsaydı nolurdu?" diye soruyor. Bir öğrenci " Diller farklı ondan bayraklarda farklı" diye cevap veriyor. Öğretmen " Dillerle ilgili değil. Bayrakların hikâyesi var siz araştırdınız mı?" diyor. Öğrenciler parmak kaldırmadan öğretmenin sorusuna cevap veriyorlar. O sırada bir veli sınıfa giriyor ve öğrenciye bayrak veriyor. **(ders dışı etkenlerle dersin bölünmesi)** Öğretmen "Bayrak neyi temsil ediyor?" diye soruyor. Bir öğrenci "bağımsızlığı" cevabını veriyor. Öğretmen "Türk bayrağının hikayesini kim anlatacak?" diye soruyor. Öğrenciler parmak kaldırıyorlar. Öğretmen öğrencilere söz hakkı verip cevapları alıyor. Öğretmen "Farklı bayraklarla bir şeyler hazırlayın demiştim." Diyor. Öğrenciler karton üzerine yaptıkları farklı ülkelerin bayrakları ile ilgili çalışmaları çıkarıyorlar. Öğretmen " Açın önünüze bir göreyim." Diyor. Öğretmen yerinde oturuyor. Bir öğrencinin çalışmasını eline alarak inceliyor. .(**Ödev Kontrolü; Belli öğrencilerin ödevlerini kontrol etme)** Bir öğrenciye söz hakkı vererek Azerbaycan bayrağının hikayesini okutuyor. Almanya bayrağının hikayesini öğretmen okuyor. Bir öğrenci Bulgaristan bayrağının hikayesini anlatıyor. Öğretmen bir öğrencinin çalışmasını tahtaya asarak öğrencilere gösteriyor. Karton kırışık olduğu için düzeltiyor. Öğrencilere en güzel bayrak hangisi diye soruyor. Öğrenciler Türk bayrağını gösteriyor. Öğretmen "peki sizce başka bir ülkedeki çocuğa sorsak ne der?" diye soruyor. Öğrenciler yine Türk bayrağını gösterince öğretmen "bence herkes kendi ülkesinin bayrağını gösterir." Diyor. Öğretmen Cezayir bayrağının hikayesini okuyor. Öğretmen yerinde oturuyor. Bir öğrenci tahtaya çıkarak Japon bayrağını gösteriyor. Öğretmen Japon bayrağının hikayesini anlatıyor. Başka bir öğrenciye Fransa bayrağının öyküsünü okutuyor. Dinlemeyen öğrencilere "dinle!" diye bağırıyor. Öğretmen Fransa bayrağının öyküsünü anlatıyor. (Öğretmen yerinde oturuyor.) başka bir çalışmayı öğretmen sınıf panosuna asıyor. Yerine yeniden oturuyor. Öğrencinin birine ders kitabını okutuyor. Öğretmen "Çalışma kitabını çıkarın çocuklar" diyor. (Öğretmen yerinde oturuyor.) Bir öğrenci öğretmenin çalışmalarını ne yapacağını soruyor. Öğretmen "sınıf dolabının üzerine koy" diyor. Öğretmen çalışma kitabındaki boşluk doldurulacak yeri okuyor ve boşluğa ne geleceğini sorup öğrencilere doldurtuyor. Akrostiş nedir diye sorup hatırlıyor musunuz diyerek Akrostiş çalışmasını

anlatıyor ve çalışma kitabındaki şiir yazma etkinliğini yapın diyor. **(Etkinlikle ilgili açıklama yapma)** (Öğretmen yerinde oturuyor.) Öğrenciler etkinliği yapıyorlar. Öğretmen kılavuz kitabı inceliyor. Bir öğrenciye "düşünüyor musun?" diye soruyor. Öğretmen öğrencilere çalışma kitabındaki bayrak süsleme ilgili etkinliği şimdi yapın bu sırada şiiri düşünün diyor.**(etkinliği yarım bırakıyor.)** Öğretmen dolabından bir kitap çıkarıyor. Öğrenciler bayrağı pullarla yapıştıracaklar. Kitabın içinden "kırmızı el işi kağıdı verebilirim." Diyor. Sınıfın yarısı parmak kaldırıp el işi kağıdı istiyorlar. Öğretmen gelsin bakalım isteyenler diyor ve öğrenciler öğretmenin masasının yanına gidiyor. Öğretmen el işi kağıtlarını dağıtıyor. **(materyalleri dağıtma ile ilgili bir rutin yok)** Yırtma yapıştırma yapacaklarını söylüyor ve nasıl yapacaklarını gösteriyor. **(Etkinlikle ilgili açıklama yapma)**Ayağa kalkıyor öğrencilere bakıyor. Aralarda geziniyor. Bir öğrencinin yanına giderek sorusunu cevaplıyor. Bir öğrenciye senin sayfan var mı diye soruyor. Öğrencilerle ilgilenmeye devam ederek "aferin böyle devam edin." Diyor. **(öğrenciler çalışırken aralarda gezinip, sorunlara yardımcı oluyor.)** Dolabını kapatıyor. Sınıftan çıkıyor. Öğrenciler kendi kendilerine çalışmaya devam ediyorlar. Öğretmen sınıfa geri dönüyor. Çantasından bir şeyler çıkarıyor. Bir öğrenciyi yanına çağırıp birlikte sınıfın dışına çıkıyorlar ve öğrenciyi bir yere gönderiyor. Öğretmen bir öğrenciye bir şeyler söylüyor. Pencereden dışarı bakıyor. Ön sıradaki bir öğrencinin çalışmasına yardımcı oluyor. Sıraların arasında geziniyor. Uhusu olmayan bir öğrenciye nerede uhun diye sorarak başka bir öğrenciden uhu alıp öğrenciye yardımcı oluyor. **(öğrenciler çalışırken aralarda gezinip, sorunlara yardımcı oluyor.)** Ayakta sıraların önünde kolu bağlı geziniyor. Öğrencilerin çalışmalarına bakıyor. Bir öğrencinin çalışmasını örnek gösteriyor. Nasıl yapılacağını sınıfa göstererek anlatıyor**.(etkinliğin sonunda etkinlik ile ilgili açıklama yapıyor)** öğretmen masasını topluyor. El işi kağıtlarını dolaba koyuyor. Ön sıraların önünde dolaşıp öğrencinin etkinliği ile ilgileniyor. Dışarı yolladığı öğrenci geliyor. Öğretmen çantasına öğrencisine aldırdığı şeyi koyuyor. Öğretmen tek tek pulları yapıştıran bir öğrenciye gülerek ne zaman biter bunlar acaba diyor. Öğrencilerin çalışmalarıyla ilgileniyor. Zil çalıyor. Öğrenciler çalışmalarını topluyor. Öğretmen sınıftan çıkıyor.

KISA GÖRÜŞME

1. Kazanımınız neydi?

— Diğer ülkelerin bayraklarını inceleyerek bayrağımızla olan benzerliklerini ve farklılıklarını belirtir.

2. Ders planının içerdiği 40' lık süre konuyu işlemenizde yeterli oldu mu?

— Süre yeterli gelmedi. 40' olduğu için şiiri yazmaya yetmedi. Öğrencilere şiiri ev ödevi olarak verip, yarın ilk on dakika tekrar edeceğim**.(ders süresinin yetersizliği)**

3. Hedeflediğiniz kazanımları gerçekleştirdiniz mi?

— Gerçekleştirdim.

4. Derste zaman kaybettiren durumlar oldu mu?

— Hayır, olmadı.

EK 4. GÖRÜŞME METİNLERİNDEN KODLAMA ÖRNEĞİ

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU (E

1- Hayat Bilgisi dersinde planlarınızı nasıl hazırlıyorsunuz?

Kılavuz kitaba bağlı olarak konularımızı işliyoruz. (Kılavuz kitap)

2- Hayat Bilgisi ders planlarınızı hazırlarken zamanla ilgili bir planlama yapıyor musunuz?

O ders için zaman yetiyor. Böyle bir planlama yapmıyorum. (Zamanla ilgili planlama yapmıyor.)

3- Hayat Bilgisi dersinde ders planınızı uygularken etkinlikleri yetiştirme konusunda ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz? Bunların nedenleri sizce neler olabilir? (öğrenci beklentisini dikkate almak)

Etkinlik çok fazla. Çocukları ilgilendiren, güncel, dersi daha güzel işleyebileceğimiz, verimli, öğrencilerin hoşuna giden etkinlikleri alıyoruz. Hepsini almadığım için yetiştirme konusunda bir sıkıntı yaşamıyorum. (etkinlikleri düzenleme)

4- Derse başlama ile ilgili rutinleriniz nelerdir? Öğrenciler derse başladığınızı nasıl anlıyorlar? (günlük olaylardan bahsetme)

İlk derste öğrencilerle 5 dakika günlük olaylardan sohbet ediyoruz. Daha sonra konuyu açıklamaya çalışıyorum. Bir gün önceden çocukların haberi oluyor. Doküman toplayın, okuyun diyorum. (konuyu açıklama, öğrenci ön hazırlığı)

5- Hayat Bilgisi dersinde öğrenciler etkinlikle meşgul olurken siz neler yapıyorsunuz?

Etkinliği beraber yapıyoruz. Öğrencilerin bireysel olarak yapması gereken etkinliklerde ders defterin dolduruyorum. (öğrenciler etkinlikle meşgul olurken yönetsel işlerle ilgilenme)

6- Etkinlik esnasında verilen çalışmalar öğrencilerce zamanında bitirilmediğinde neler yapıyorsunuz? (etkinliği başka H.B. dersinde tamamlatma)

Genelde etkinlikleri bitmezse diğer Hayat Bilgisi derslerine aktarıyoruz. Etkinliğin bir amacı var etkinliğin amacına ulaşabilmesi için mutlaka bir sonuca bağlıyoruz. (etkinliği sonuca ulaştırma)

7- Hayat Bilgisi dersinde etkinlik esnasında veya sonrasında öğrencilere geribildirimi nasıl veriyorsunuz?

Geribildirim verme

Beraber kontrol ediyoruz. Yanlışlarını göstermeye çalışıyorum. Şurada şu yanlışın var böyle olacaktı şeklinde. Ama 35 tane öğrencim var. Tam olarak hepsiyle ilgilenemiyorum. (sınıf mevcudu (sıkıntı))

8- Etkinlikler arası geçişlerde öğrencilere etkinlikle ilgili olarak nasıl açıklamalar yapıyorsunuz? (Etkinlikler arası geçişlerde neler yapıyorsunuz?)

Süremiz 40' dakika olduğu için bir etkinlik yapıyoruz. Zamanımız olursa diğer etkinliği anlatıyorum ama bir şey yapamıyoruz. Genelde ilk başta ben bir açıklama yaptıyorum. Ben açıklamu yapınca ne yapacaklarını daha iyi kavrıyorlar. (etkinlikle ilgili açıklama yapma)

9- Dersi planladığınız zamandan önce bitirdiğiniz durumda ne yaparsınız?

Zamanından önce dersi bitirdiğimde genel kültür; cumhurbaşkanından tutunda Türkiye'nin genel yapısı ile ilgili geleneklerimiz göreneklerimiz, geçmiş yıllardaki savaşlardan vb. bahsediyoruz. (genel kültür vb. konulardan bahsetme)

10- Hayat Bilgisi dersinde (ilk derste) rutin olarak ders dışında yaptığınız işler nelerdir?

Yoklamayı her gün ilk ders Hayat Bilgisi dersinden önce 4-5 dakika alıyor. Numaru okuyarak yoklama alıyorum. (Standart yoklama alma)

Ders defterini ders bitimine doğru ya da zaman artığı zaman her dersin sonunda işlemeye çalışıyorum. (H.B dersinde ders defterini doldurma)

Hayat Bilgisi dersinde bir gün önceden konuyu okumalarını istiyorum. Çalışma kitabı ile ilgili doldurabilecekleri kendi başlarına yapabilecekleri şeyleri ödev olarak veriyorum.

ödevleri incelemek

Ödevlerin kontrolünü her zaman yapamıyorum. Çünkü zaman yetmiyor. Baktığım zaman tek tek dolaşıyorum bazen de masaya çağırıyorum. Ama bayağı bir zamanımı alıyor. Güzel yaptıysa çok güzel olmuş diye öğrenciyi motive edebiliyorsunuz. ödevleri zaman zaman kontrol etme

Çocukların daha sosyal olmaları açısından dolabını birkaç öğrenci düzenler, masamı düzenlerler. Sınıfta nöbetçi öğrenciler kontrol ederler, pano görevlileri panoyu düzenlerler. (öğrencilere ödev verme)

11- Hayat Bilgisi dersinde etkili ve verimli kullandığınız ortalama süre ne kadar?

En fazla 15- 20 dakikası. (15 - 20 dakika)

12- Sizce bunun nedeni ne olabilir?

Çünkü 9 yaşındaki bir çocuğa en fazla 15 dakika bir şeyler verebiliyoruz. Ondan sonra çocuk kopuyor. Sonrasında dalıyor, arkadaşıyla konuşuyor. Bu 10-15 dakikada verebiliyoruz veremezsek olay bitiyor. (öğrencinin yaşına bağlı dikkat süresi)

13- Bu süreyi arttırmak için ne gibi önlemler alıyorsunuz?

Bu süreyi arttırmak için önlemler almıyorum. Çünkü artıramıyorum. 10–15 dakika kalıyor. (önlem almıyor)

14- Bu süreyi arttırmak için neler önerirsiniz?

Bu gelişim çağındaki çocuklarda en fazla 15 dakika oluyor. Ancak biraz daha sessizlik olursa 20-25 dakika verebileceğimiz çocukta var. Ama sınıftaki bazı

konuşmalardan etkileniyor, anlayamıyor belki sınıftaki konuşma olaylarını azaltabilirsek algılama olayı da 20 dakikaya çıkabilir. (istenmeyen davranışları önleme)

Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Bence Hayat Bilgisi dersi çocuklar için gerçekten önemli . Bu konuya milli eğitimin günlük bir saat yerine iki saat vermesi çocuğu hayata bağlama açısından, hayatı öğrenmesi için daha etkili olacağını düşünüyorum. (H.B dersinin iki saate çıkarılması)

EK 5. KOD LİSTESİ

Öğretmen kılavuz kitabı
Ders öncesi hazırlık(öğretmen)
Ders öncesi hazırlık(öğrenci)
Zamanla ilgili planlama yapma
Öğretmenlik yeteneği
Çevresel şartlar
Esneklik
HB nin ilk ders olması
Derste kılavuz kitabı okuma
Belirli gün ve haftalar
Dikkat çekme
Fırsat eğitimi
Etkinlik geçişini belirtme
Sunum teknolojisini kullanma
Etkinliğin özü
Öğrenciler etkinlikle meşgul olurken yönetsel işlerle ilgilenme
Grup etkinlikleri
Etkinliği erken bitiren öğrencilere ek etkinlik verme
Etkinlikle ilgili açıklama yapma
Öğrencilere görev (sorumluluk) vermek
Öğrencinin ilerlemesini gözlemlemek
Geribildirim verme
Öğrencilerle birlikte planlama yapma
Öğrenci hazırlıklarının sunumları
Ödevi kısa notlar yazdırarak verme
Gelmeyeni sorarak yoklama alma
Ders defterini ders dışı zamanlarda doldurma
Standart yoklama alma
Ders defterini Hayat Bilgisi dersinde doldurma
Ödevleri zaman zaman kontrol etme
Belli öğrencilerin ödevlerini kontrol etme
Ödevi inceleyerek kontrol etme
İlk on dakika hikâye okuma
Öğrencilere ödev kontrol etme görevi verme
Ödevleri öğrenciler etkinlikle meşgul olurken kontrol etme
Günlük olaylardan bahsetme
Sınıfla ilgili fiziksel düzenlemeler
Öğrencilerin dikkat süresi
Ders süresi
Seviye farklılıkları
İstenmeyen davranışlarla meşgul olma
Etkinlikleri uygulamanın zaman alıcı olması
Sınıf mevcudu
Öğrencilerin ilk 10 dakika hikâye okumaları
Geç gelen öğrenciler
Öğrencilerin isteksizliği
Hayat Bilgisi dersinin ilk saat olması
Ders dışı etkenler
Öğrenci devamsızlıkları
Öğrenci eksikleri
Ders kitabının eksik yönleri
Öğrencilerin konuşma isteklerini kesme
Öğrenilenin davranışa dönüşmesi
Öğrencilerin derse hazırlıksız gelmeleri
Etkinliği HB ders saati dışında tamamlatma
Öğrencilerin dikkatini çekme
İstenmeyen davranışları önleme
Etkinlikleri düzenleme
Materyal kullanımını arttırmak
Öğrenciyi motive etme
Sunum teknolojisinin kullanımı
Fırsat eğitimi
Öğrenci beklentilerini dikkate almak
Etkinliği Sonuca Ulaştırma
Duyuşsal eğitim
Öğrenci merkezli eğitim
Velilerle etkili iletişim kurma
Derste kılavuz kitabı okuma
Gereksiz açıklama yapma
Öğrencilerin hiçbir eylem yapmadan beklemesi
Ders dışı etkenler
Derse geç başlama
Öğretmen dersten erken çıkma

EK 6: İZİN BELGESİ

T.C
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.04.MEM.4.01.00.05.040/13293 24/3/2008
Konu : Tez Çalışması

VALİLİK MAKAMINA
ADANA

Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Niket COŞKUN'un danışmanı Yrd.Doç.Dr. M. Sencer BULUT yönetiminde hazırlamakta olduğu "İlköğretim 3. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde zaman yönetimine ilişkin davranışları ve görüşleri" konulu tez çalışmasını ilimiz Seyhan ve Yüreğir İlçelerinde bulunan ekli listede belirtilen okullarda yapmak istegine dair Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 06/03/2008 tarih ve 921 sayılı yazısı ve ekindeki anket formları ile liste ilişikte sunulmuştur.

Adı geçenin "Bakanlığımıza Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araşırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi"nc istinaden ilimiz Seyhan ve Yüreğir İlçelerindeki ekli listede belirtilen okullarda, okul müdürlüğünün denetiminde ekli anket formunu 26 Mayıs 2008 tarihine kadar uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Abdullah Zühtü OVALI
Müdür V.

OLUR
24/03/2008
Erdem KIYAK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Kültür Şubesi
Telefon: 0322 4588372 Dahili: 1668
Faks : 0322 4588395

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI SOYADI : Niket TOPAL
DOĞUM YERİ : Adana
DOĞUM TARİHİ : 01.11.1982
YABANCI DİLİ : İngilizce
ADRES : Pınar mah. 33 sok. Uyum Apt. kat 2 D/6 Seyhan/ADANA
E- posta : nukket@mynet.com

ÖĞRENİM DURUMU

(2004-2009) : Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Adana.
(1999-2003) : Lisans, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Adana.
(1998-1995) : Lise, Borsa Lisesi, Adana.
(1995-1992) : Ortaokul, Ziyapaşa Ortaokulu, Adana.
(1992-1990) : İlkokul, Lütfiye Kısacık İlkokulu, Adana.
(1990-1987) : İlkokul, Abdurrahim Gizer İlkokulu, Adana.

İŞ DENEYİMİ

(2009-) : Emine Özgüler Gürsu İlköğretim Okulu, Yüreğir/Adana.
(2005-2009) : Sugözü İlköğretim Okulu, Yumurtalık/Adana.
(2003-2005) : Atatürk İlköğretim Okulu, Sincik/Adıyaman.